

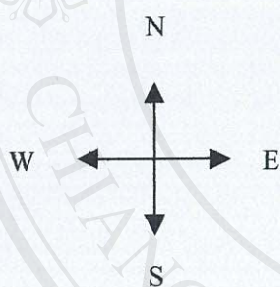
บทที่ 4

การเลี้ยงโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ

4.1) สภาพทั่วไปของอำเภอไชยปราการ

4.1.1) ข้อมูลทั่วไป

อำเภอไชยปราการแยกจากอำเภอฝางเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2531 ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อ 4 กรกฎาคม 2537 ประกอบด้วย 4 ตำบล 43 หมู่บ้าน 1 เขตเทศบาล และมีองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนสายเชียงใหม่-ฝาง) เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ 128 กม

รูปที่ 7 แสดงอาณาเขตพื้นที่อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอฝาง
	ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเชียงดาว
	ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอฝางและอำเภอพร้าว
	ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเชียงดาวและประเทศพม่า

ลักษณะภูมิประเทศ

มีพื้นที่ทั้งหมด 325,812.5 ไร่ แบ่งออกเป็น

พื้นที่ราบ	25,812 ไร่
ภูเขา	299,375 ไร่
พื้นน้ำ	625.50 ไร่ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ลักษณะภูมิประเทศอำเภอไชยปราการ

ตำบล	ที่ราบ(ไร่)	ภูเขา(ไร่)	พื้นน้ำ (ไร่)	รวม(ไร่)
ศรีคงเย็น	5,671.0	183,459.0	295.0	189,425.0
หนองบัว	5,665.0	47,568.0	142.0	53,375.0
ปงดำ	10,935.0	9,885.0	105.0	20,925.0
แม่ทะลบ	3,541.0	58,463.0	83.5	62,087.5
รวม	25,812.0	299,375.0	625.5	325,812.5

ที่มา: สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

สภาพภูมิอากาศ

ฤดูร้อน ระยะเวลาตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือน มิถุนายน อุณหภูมิเฉลี่ย 32 °C

ฤดูฝน ระยะเวลาตั้งแต่เดือน มิถุนายน ถึงเดือน ตุลาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 25 °C

ฤดูหนาว ระยะเวลาตั้งแต่เดือน ตุลาคม ถึงเดือน กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ย 25 °C

การปกครอง

อำเภอไชยปราการ แบ่งการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 43 หมู่บ้าน มีครัวเรือน 13,682 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 44,896 คน เป็นชาย 23,013 เป็นหญิง 21,881 คน มีการเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราร้อยละ 0.05 ต่อปี (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 จำนวนประชากรอำเภอไชยปราการ

ตำบล	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม(คน)
ศรีดงเย็น	7,615	7,353	14,968
หนองบัว	7,458	6,650	14,108
ปงคำ	4,120	4,220	8,340
แม่ทะลบ	3,822	3,658	7,480
รวม	23,015	21,881	44,896

ที่มา สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ (1 สิงหาคม 2545)

4.1.2) ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

ด้านเกษตรกรรม มีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 42,832 ไร่ (ตารางที่ 4.3) มีเกษตรกรจำนวน 8,101 ครัวเรือน ประกอบอาชีพเกษตรกรที่สำคัญคือ

ก) ประกอบอาชีพทำนา 5,050 ครัวเรือน เนื้อที่ 17,053 ไร่ (ตารางที่ 4.4) มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 35,600 บาทต่อปี

ข) ประกอบอาชีพทำสวน 1,260 ครัวเรือน เนื้อที่ 12,338 ไร่ (ตารางที่ 4.5)

ค) ประกอบอาชีพทำไร่ 4,554 ครัวเรือน เนื้อที่ 13,430 ไร่ (ตารางที่ 4.6) มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 49,000 บาทต่อปี

ตารางที่ 4.3 พื้นที่การเกษตรอำเภอไชยปราการ

ตำบล	ทำนา(ไร่)	ทำสวน(ไร่)	ทำไร่(ไร่)	รวม(ไร่)
ศรีดงเย็น	7,938	2,970	4,092	15,000
หนองบัว	2,150	4,318	4,136	10,604
ปงคำ	2,250	3,198	4,390	9,793
แม่ทะลบ	4,760	1,863	812	7,435
รวม	17,053	12,338	13,430	42,832

ที่มา สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

ตารางที่ 4.4 การประกอบอาชีพทำนาของอำเภอไชยปราการ

ตำบล	พื้นที่(ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ศรีดงเย็น	7,938	2,360
หนองบัว	2,150	619
ปงคำ	2,250	642
แม่ทะลบ	4,760	1,429
รวม	17,053	5,050

ที่มา สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

ตารางที่ 4.5 การประกอบอาชีพทำสวนอำเภอไชยปราการ

ตำบล	พื้นที่(ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ศรีดงเย็น	2,970	298
หนองบัว	4,318	392
ปงคำ	3,198	294
แม่ทะลบ	1,863	276
รวม	12,338	1,260

ที่มา สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

ตารางที่ 4.6 การประกอบอาชีพทำไร่อำเภอไชยปราการ

ตำบล	พื้นที่(ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ศรีดงเย็น	4,092	1,388
หนองบัว	4,136	842
ปงคำ	4,390	1,694
แม่ทะลบ	812	630
รวม	13,430	4,554

ที่มา สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

ด้านอุตสาหกรรมและพาณิชย์ มีโรงงานอุตสาหกรรม 7 แห่ง ธนาคาร 3 แห่ง บริษัทและห้างหุ้นส่วนจำกัด 32 แห่ง และมีร้านค้าทั่วไป 492 แห่ง (1 สิงหาคม 2545)

ด้านแรงงาน มีแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมจำนวน 1,230 คน ค่าจ้างแรงงานวันละ 150 บาท รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 40,000 บาทต่อปี (1 สิงหาคม 2545)

ผลผลิตที่สำคัญ คือ ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และพืชผัก (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ผลผลิตที่สำคัญของอำเภอไชยปราการ

ตำบล	ถั่วลิสง		ถั่วเขียว		ถั่วเหลือง		อื่นๆ	
	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน/ปี)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน/ปี)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน/ปี)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน/ปี)
ศรีดงเย็น	532	782.10	1,260	1,400.30	1,165	360	366	-
หนองบัว	2,602	2,874.60	470	432.50	997	225	325	-
ปงคำ	1,620	1,846.30	326	407.40	768	200	270	-
แม่ทะลบ	542	562.10	338	402.10	590	150	107	-
รวม	5,296	6,065.10	2,454	2,642.30	3,520	935	1,068	-

ที่มา สำนักงานการเกษตรอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

ข้อสังเกต : พื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี เพราะเกษตรกรเปลี่ยนไปปลูกส้มมากขึ้น

4.1.3) ข้อมูลแหล่งน้ำและการชลประทาน

มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำน้ำฝาง มีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 2,000 ไร่ และลำน้ำรู มีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 500 ไร่ แหล่งน้ำขนาดเล็ก ได้แก่

บ่อน้ำตื้น	4,714 แห่ง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	4,714 ไร่
สระน้ำ	25 แห่ง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	5,460 ไร่
บ่อบาดาล	60 แห่ง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	12,200 ไร่
ฝาย/ทำนบ	99 แห่ง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	10,400 ไร่
ประปา	7 แห่ง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	2,500 ไร่

การชลประทาน มีโครงการชลประทาน 5 แห่ง ได้แก่

อ่างเก็บน้ำห้วยบง	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ 300 ไร่
อ่างเก็บน้ำหนองป่าขาว	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ 600 ไร่
อ่างเก็บน้ำไชยปราการ	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ 6,000 ไร่
อ่างเก็บน้ำทุ่งจอ	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ 2,500 ไร่
อ่างเก็บน้ำปางดำ	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ 1,400 ไร่

หมายเหตุ : เขื่อนไชยปราการกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างในเขตตำบลปงดำ คาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2548 มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ 10,000 ไร่

4.1.4) ข้อมูลทางด้านการคมนาคม

การคมนาคมอำเภอไชยปราการมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนสายเชียงใหม่-ฝาง) เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก โดยมีถนนขนาดเล็กลงถึงขนาดกลางตามหมู่บ้านต่างๆ จำนวน 83 สาย เป็นระยะทาง 161 กิโลเมตร แบ่งเป็นถนนราดยางจำนวน 5 สายเป็นระยะทาง 40 กิโลเมตร ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ 30 สาย เป็นระยะทาง 61 กิโลเมตร และเป็นถนนดินลูกรัง จำนวน 48 สายเป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร (1 สิงหาคม 2545)

4.1.5) ข้อมูลทางด้านสังคม

การศึกษา

มีโรงเรียนจำนวน 27 แห่ง มีห้องเรียน 240 ห้อง มีครูอาจารย์ 232 คน นักเรียน 5,361 คน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 38 แห่ง วัด 38 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง มีผู้นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 43,996 คน นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 1,306 คน และผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 102 คน (1 สิงหาคม 2545)

งานประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ประเพณีท้องถิ่นของอำเภอไชยปราการ ประกอบไปด้วย ประเพณีสงกรานต์ในช่วงระหว่างวันที่ 12-20 เมษายน ประเพณีสลากภัตในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน และประเพณีปอยหลวงพื้นเมืองในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม

โบราณสถานที่สำคัญ

โบราณสถานที่สำคัญในอำเภอไชยปราการ ได้แก่ พระธาตุจอมกิริ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

4.1.6) ข้อมูลด้านสาธารณสุข

มีโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง 1 แห่ง และสถานีอนามัย 7 แห่ง มีนายแพทย์ 2 คน พยาบาล 36 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 26 คน ส้วมซึม 9,546 แห่ง หรือร้อยละ 98.34 ของจำนวนครัวเรือนในอำเภอไชยปราการ โรคระบาดที่สำคัญคือ ไข้เลือดออกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และโรคตาแดงในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน กับช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ 104 คน เป็นชาย 63 คน หญิง 41 คน จำนวนผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS 63 คน เป็นชาย 33 คน หญิง 30 คน (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลด้านสาธารณสุขอำเภอไชยปราการ

ตำบล	จำนวนผู้ติดเชื้อ HIV (ราย)			จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ (ราย)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ศรีดงเย็น	18	9	27	26	18	44
หนองบัว	5	9	14	16	7	23
ปงคำ	6	7	13	8	7	15
แม่ทะลบ	4	5	9	13	9	22
รวม	33	30	63	63	41	104

ที่มา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอไชยปราการ (1 สิงหาคม 2545)

4.1.7) ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

อำเภอไชยปราการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ

1. ถ้ำผาผึ้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัว
2. พิพิธภัณฑ์กองพล 93 ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลหนองบัว
3. บ่อน้ำแร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลหนองบัว
4. อุทยานแห่งชาติดอยเวียงผา ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลศรีดงเย็น
5. น้ำตกดอยเวียงผา ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลศรีดงเย็น
6. อ่างเก็บน้ำไชยปราการ
หรือ หนองควายตก ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลศรีดงเย็น
7. น้ำตกแม่ฝางหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลศรีดงเย็น
8. อ่างเก็บน้ำแม่ทะลบหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 ตำบลศรีดงเย็น

9. น้ำสุ	ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลศรีคงเย็น
10. ถ้ำดับเดา	ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 ตำบลศรีคงเย็น
11. วัดถ้ำงาม	ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 ตำบลศรีคงเย็น

4.2) ความเป็นมาของการเลี้ยงโคนม

อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มมีภาคเอกชนเข้ามาประกอบการธุรกิจฟาร์มโคนม เมื่อปี พ.ศ.2532 ในนามฟาร์มโคนมไชยปราการหรือฟาร์มคุณวัง มีแม่โครีดนมเริ่มแรกประมาณ 30 ตัว เจ้าของแปรรูปผลผลิตน้ำนมเองเพื่อจำหน่ายในพื้นที่อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอแม่ฮวย และอำเภอเชียงดาว ฟาร์มคุณวังจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเลี้ยงโคนมในพื้นที่นี้ จากฟาร์มตัวอย่างข้างต้นจึงนำมาซึ่งการเข้าสู่อาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร โดยเกิดจากคณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรไชยปราการเห็นว่าการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่น่าสนใจ มีความมั่นคงและให้ผลตอบแทนที่ดี สอดคล้องกับโครงการปรับโครงสร้างการผลิตและระบบการผลิตทางการเกษตร (คปร.) ที่จะเริ่มดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2537-2539 ดังนั้น ในปี พ.ศ.2536 คณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ มีมติขอเข้าร่วมโครงการดังกล่าว แต่คณะกรรมการ คปร. ได้เสนอแนะให้ทดลองหาความเหมาะสมเชิงเปรียบเทียบระหว่างการเลี้ยงโคนมกับโคเนื้อก่อน แล้วจึงนำผลการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการ คปร. ในคราวต่อไป คณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ จึงอนุมัติเงินนำร่องซื้อแม่โคนมจากอำเภอเชียงดาวมาให้สมาชิกทดลองเลี้ยงจำนวน 18 ตัว เป็นโคนม 10 ตัว โคเนื้อ 8 ตัว พบว่า การเลี้ยงโคนมให้รายได้ที่แน่นอนกว่า ในปีเดียวกันนี้ สหกรณ์การเกษตรไชยปราการ จำกัด ขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขยายการเลี้ยงโคนมให้กับสมาชิกและได้รับอนุมัติเงินกู้ในปี พ.ศ. 2537 ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี

ด้วยภาวะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าว สำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการและสหกรณ์การเกษตรอำเภอไชยปราการ จึงร่วมมือกันเสนอเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างการผลิตและระบบการผลิตทางการเกษตร (คปร.) อีกครั้ง และได้รับการอนุมัติวงเงินช่วงต้นปี พ.ศ. 2538 และอยู่ในช่วงเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เช่น การรับสมัครสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมโครงการ การอบรมการเลี้ยงโคนม การขุดสระและสร้างโรงเรือน การเตรียมแปลงหญ้า เป็นต้น มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 100 ราย โดยได้รับสินเชื่อระยะยาว 15 ปี รายละ 225,000 บาท มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพียงร้อยละ 5 ต่อปี มีระยะปลอดการชำระดอกเบี้ย 2 ปีแรก และระยะปลอดการชำระเงินต้น 8 ปีแรก จำนวนเงินดังกล่าวต้องนำไปจัดสร้างโรงเรือน 1 หลัง ประมาณ 50,000 บาท และซื้อโคนมพันธุ์ผสมชาฮิวาล - ฟรีเซียน ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และนำมาผสมติดแล้วในประเทศประมาณ 5-8 เดือน รายละ 5 ตัว ในราคาตัวละประมาณ 32,000 บาท ผ่านองค์กรส่งเสริมกิจการโคนมแห่ง

ประเทศไทย ซึ่งทยอยส่งให้จำนวน 3 รุ่น ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม กรมปศุสัตว์ สนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร เช่น อาหารโคนม แร่ธาตุ โค-กระบือ บ่อฟางหมัก เมล็ดพันธุ์หญ้า ปุ๋ยบำรุงแปลงหญ้า และอุปกรณ์การเลี้ยง โคนม มีมูลค่ารวมประมาณ 49,300 บาทต่อราย กรมชลประทานสนับสนุนชุดสระน้ำ 1 สระ มูลค่า 20,000 บาทต่อราย เพื่อชดเชยการลดพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกร และองค์กรส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ให้บริการหลังการขาย เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐบาลได้พยายามปรับปรุงแบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพดีกว่าโครงการอื่น ๆ ที่เคยดำเนินการมาแล้ว (พินิจ และสุขสันติ, 2539)

4.3) สภาพทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการจัดการฟาร์ม โดยเฉพาะลักษณะการผลิตหรือกิจกรรมในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรแต่ละราย เพื่ออธิบายภูมิหลังทางด้านภาวะเศรษฐกิจและสังคม ที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันของเกษตรกรแต่ละรายที่เข้าร่วม โครงการและไม่เข้าร่วม โครงการ การทราบภูมิหลังสภาพเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวนี้ มีผลทางตรงและทางอ้อมในการจัดการฟาร์มของเกษตรกร ตามตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่

1) สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว ซึ่งอธิบายถึงสภาพครอบครัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมแต่ละราย สภาพพื้นที่และที่ตั้งของฟาร์ม จำนวนโคนม ผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ย และกิจกรรมการเกษตรด้านอื่น เป็นต้น

2) การใช้แรงงาน ประกอบด้วยรายละเอียดของการใช้แรงงานครัวเรือนและการใช้แรงงานจ้างในกิจกรรมการเลี้ยงโคนมของแต่ละฟาร์ม

3) การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ ซึ่งรวมถึงชนิดและลักษณะของอาหารข้นและอาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมของแต่ละฟาร์ม

4) ปัญหาการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรแต่ละฟาร์ม

5) ความคิดเห็นของเกษตรกรแต่ละฟาร์ม

ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ มีส่วนเชื่อมโยงกับผลิตภาพการผลิต (Productivity Growth) และสามารถอธิบายหรือช่วยสนับสนุนผลวิเคราะห์ที่ว่าผลิตภาพการผลิตที่เกิดขึ้นนั้น มาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Technology Progress) และจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านประสิทธิภาพ (Efficiency Change) ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการได้ นำไปสู่การพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยีไปใช้ให้ตรงวัตถุประสงค์ การปรับปรุงรูปแบบการจัดการฟาร์มโคนม เป็นต้น

4.3.1) สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายบุคคลที่เข้าร่วมโครงการ

นายบุญส่ง กิตติดี

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายบุญส่ง กิตติดี อายุ 47 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 สมรสแล้วกับ นางแสงจันทร์ กิตติดี อายุ 43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตร 2 คน คนโตเป็นชาย คือนายนิพนธ์ กิตติดี อายุ 22 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)ในตัวเมืองเชียงใหม่ ลูกชายคนเล็กคือเด็กชายนิรุจน์ กิตติดี อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ในตัวอำเภอ ครอบครัวนี้ช่วยกันทำงานดีมาก เริ่มทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในปี พ.ศ. 2538 โดยเริ่มต้นเลี้ยงโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2544 มีโคนมทั้งสิ้น 20 ตัว เป็นแม่โครีคนม 12 ตัว มีผลผลิตเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 3,000 กิโลกรัม

ในระยะแรกของการเลี้ยง ฟาร์มตั้งอยู่ในเขตชุมชน แต่เมื่อปลายปี พ.ศ. 2542 นายบุญส่งได้ย้ายฟาร์มออกไปตั้งอยู่บริเวณนอกเขตพื้นที่ชุมชน หมู่ที่ 1 ตำบลป่งคำ สาเหตุของการย้ายเพราะพื้นที่เดิมคับแคบ (ประมาณ 1 ไร่) และมูลโคส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนในชุมชน ฟาร์มแห่งใหม่นี้มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำสวนส้ม 3.5 ไร่ พื้นที่ที่เหลือนี้อีกประมาณ 1.5 ไร่ เป็นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค ฟาร์มนี้ได้ทำการขุดบ่อน้ำขนาด 8 x 8 x 5 เมตร และมีบ่อหมัก 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน นอกจากนี้นายบุญส่งยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวนส้มด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายบุญส่งนอกจากพึ่งพาแรงงานครัวเรือนแล้ว ยังมีการจ้างสองสามีภรรยา สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง มาช่วยทำงานในฟาร์มด้วย หน้าที่หลักของนายบุญส่งคือการรีดนม หาดอาหารหยাবร่วมกับคนงาน นอกเหนือจากนี้คนงานจะรับผิดชอบการดูแลการให้อาหารขึ้น ความสะอาดโคนม ความสะอาดของโรงเรือน และพื้นที่คอกโค การทำความสะอาดอุปกรณ์ในการรีดนมและล้างเก็บนม รวมถึงการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย ภรรยาช่วยงานในฟาร์มบ้าง ส่วนลูกชายช่วยงานในช่วงเช้า เย็น วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน สำหรับการดูแลสวนส้มนั้น นายบุญส่งภรรยา และคนงาน จะสลับวันกันไปดูแล

การให้อาหารขึ้นและอาหารหยাব

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารขึ้นนั้น จะใช้หลากหลายตราสินค้า แบ่งเป็น ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % และตรา CP สูตร 16 % และสูตร 21 % โดยแยกให้เป็นรายกลุ่ม กลุ่มแม่โครีคนมจะ

ใช้อาหารชั้น สูตร 21 % กลุ่มแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมและโคสาวใกล้คลอดจะใช้อาหารชั้น สูตร 16 % ส่วนกลุ่มลูกโคและโคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง จะใช้อาหารชั้น สูตร 17 %

อาหารหยาบของฟาร์มนายบุญส่งนั้น ประกอบด้วย หญ้า ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว ผลกะหล่ำปลี ต้นข้าวโพด ต้นกล้วย ผลมันฝรั่ง กะหล่ำปลีคัดทิ้ง เป็นต้น อาหารหยาบช่วงฤดูหนาวใช้ฟางหมักสลับกับพืชเขียวสดเท่าที่หาได้ให้โคนมกิน ในช่วงฤดูร้อนทางฟาร์มจะใช้ข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้สลับกับฟางหมักให้โคนมกิน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ปัจจุบันปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดในช่วงฤดูฝนนั้น เริ่มขาดแคลนเร็วมากขึ้นกว่าหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากปริมาณการเลี้ยงโคนมของฟาร์มต่าง ๆ มีมากขึ้น ประกอบกับแหล่งอาหารหยาบมีจำกัด ถ้าออกไปแสวงหาอาหารหยาบไกล ๆ ก็เสียค่าใช้จ่ายสูง แม้ทำฟางหมักแต่อาหารหยาบที่หมักเองนั้น โคลหลายตัวกินแล้วเบื่อเร็ว

ความคิดเห็นจากนายบุญส่ง กิตติดี

นายบุญส่งต้องการมีความรู้ด้านการผลิตอาหารชั้นขึ้นเองโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตนี้ และต้องการให้มีสัตวแพทย์ในพื้นที่อย่างน้อย 10 คน เพื่อแก้ไขและปรึกษาปัญหาได้ทันที และควรมีเครื่องมืออย่างง่ายให้เกษตรกรใช้ตรวจสอบคุณภาพอาหารชั้นและอาหารหมัก

นายประพัฒน์ นารังษี

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายประพัฒน์ นารังษี อายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 สมรสแล้วกับนางอัมพลอย นารังษี อายุ 46 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตร 2 คน คนโตคือนายวสันต์ นารังษี อายุ 26 ปี คนเล็กคือนางสาวสุพรรณษา นารังษี อายุ 23 ปี ทั้งคู่ประกอบอาชีพในตัวเมือง เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำนา ทำสวน เปลี่ยนมาทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรกเมื่อปี พ.ศ. 2538 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 9 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 18 ตัว ซึ่งถือว่าเป็นฟาร์มขนาดกลาง มีผลผลิตเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 2,800 กิโลกรัม ครอบครัวนี้มีรายได้เสริมจากการส่งนมให้เพื่อนสมาชิกอีกเดือนละประมาณ 1,500 บาท

เดิมฟาร์มตั้งอยู่ในเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 661 หมู่ที่ 2 ตำบลปงดำ แต่เมื่อปลายปี 2540 ฟาร์มนายประพัฒน์ ได้ย้ายออกไปตั้งอยู่บริเวณเขตปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ 4 ตำบลศรีคง สาเหตุของการย้ายเพราะพื้นที่เดิมคับแคบ (ประมาณ 1 ไร่) รวมทั้งมูลโคส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนในชุมชน ฟาร์มใหม่มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นพื้นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรียน คอกโค ประมาณ 150 ตารางวา ที่เหลือ

เป็นแปลงปลูกหญ้า มีการขุดเจาะน้ำบาดาลใช้ 1 บ่อ นอกจากนี้นายประพัฒน์ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายประพัฒน์ใช้แรงงานครัวเรือนอย่างเดียว ไม่มีการจ้างแรงงาน โดยสองสามีภรรยาแบ่งหน้าที่กันดังนี้ หน้าที่หลักของนายประพัฒน์คือการรีดนม การส่งนม ทำความสะอาดโคนมและโรงเรือน รวมถึงการหาอาหารหยাবร่วมกับภรรยา สำหรับภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารชั้นและการทำความสะอาดอุปกรณ์ รวมถึงการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย สำหรับแรงงานในการดูแลสวนส้มนั้นนายประพัฒน์ และภรรยา จะ ไปดูแลเป็นครั้งคราวเท่านั้น

การให้อาหารชั้นและอาหารหยাব

ฟาร์มนี้ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 21 % และสูตรวังน้ำเย็น 17 % ร่วมกัน ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 ให้เฉพาะแม่โครีดนมเท่านั้น ในสัดส่วน 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนม 3 กิโลกรัม และใช้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ให้กับโคที่ยังไม่รีดนมเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนจะเพิ่มปริมาณอาหารชั้นที่ผสม ประมาณ 30 % ให้กับแม่โครีดนม แม่โคที่ตั้งท้องพักการรีดนม และโคสาวตั้งท้อง

อาหารหยาบของฟาร์ม ประกอบด้วยการใช้หญ้าสดเป็นหลัก นอกจากนั้นทางฟาร์มได้มีการนำ ต้นกล้วย ต้นมันฝรั่ง กะหล่ำปลี มาใช้เป็นอาหารหยาบ ในฤดูร้อนมีการทำฟางหมัก ในบ่อหมัก 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน เนื่องด้วยมีแรงงานเพียง 2 คน จึงมีการให้ฟางหมักเป็นบางครั้งในฤดูฝน เพื่อประหยัดแรงงาน วันใดที่ให้ฟางหมักเป็นอาหารโค วันนั้นต้องมีการให้อาหารชั้นในปริมาณที่มากขึ้นจากเดิมประมาณ 30 %

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

นายประพัฒน์ มีหนี้สินค้างจ่ายสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ ด้านค่าอาหารและเวชภัณฑ์ สะสมจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ประมาณสองหมื่นบาท ทั้งที่ผลประกอบการดีขึ้น เนื่องจากนารายได้ที่ได้รับจากการเลี้ยง โคนมบางส่วนไปชำระหนี้สินของบุตรทั้งสอง การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อน เป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การเลี้ยง โคนมในปัจจุบัน

ความคิดเห็นจากนายประพัฒน์ นารังมี

การมีจำนวน โคนมทดแทนมากเมื่อเทียบกับจำนวนแม่โคที่รีดนมได้ ส่งผลให้ผลการประกอบการอยู่ในระดับต่ำ เมื่อได้รับคำแนะนำและดูแลจากเจ้าหน้าที่ในโครงการ เห็นได้ว่าการคัดเลือกโคที่สมบูรณ์ไว้ และเลี้ยงเท่าที่จำเป็น ก็สามารถเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นได้ แต่ไม่รู้ว่าวิธีคัดเลือกโคที่สมบูรณ์ทำอย่างไร ดูอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะได้แม่โคที่ให้ปริมาณน้ำนมดิบในระดับที่สูงมากขึ้นกว่าเดิม

นายสมยศ ตาละกา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายสมยศ ตาละกา อายุ 36 ปี สมรสแล้วกับนางนงเยาว์ ตาละกา อายุ 34 ปี ทั้งสองจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตรชาย 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในโรงเรียนประจำอำเภอ แต่เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำนาและทำสวน แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เริ่มเลี้ยงโคนมเมื่อปี พ.ศ.2540 ซึ่งรับช่วงการเลี้ยงต่อจากฟาร์มอื่น ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 14 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 22 ตัว มีผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยประมาณ 3,700 กิโลกรัม ต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ มีพื้นที่ประมาณ 2.5 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนมประมาณ 1 ไร่ ที่ตั้งบ้านพัก 80 ตารางวา โรงเรือน 150 ตารางวา ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า นายสมยศยังมีที่ดินสำหรับปลูกหญ้าอีกจำนวน 3 แปลง ทำการปลูกหญ้าอย่างเดียวมีพื้นที่ 2 ไร่ แปลงที่สองมีเนื้อที่ 2 ไร่เป็นพื้นที่สวนลำไยโดยทำการปลูกหญ้าแซมไว้ และแปลงที่สามเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าโดยเช่าทั้งแปลงในราคาปีละ 3,000 บาท มีการขุดสระน้ำ ขนาด 10 x 8 x 5 เมตร และมีรายได้จากหลายทางจากกิจกรรมทางการเกษตร เช่น ทำสวนลำไย ปลูกมันฝรั่ง ให้เช่าพื้นที่ทำนารวม

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายสมยศใช้แรงงานครัวเรือน หากมีการจ้างแรงงานจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีธุระสำคัญหรือเจ็บป่วยเท่านั้น หน้าที่ส่วนใหญ่ของนายสมยศคือการรีดนม หาอาหารหยาบร่วมกับภรรยา และลูกชายช่วยงานตอนเช้า เช่น วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน สำหรับภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ และการส่งนมเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ยังสลับกันดูแลความสะอาดโคนม ความสะอาดของโรงเรือน และพื้นที่คอกโค รวมถึงการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน นายสมยศจะใช้เวลาส่วนหนึ่งไปในการทำสวนลำไย และปลูกมันฝรั่ง เป็นการหารายได้เพิ่มอีกด้วย

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยให้อาหารชั้น สูตร 17 % กับแม่โครีคนมทุกตัว เว้นแต่สูตร 16 % นั้นจะใช้กับแม่โคที่ตั้งท้องพักการรีดนม โคนมที่ตั้งท้องใกล้คลอด และแม่โครีคนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นจะใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แทนจนกว่าจะคลอดลูกตัวใหม่

อาหารหยาบที่ใช้ในฟาร์มนายสมยศ ประกอบด้วย การใช้ต้นกล้วย ต้นมันแกว กะหล่ำปลี คัดทิ้ง ต้นมันฝรั่ง ผลมันฝรั่ง หญ้า และใช้ฟางข้าวเป็นหลักในฤดูร้อน ฟาร์มแห่งนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายใน

การซื้อฟาง เพราะได้รับฟางจากบุคคลที่เช่าพื้นที่ของฟาร์มทำนา ทำให้ทางฟาร์มสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารหยาบไปได้อย่างมาก ในปลายปี พ.ศ. 2544 ทางฟาร์มสร้างบ่อหมักจำนวนสองบ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน เพื่อทำอาหารหมัก จากอดีตที่ใช้แต่ฟางโรยกากน้ำตาล

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

โรงเรือนสำหรับเลี้ยงโคของฟาร์มนายสมยศ มีลักษณะการถ่ายเทอากาศได้ไม่มากนักเนื่องจากจากการสร้างโรงเรือนติดกับที่ปัก ในทิศตะวันออก และทิศตะวันตกมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นบังคร่อมไปหมด ไม่โล่ง ทำให้อากาศถ่ายเทได้เพียงเล็กน้อย ในช่วงฤดูร้อนมักพบปัญหาโคนมมีอาการหงุดหงิด และทำร้ายกันเอง ฟางหมักที่ให้นั้น โคลหลายตัวกินแล้วเบื่อเร็ว

ความคิดเห็นจากนายสมยศ ตาละกา

ในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างฤดูหนาวกับฤดูร้อน หญ้าหรืออาหารหยาบจำพวกพืชเขียวสดหายากขึ้น และหลังการอบรมการทำอาหารหมักโคนมที่ถูกต้องนั้น ทำให้ทราบว่า การ ใช้ฟางโรยกากน้ำตาลให้โคกินนั้น มีผลให้ปริมาณน้ำนมลดลงโดยตรง จึงปรับเปลี่ยนการจัดการ เช่น จัดให้มีแม่โครีคนมเพิ่มขึ้น และใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มากขึ้น และทำฟางหมักมากขึ้นในช่วงฤดูร้อน ทำให้ผลผลิตน้ำนมสูงขึ้น นอกจากนี้ยังอยากให้มีการคัดพันธุ์โคนมที่ให้นมมาก แต่กินน้อย

นายอดุลย์ ตาละกา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายอดุลย์ ตาละกา อายุ 36 ปี สมรสแล้วกับ นางวิไลลักษณ์ ตาละกา อายุ 32 ปี โดยทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครอบครัวนี้มีบุตรสาว 2 คน คนโตคือเด็กหญิงจุฑามาศ ตาละกา อายุ 10 ปี บุตรสาวคนเล็กคือเด็กหญิงวรรณิภา ตาละกา อายุ 6 ปี ทั้งคู่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 และ ชั้นปีที่ 1 โรงเรียนแม่ทะลบ ครอบครัวนี้เดิมประกอบอาชีพทำนา ทำสวน แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก และยังคงการที่จะหลีกเลี่ยงการได้รับสารเคมีจากการทำสวน ทำนาด้วย จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 14 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 20 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ ฟาร์มมีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ แบ่งเป็นที่ตั้งบ้านพัก ประมาณ 200 ตารางวา พื้นที่ปลูกข้าวโพด 1 ไร่ พื้นที่ปลูกหญ้า 2 ไร่ ที่เหลือแบ่งเป็นที่ตั้งโรงเรือนและคอกโค แม้ว่าพื้นที่ฟาร์มจะอยู่ในเขตชลประทานแต่ทางฟาร์มก็ทำการขุดสระน้ำขนาด 10 x 6 x 3 เมตรด้วย เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ดูแลในช่วงที่ขาดแคลนน้ำ นอกจากนี้ นายอดุลย์ยังมีพื้นที่อีกแปลงเป็นสวนมะม่วง โดยปลูกหญ้าแซมอีกประมาณ 5 ไร่ เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบสำหรับ โคนม

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายอดุลย์เป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน มีการจ้างแรงงานก็ต่อเมื่อมีธุระจำเป็นหรือเจ็บป่วยเท่านั้น หน้าที่หลักของนายอดุลย์ คือ การรีดนม กิจกรรมที่ทำร่วมกับภรรยา และลูก ๆ คือ การให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ การทำความสะอาดของรีดและโรงเรือน การหาอาหารหยาบ การเก็บเกี่ยวหญ้าและการตากมูลโคเพื่อส่งขาย สำหรับการส่งน้ำนมดิบนั้น ทางฟาร์มใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน ในช่วงสามเดือนหลังของปี พ.ศ. 2544 นายอดุลย์ได้ช่วยเหลือรับน้องชายของภรรยามาช่วยในกิจการเลี้ยงโคนมเป็นการชั่วคราวเนื่องจากตกงานและมีปัญหาหารายได้ โดยให้ค่าจ้างเป็นรายเดือน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

มีการใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % ควบคู่กับตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % โดยแยกการให้อาหารชั้นสูตร 16 % แก่โคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง และลูกโค ส่วนแม่โครีดนมและแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมใช้สูตร 17 % ผสมกากฟ้ายหรือรำละเอียดในสัดส่วน 3 : 2 แบ่งให้แม่โคที่รีดนมได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นที่ผสม 2 กิโลกรัม และให้แม่โคตั้งท้องพักการรีดนมตัวละ 10 กิโลกรัมต่อวัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายและได้ปฏิบัติการผสมอาหารชั้นด้วยวิธีดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงฤดูฝนฟาร์มนี้จะนำฟางที่หมักไว้มาหมუნเวียนใช้เป็นบางครั้ง วันที่ให้ฟางหมักเป็นอาหารโค วันนั้นต้องมีการให้อาหารชั้นในปริมาณที่มากขึ้นจากเดิมประมาณ 20 % ส่วนในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน จะให้ฟางหมักสลับกับคั้นข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้ในฟาร์ม ฟาร์มนี้มีบ่อหมักฟางมากถึงหกบ่อ เนื่องจากภรรยาไม่สามารถไปช่วยหาอาหารหยาบได้ทุกวัน เพราะออกไปหาอาชีพเสริมด้านอื่นในบางวัน หรือเมื่อโรงเรียนปิดเทอม ภรรยาใช้เวลาไปช่วยหาอาหารหยาบได้ไม่เต็มที่ เพราะต้องดูแลลูกๆ จึงต้องมีจำนวนบ่อหมักฟางมากเมื่อเทียบกับฟาร์มอื่นๆ เพื่อประหยัดแรงงานและเวลา

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายอดุลย์ มีปัญหาเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระค่าอาหารและค่าเวชภัณฑ์ ที่สะสมมาในอดีตเป็นผลพวงจากการเลี้ยงโคนมในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทำให้มีปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ และพบปัญหาความเบื่อหน่ายอาหารหมักของโค และยังพบปัญหาโคนมป่วยเล็กน้อยบ่อยครั้งในช่วงฤดูร้อน

ความคิดเห็นของนายอดุลย์ ตาละกา

ในเดือนมกราคมของปี พ.ศ. 2543 ฟาร์มพบปัญหาเกี่ยวกับอาหารหยาบที่หมักไว้ใช้ในฤดูแล้งนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการ และแรงงานมีจำกัด จึงเปลี่ยนอายุการหมักให้ลดลง จาก 21 วัน

เป็น 10 วัน แต่คุณภาพอาหารที่หมักต่ำมาก จึงอยากรู้วิธีการทำอาหารหมักที่ใช้เวลาการหมักสั้น แต่คุณภาพดี และรสชาติเป็นที่ชื่นชอบของโคนมด้วย

นายประทีป บุญรัตน์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายประทีป บุญรัตน์ อายุ 39 ปี สมรสแล้วกับ นางชุมพร บุญรัตน์ อายุ 36 ปี ทั้งสองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตร 2 คน คนโตเป็นหญิงกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 คนเล็กเป็นชายกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ฟาร์มนี้เริ่มทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 10 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 17 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,900 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 12 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 1.5 ไร่ ซื้อมาในราคาไร่ละ 30,000 บาทและจ่ายเป็นเงินสด โดยเป็นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโคประมาณ 200 ตารางวา ที่เหลือเป็นพื้นที่ทำนา และปลูกต้นข้าวโพดในฤดูร้อน นายประทีปยังมีที่ดินอีกหนึ่งแปลงสำหรับเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าอีกประมาณ 5 ไร่ และปลูกต้นถั่วเขียวเพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบสำหรับโคนมในฤดูร้อน มีสระน้ำขนาด 10 x 8 x 5 เมตร 1 สระ ฟาร์มแห่งนี้ยังมีรายได้จากการเลี้ยงเป็ด ปลูกพริก และปลูกมันฝรั่งอีกด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายประทีปใช้แรงงานครัวเรือน หน้าที่หลักของนายประทีปคือการรีดนม การหาอาหารหยาบ การดูแลความสะอาดโคนม ความสะอาดของโรงเรือน และพื้นที่โรงเรือน สำหรับภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ การตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย และจะร่วมกับสามีออกไปหาอาหารหยาบเป็นบางครั้ง ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน ลูกทั้งสองช่วยงานได้ในตอนเช้า เย็น วันหยุด และช่วงปิดภาคเรียน

การให้อาหารหยาบและอาหารชั้น

ฟาร์มนายประทีปได้ให้อาหารชั้นแก่โคสามวิธีด้วยกัน คือ อาหารชั้นตรา汪น้ำเย็นสูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % โดยเป็นการให้ในลักษณะผสมให้เข้ากันในอัตราส่วนอย่างละครึ่ง วิธีที่สอง คือ ใช้กากฝ้าย 40 กิโลกรัม ผสมอาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % ปริมาณ 30 กิโลกรัม ราละเอียด 5 กิโลกรัม ซึ่งสามารถใช้ได้พอดี 2 วัน หรือ 4 มื้อ และวิธีที่สาม คือ นำอาหารชั้นในสูตรแรก จำนวน 40 กิโลกรัม ผสมกับกากฝ้าย 30 กิโลกรัม โดยทำสลับกันสูตรละเดือน เพื่อป้องกันอาการเบื่ออาหารของโคนม

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายประทีปใช้นั้น ประกอบด้วย หญ้า กากฝ้าย รำละเอียด กะหล่ำปลี คัดทิ้ง ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว ต้นมันฝรั่ง ผลมันฝรั่ง ฟางข้าว แต่เดิมฟาร์มนายประทีปมีการทำ ฟางหมัก แต่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของโค ทั้งนี้เป็นเพราะบ่อหมักฟางของ ฟาร์มมีขนาดเล็ก คือ 2 x 2 x 2 เมตร นายประทีปจึงสร้างบ่อหมักฟางขนาด 4 x 4 x 4 เมตร เดียวกัน เพิ่มขึ้นอีกสองบ่อ ทำให้มีจำนวนฟางหมักใช้สลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียว เพียงพอหมุน เวียนใช้ได้ในช่วงฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ มีปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มในช่วงฤดูร้อน ธรรมชาติขุดไว้ไม่สามารถเก็บ น้ำได้ แต่ในฤดูฝน ธรรมชาติไม่สามารถรองรับน้ำได้ทั้งหมดบางครั้งจึงไหลท่วมที่นาที่มีพื้นที่ติดกัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาแม่โคนมรีดนมให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอ และปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มี กฏระเบียบยุ่งยาก ค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นก็สูง

ความคิดเห็นของนายประทีป บุญรัตน์

อยากให้หน่วยงานใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชน มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการรับประกันคุณภาพโคนม แม่โครีดนมตัวใดไม่มีคุณภาพก็ให้รับซื้อคืน หรือแลกเปลี่ยนเป็น แม่โคตัวใหม่แทน เพราะมีกรณีศึกษาจากฟาร์มตนเอง เมื่อแม่โครีดนมที่ชื่อนกยูงตายไป ทำให้ ปริมาณผลผลิตของฟาร์มลดมาอยู่ที่ระดับ 1,500 กิโลกรัมต่อเดือน ส่งผลต่อรายได้ของฟาร์มลดลง อย่างมาก แม่โครีดนมตัวอื่น ๆ ก็ไม่สามารถให้ปริมาณน้ำนมได้สูงเท่า

นายเจริญ เป่าป้อ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายเจริญ เป่าป้อ อายุ 51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 สมรสกับ นางอร เป่า ป้อ อายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตรชาย 1 คน คือนายประภาส เป่าป้อ อายุ 26 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สถานภาพโสด เริ่มทำการเลี้ยงโคสาวตั้งท้อง จำนวน 5 ตัว เป็นรุ่นแรก จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 15 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 23 ตัว จัดเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ในอดีตฟาร์มตั้งอยู่ในเขตชุมชน หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น และย้ายมาตั้งอยู่บริเวณนอกเขต พื้นที่ชุมชนช่วงปลายปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นพื้นที่ของตนเอง ฟาร์มใหม่ตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 106 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นสวนลิ้นจี่ 3 ไร่ พื้นที่เลี้ยงโคนมประมาณ 1 ไร่ ที่ เหลือเป็นบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค มีสะพานขนาด ขนาด 8 x 8 x 5 เมตร นอกจากนี้นายเจริญ

ยังมีพื้นที่อีก 1 แปลงสำหรับปลูกหญ้ามีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ ฟาร์มนายเจริญนอกจากมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมแล้ว ยังมีรายได้จากการเลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด ปลูกพริก และขายผลผลิตอื่นอีกด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายเจริญเป็นฟาร์มที่พึ่งพาแรงงานครัวเรือนอย่างมาก ประกอบด้วย นายเจริญและภรรยา บุตรชาย น้องสาวของภรรยาและน้องเขย คือนายสมบูรณ์ กันทะวงศ์ อายุ 46 ปี กับนางจันทร์สม กันทะวงศ์ อายุ 43 โดยให้ยืมพื้นที่ 1 ไร่ ติคฟาร์มไว้ใช้เพาะปลูก ตอบแทนคนทั้งสองทดแทนค่าจ้าง หน้าที่หลักของแต่ละคนไม่ชัดเจน เนื่องจากทำกิจกรรมการเกษตรหลายอย่าง ทำให้ลักษณะการปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะช่วยกันทำ ประกอบกับช่วงปีนี้ นางอรภรรยามีอาการเจ็บป่วยบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถช่วยงานในฟาร์มได้เต็มที่มากนัก

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % มาผสมกันในอัตราส่วน 1 : 1 ให้กับแม่โครีคนมแต่ละตัวในสัดส่วนอาหารชั้นผสม 1 กิโลกรัม ต่อปริมาณน้ำนม 3 กิโลกรัม และ โคนมที่เหลือจะให้อาหารชั้นสูตร 17 % เท่านั้น ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน มีการเพิ่มปริมาณการให้อาหารชั้นแก่แม่โครีคนมประมาณ 30 % และในช่วงฤดูร้อน จะให้อาหารชั้นแก่ลูกโค โดยผสมอาหารชั้นตรา CP สูตรสำหรับลูกโคกับสูตร 17 % ในอัตราส่วน 1 : 1 ให้ลูกโคตัวละ 4 กิโลกรัมต่อวัน

หลังจากได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิต โคนมฯ ทางฟาร์มจึงให้อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดมากขึ้นกว่าเดิมในช่วงฤดูร้อน เช่น ต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียว ซึ่งปลูกเตรียมไว้ในพื้นที่ที่ปลูกแปลงหญ้าเดิม เข้ารับการอบรมการทำฟางหมักที่ถูกต้อง และลงทุนสร้างบ่อหมัก เพื่อทำฟางหมักแทนการใช้ฟางโรยคากน้ำตาลให้โคกินดังที่เคยทำมาแต่ก่อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายเจริญพบปัญหา เสียค่าใช้จ่ายด้านค่าเวชภัณฑ์สำหรับโคที่ไม่สามารถรีคนมสูงพอสมควร และแม่โครีคนมบางตัวบางวันให้น้ำนมมาก บางวันให้น้ำนมน้อย ทั้งที่ให้อาหารไม่แตกต่างกันในแต่ละวัน ปัญหาสุขภาพก็ทำให้รู้สึกไม่ดีพอสมควร เกรงว่าจะช่วยลูกชายและสมาชิกคนอื่นได้ไม่เต็มที่ และราคาอาหารชั้นก็เพิ่มสูงขึ้นทุกปี

ความคิดเห็นของนายเจริญ เป้าป้อ

เมื่อก่อนมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมอย่างเดียวไม่พอกิน มีกำไรไม่มากนักในแต่ละช่วงและจะขาดทุนเป็นส่วนใหญ่ จึงตัดสินใจลดต้นทุน โดยขายโคที่ไม่สามารถรีคนมที่มีจำนวนถึง 3 ตัวของจำนวนแม่โคที่ทางฟาร์มมีอยู่ แล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่นมาเพิ่มรายได้ และ

ได้ผลดี จึงมีเงินหมุนเวียนในครอบครัวมากขึ้น และ โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาล ทำให้ประหยัดเงินในการรักษาพยาบาลตนเองและภรรยาได้มาก ด้วยเหตุดังกล่าวคิดว่า การเลี้ยงฟาร์มโคนมน่าจะเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดใหญ่เท่านั้นจึงจะมีรายได้หมุนเวียนพอเพียง ถ้าเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดเล็ก และขนาดกลางจะสู้ฟาร์มใหญ่ไม่ได้

นายปิ่น ปู่เฒ่า

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายปิ่น ปู่เฒ่า อายุ 45 ปี สมรสกับนางดีป ปู่เฒ่า อายุ 44 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตร 3 คน บุตรคนโตคือ นายกำพล ปู่เฒ่า อายุ 30 ปี บุตรคนที่สองเป็นชายคือนายวิรัตน์ อายุ 20 ปี บุตรชายทั้งสองจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมช่วยพ่อแม่ มีสถานภาพโสดทั้งคู่ ส่วนคนสุดท้ายเป็นหญิงอายุ 6 ปี กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครอบครัวนี้เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก และเคยประสบปัญหาการเที่ยวเตร่ของบุตรชาย แต่ปัจจุบันบุตรทั้งสองช่วยงานในฟาร์มเป็นอย่างดี

เดิมฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 145 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีคงเย็น โดยพื้นที่ฟาร์มมีประมาณ 1.5 ไร่ ปัจจุบันทางฟาร์มได้ย้ายมาอยู่ห่างจากที่ตั้งเดิมประมาณ 1 กิโลเมตร บนพื้นที่ของภรรยาประมาณ 3 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนมและโรงเรือน ประมาณ 1 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าและข้าวโพด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ อยู่ห่างจากพื้นที่ฟาร์มประมาณ 2.5 กิโลเมตร ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 13 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 24 ตัว จัดเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,700 กิโลกรัมต่อเดือน

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายปิ่นใช้แรงงานในครัวเรือน ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน การปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะใครว่างก็มาช่วยกันทำ ลูกชายทั้งสองสามารถแบ่งเบาภาระการทำงานได้มาก โดยเฉพาะช่วงเวลาการรีดนม และการออกไปหาอาหารหยาบ สามารถลดเวลาการทำงานไปได้อย่างมาก สำหรับนางดีปในหลาย ๆ ครั้งจะออกไปรับจ้างหาเงินมาจุนเจือครอบครัว และเป็นผู้ดูแลด้านการเงินให้กับครอบครัวด้วย นางดีปจะทำหน้าที่ติดต่อหาลูกค้ามาซื้อนม โคนมจากแห่งของฟาร์มด้วย นอกจากนี้ทางฟาร์มมีรายได้เพิ่มจากการปลูกพริก ทำสวนลำไย และกระเทียมด้วย ทำให้มีเงินหมุนเวียนใช้ในครอบครัวดีขึ้น

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารข้นอยู่ 2 วิธี วิธีแรกคือให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 21% ในอัตราส่วน 2 : 1 ให้กับโคแต่ละตัวในจำนวนแตกต่างกัน

กันไป แต่สำหรับแม่โครีคนมจะให้อาหารชั้นที่ผสมดังกล่าวในอัตราส่วนอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 2.5 กิโลกรัม และวิธีที่สอง คือการนำอาหารชั้นที่ผสมไว้ในอัตราส่วนดังกล่าว จำนวน 50 กิโลกรัม ผสมกับกากฝ้ายอีก 30 กิโลกรัม ผสมให้โคกินเมื่อเข้าสู่ฤดูร้อน

ในช่วงฤดูฝนถึงช่วงฤดูหนาว ฟาร์มนายปิ่นใช้หญ้าที่ปลูกไว้เป็นอาหารหยาบให้โค ซึ่งมีจำนวนพอเพียง แต่ช่วงฤดูร้อน ฟาร์มนายปิ่นเคยใช้ฟางโรยคากน้ำตาลเป็นหลัก แต่ปริมาณผลผลิตน้ำนมจากแม่โครีคนมแต่ละตัวไม่สม่ำเสมอ จึงแก้ไขด้วยการใช้ต้นข้าวโพดและต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ให้สลับกับฟางหมัก ซึ่งลงทุนสร้างบ่อหมักเพื่อทำฟางหมักโดยเฉพาะ และเข้ารับการอบรมการทำฟางหมักที่ถูกต้อง ทั้งนี้เป็นผลจากได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการระบบบัญชีฟาร์มที่เชื่อมโยงกับโปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมของเกษตรกรรายย่อย

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

นายปิ่นและภรรยา ประสบปัญหาปริมาณน้ำนมลดลงในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างฤดูหนาวกับฤดูร้อน แม่โครีคนมบางตัวบางวันให้น้ำนมมาก บางวันให้น้ำนมน้อย ทั้งที่ให้อาหารไม่แตกต่างกันในแต่ละวัน บางตัวป่วยบ่อยทั้งที่ดูแลอย่างดี และขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญทางด้านการดูแลสัตว์โดยเฉพาะ โคนมอย่างมาก

ความคิดเห็นของนายปิ่น ปู่เฒ่า

นายปิ่น ปู่เฒ่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากนายเจริญ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน และให้ทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพโคว่า ถ้าพันธุกรรมโคไม่ดี เลี้ยงดีอย่างไรก็ได้น้ำนมต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะคิดหาวิธีผลิต โคนมที่ให้น้ำนมคืบในปริมาณที่สูงมาก ๆ และฟาร์มโคมีโคนมดี ไม่ดี อย่างไม่รู้ว่าจะให้คำตอบเกษตรกรผู้เลี้ยงได้รวดเร็ว จะได้ไม่เสียเวลาเลี้ยง ต้นทุนหายไปเปล่า ๆ เพราะแม่แต่เจ้าหน้าที่โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ ก็ให้คำตอบเรื่องนี้ได้ช้า

นายวิลาส กัณธาทรัพย์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายวิลาส กัณธาทรัพย์ ปัจจุบันอายุ 55 ปี สมรสกับนางวรรรณ กัณธาทรัพย์ อายุ 57 ปี ซึ่งเกษียณอายุราชการแล้ว ตามนโยบายเกษียณอายุก่อนกำหนดของรัฐบาล ครอบครัวนี้มีบุตรชาย 1 คนและบุตรสาว 1 คน บุตรชายคือนายภควัฒน์ อายุ 21 ปีสมรสแล้วกับนางสาวมยุรี ชัยวรรณ์ อายุ 21 ปี ทั้งคู่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) และปลูกบ้านในบริเวณเดียวกัน นายภควัฒน์มีบุตรสาว 2 คน อายุ 5 ปี และ 1 ปี ตามลำดับ สาเหตุที่ทางครอบครัวทำการเลี้ยง โคนมเพราะอยากให้ลูกชายซึ่งแต่งงานเมื่ออายุยังน้อยมีอาชีพที่แน่นอน จึงมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลฟาร์มโคนม โดยนายวิลาสทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและดูแลอยู่ห่าง ๆ เท่านั้น

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 20 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 30 ตัว จัดเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 9,000 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนี้เดิมที่ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 280 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีคงเย็น บนเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ มีถนนตัดผ่านเป็นเส้นทางเข้าสู่เขตโรงพยาบาลไชยปราการ และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากบ้านและโรงเรียนเลี้ยงโคนมมากนัก นายวิลาสเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับของเสียที่เกิดจากการล้างมูลโค และกลิ่นของมูลโคจะรบกวนคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่รวมทั้งผู้ป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งเคยมีการร้องเรียนมาแล้ว จึงตัดสินใจสร้างบ่อก๊าซชีวภาพ และสามารถแก้ปัญหานี้ได้

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานสัญชาติพม่า จำนวน 2 คน มีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำกิจกรรมการเกษตรทุกอย่างที่ครอบครัวนี้มี ส่วนแรงงานในครัวเรือนจะเป็นไปในลักษณะใครว่างก็มาช่วยกันทำ นอกจากนี้ทางฟาร์มมีรายได้เพิ่มจากการปลูกพริก ทำสวนลำไย และปลูกกระเทียมด้วย นายภควัฒน์ยังมีรายได้เสริมในการเป็นเจ้าหน้าที่ประจำสหกรณ์ฝ่ายงานผสมเทียมแม่โค ทำให้มีเงินหมุนเวียนใช้ในครอบครัวดีขึ้น

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารขั้นนั้น ทางฟาร์มซื้อจากสหกรณ์เพียงแห่งเดียว ปริมาณการซื้อประมาณ 20-30 กระสอบต่อสัปดาห์ต่อครั้ง โดยใช้อาหารขั้นตรา CP สูตร 16 % ตรา CP สูตร 21 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 : 2 ให้แก่แม่โครีคนมกินเท่านั้น ส่วนโคที่ยังไม่สามารถรีคนมได้นั้น จะใช้ ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % และตรา CP สูตร 16 % ผสมกันในอัตราส่วน 2 : 1 เว้นแต่ว่ามีโคคลอดลูกใหม่ จะให้ ตรา CP สูตร 21 % ไปจนครบ 3 เดือน

อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดที่ฟาร์มนายวิลาสใช้อยู่นั้นจะสอดคล้องตามฤดูกาลปลูก ได้แก่ เปลือกเสาวรส ต้นมันแกว ต้นมันฝรั่ง ต้นถั่วแขก กากถั่วป่น และกะหล่ำปลีที่ตัดทิ้ง ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูแล้ง มีการทำฟางหมักไว้เพื่อให้โคได้มีอาหารตลอดเวลา แต่ต้องใช้เวลาประมาณ 19-21 วัน กว่าจะนำออกมาใช้ได้ ดังนั้นจะต้องทำในปริมาณมาก จึงตัดสินใจสร้างบ่อหมักเพิ่มขึ้นอีก 2 บ่อ รวมมีบ่อทำฟางหมัก 4 บ่อ และพอเพียงต่อการทำฟางหมักเลี้ยงโคทั้งฟาร์ม

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ แม้ว่าบุตรชายคือนายภควัฒน์เคยได้เข้ารับการอบรมเลี้ยงโคนมที่จังหวัดสระบุรี หรือที่อื่น ๆ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะเป็นการอบรมเชิงพื้นฐาน เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพโคไม่สามารถแก้ปัญหาได้มากนัก ปัญหาสุขภาพโคเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญก็มีจำกัด

ความคิดเห็นของนายภควัตณ์ กัณธาทรัพย์

เนื่องจากทางฟาร์มมีการใช้ปริมาณอาหารชั้นสูง คุณภาพอาหารชั้นจึงมีความสำคัญแต่ไม่แน่ใจว่าทุกวันนี้ อาหารชั้นที่ใช้มีคุณภาพระดับใด มีตัวเลขใดชี้วัดถึงคุณภาพ และคิจริงตามคำโฆษณาหรือไม่ นอกจากนี้การผลิตอาหารชั้นขึ้นเองโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะปฏิบัติไม่ได้ เนื่องจากแรงงานมีจำกัด ไม่สะดวกสบายเหมือนการซื้อ โดยตรง และผู้เลี้ยงโคหลายรายหันไปทำกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ มากขึ้น เป็นรายได้เสริมอีกทาง เพราะเกษตรกรหลายรายเริ่มมองว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมเพียงอย่างเดียวเหมาะสมกับเกษตรกรที่มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากเท่านั้น

นายคำ จินดา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายคำ จินดา อายุ 65 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตรชาย 2 คน คือนายนิกร จินดา อายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีสถานภาพโสด และนายเชิดชัย จินดา อายุ 31 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และสมรสแล้ว นายคำได้มอบหมายกิจการฟาร์มโคนมให้นายเชิดชัยเป็นผู้ดูแล นายคำจะดูแลสวนลื่นจีที่ปลูกไว้ประมาณ 6 ไร่ และให้นายนิกร ดูแลสวนส้มประมาณ 5 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 8 ไร่ อยู่ห่างจากฟาร์มประมาณ 2 กิโลเมตร

ฟาร์มนี้ตั้งอยู่นอกเขตชุมชน หมู่ที่ 4 ตำบลศรีคงเย็น เริ่มเลี้ยงโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว เป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 14 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 21 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,500 กิโลกรัมต่อเดือน ฟาร์มนายคำยังมีการขุดสระน้ำจำนวน 1 สระ ขนาดความจุ 30 ลูกบาศก์เมตร เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง แต่เดิมเคยเป็นฟาร์มตัวอย่างให้เพื่อนสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมสหกรณ์เกษตรไชยปราการ จำกัด ได้มาดูเป็นตัวอย่างเนื่องจากเป็นฟาร์มหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ นายคำนอกจากจะมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมแล้วยังมีรายได้จากการทำสวนลื่นจีด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนี้ใช้แรงงานจ้างสองสามีภรรยา สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง นายเชิดชัย จะดูแลเรื่องทั่วไปในฟาร์ม งานหลักคือส่งน้ำนมดิบ ไปหาอาหารหยาบร่วมกับคนงาน และติดต่องานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม แรงงานจ้างทั้งสองคนรับหน้าที่ ให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ หาอาหารหยาบ ทำความสะอาดโคนม ความสะอาดของโรงเรือน และการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ในด้านอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตรา CP สูตร 21 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยจะไม่ให้อาหารชั้นในลักษณะผสมกัน แต่จะแยกสูตรที่ให้ป็นรายตัว โดยสูตร 17 % แบ่งให้แม่แม่โคที่รีดนมได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นสูตร 17 % จำนวน 1 กิโลกรัม สำหรับตรา CP สูตร 21 % นั้นจะให้แม่โคที่รีดนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 3 เดือน ในสัดส่วนปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นสูตร 21 % จำนวน 1 กิโลกรัม หลังจากนั้นจะใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แทนจนกว่าจะคลอดลูกตัวใหม่

อาหารหยาบของฟาร์ม ประกอบด้วย หญ้า ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว ผลกะหล่ำปลี ต้นกล้วย ผลมันฝรั่ง เป็นต้น ช่วงฤดูร้อนจะใช้ข้าวโพด ซึ่งปลูกเตรียมไว้ใช้ในช่วงนี้ และทำฟางหมักในบ่อหมักอาหารหยาบ จำนวน 4 บ่อ โดยใช้ข้าวโพดสลับกับฟางหมักให้โคกิน วิธีนี้เป็นทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารหยาบและลดต้นทุนการผลิต

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายคำเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ พบปัญหาขาดแคลนแรงงานงานทำงานในฟาร์มบ่อยครั้ง เพราะเมื่อรับคนใหม่มาก็ต้องเริ่มสอนการปฏิบัติการเลี้ยงโคนม การดำเนินงานจึงไม่ต่อเนื่อง ราคาของอาหารชั้นสูงขึ้นมากพอควร และราคาเหมาะสมกับคุณภาพหรือไม่

ความคิดเห็นของนายเชิดชัย จินดา

ฟาร์มนี้ประสบความสำเร็จได้ เพราะรักษาสัดส่วนจำนวนโคที่ไม่สามารถรีดนมได้กับจำนวนแม่โคที่สามารถรีดนมได้ให้เหมาะสม ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ การเลือกใช้น้ำเชื้อพันธุ์ดีจากต่างประเทศ ซึ่งมีราคาประมาณ 700-1,000 บาท ดีกว่าการใช้น้ำเชื้อที่เข้าหน้าที่ปศุสัตว์เลือกให้ในราคาประมาณ 300-500 บาท เพราะเปรียบเทียบกับแม่โคที่รีดนมที่เกิดจากการใช้น้ำเชื้อทั้งสองแล้ว แม่โคที่รีดนมที่เกิดจากน้ำเชื้อพันธุ์ดีจากต่างประเทศ ให้ผลผลิตน้ำนมสูงกว่า และไม่ยุ่งยากในการดูแลสุขภาพ โคดังกล่าวหลายคนคิด เกษตรกรหลายรายเปลี่ยนมาใช้น้ำเชื้อพันธุ์ดีจากต่างประเทศกันมากขึ้น เพราะคิดว่าคุ้มค่ากว่าในระยะยาว

นายปิ่น บุญศรี

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายปิ่น บุญศรี อายุ 54 ปี สมรสแล้วกับนางไล บุญศรี อายุ 50 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครอบครัวนี้มีบุตรสาว 2 คน สมรสแล้วทั้งคู่ ปัจจุบันเหลือลูกสาวคนเดียวคือนางสาวนิภา ซึ่งร่วมกับสามีช่วยกันดูแลฟาร์มโคนม เริ่มเลี้ยงโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว เมื่อปี

พ.ศ. 2540 เป็นโคนมรุ่นที่สอง ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 12 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 19 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่นอกเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 4 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีพื้นที่บ้านพักคนงาน และโรงเรือน อีกประมาณ 200 ตารางวา และพื้นที่ที่เหลือจะเป็น คอกโคและพื้นที่โล่ง และมีการขุดสระน้ำขนาด 5 x 4 x 2.5 เมตร เพื่อพักเก็บน้ำไว้ใช้ฤดูแล้ง นอกจากนี้ นายปิ่นยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีกประมาณ 5 ไร่ อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ครอบครัวนายปิ่นมีรายได้จากการเลี้ยงโคนม ปลูกกระเทียม ปลูกพริก และทำสวนลื่นซึ่งมีรายได้เริ่มพอเพียงเลี้ยงครอบครัวได้ระดับหนึ่ง

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายปิ่นใช้แรงงานจ้างสองสามีภรรยา สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง นายปิ่นจะรับผิดชอบเฉพาะการส่งนม ส่วนการหาอาหารหยาบจะเป็นหน้าที่ของลูกเขยกับคนงาน กิจกรรมอื่นๆนอกเหนือจากนี้จะเป็นหน้าที่ของคนงาน ช่วงปลายปีนี้ นายปิ่นไม่มีเวลามาดูแลกิจการฟาร์มโคนมมากนัก จึงมอบให้บุตรสาวและลูกเขยดูแลแทน

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายปิ่นใช้อาหารข้นตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % โดยเป็นการให้ในลักษณะผสมให้เข้ากันในอัตราส่วนอย่างละครึ่ง และให้เฉพาะแม่โครีคนมเท่านั้น ในสัดส่วนปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม และใช้อาหารข้นตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % อย่างเดียวสำหรับโคที่ยังไม่รีดนม

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายปิ่นใช้นั้น ประกอบไปด้วย หญ้า ต้นข้าวโพด ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว กะหล่ำปลีลึคตึง รำละเอียด เสาวรส เป็นต้น ช่วงฤดูหนาวใช้ฟางหมักสลับกับพืชเขียวสดเท่าที่หาได้ให้โคนมกิน ช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มจะใช้ข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้สลับกับฟางหมักให้โคนมกิน โดยได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพฯ

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายปิ่น มีการเข้าออกของแรงงานจ้างบ่อยครั้ง เนื่องจากติดขัดปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งบางครั้งทำถูกต้อง บางครั้งทำไม่ถูกต้อง เพราะไม่สะดวกเวลาไปติดต่อหน่วยงานราชการ สำหรับบุตรสาวและลูกเขย ยังมีประสบการณ์และความรู้ในการเลี้ยงโคนมไม่มากนัก การดูแลสุขภาพโคนมก็เป็นจึงเป็นเรื่องที่ทั้งคู่เข้าใจยาก และมีเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์มีไม่เพียงพอ

ความคิดเห็นของนายปิ่น บุญศรี

การได้รับคำแนะนำและดูแลจากเจ้าหน้าที่โปรแกรมดูแลสุขภาพฯ ให้ลดจำนวนโคนมทดแทนลง เพื่อให้จำนวนโคนมทดแทนอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนแม่โครีคนม และคัดเลือก

โคนมที่สมบูรณ์ไว้ และเลี้ยงเท่าที่จำเป็น ปรากฏว่าสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้นแต่จะอย่างไร จึงจะได้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญบ่อยครั้งขึ้น และควรจัดหาเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ และสัตวบาลให้มีในพื้นที่นี้มากขึ้น

นายสมบูรณ์ อินทร์ปง

สภาพทั่วไปลักษณะครอบครัว

นายสมบูรณ์ อินทร์ปง อายุ 54 ปี สมรสกับนางศรีพันธ์ มีบุตรชาย 2 คน ภรรยาเป็นแม่บ้าน บุตรชายคนโต คือนายเทวิน อายุ 25 ปี กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเสาร์-อาทิตย์ สถาบันราชภัฏเชียงราย วิทยาเขตอำเภอฝาง บุตรคนที่สอง คือนายเทวัญ อายุ 22 ปี กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในจังหวัดสระบุรี ครอบครัวนี้อาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลัก ทำสวนมะม่วง เลี้ยงปลา และรับจ้างทั่วไป เป็นการหารายได้เสริม เงินทุนมีใช้หมุนเวียนในฟาร์ม ส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาอำเภอไชยปราการ เริ่มเลี้ยงโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว เป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 14 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 22 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 309/1 หมู่ 5 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 32 ไร่ เป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่ได้รับการจัดสรรแล้ว แบ่งเป็นพื้นที่พักอาศัย 100 ตารางวา พื้นที่โรงเรือนและคอกโคประมาณ 5 ไร่ พื้นที่ปลูกหญ้าประมาณ 10 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่สวนมะม่วง และบ่อปลา ลักษณะพื้นที่เป็นที่ลาดเนินเขาจากต่ำไปสูง ใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติ คือจะขุดสระน้ำทั้งหมด 3 สระ แต่ละสระมีขนาด 20x20 เมตร ความลึกประมาณ 9-10 เมตร ซึ่งเป็นระดับของตาน้ำ อันจะทำให้ น้ำซึมออกมาเก็บกักไว้ใช้ได้ตลอดปี และในฟาร์มแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของดินดี สามารถปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ให้เจริญงอกงามดี

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานสองสามีภรรยา สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง นายเทวินจะดูแลเรื่องทั่วไปในฟาร์ม โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพโคนม การส่งนมใช้บริการจ้างนายประพัฒน์ ส่วนนายสมบูรณ์จะทำงานภายนอกที่ไม่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นวันเสาร์และวันอาทิตย์ ต้องทำงานแทนลูกชายที่ไปเรียนหนังสือ ส่วนภรรยาจะดูแลเรื่องการเงินให้กับครอบครัว ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2545 นายเทวินจะเข้าไปทำงานที่สหกรณ์การเกษตรไชยปราการ ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ผสมเทียม ช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ทำให้ต้องแบ่งงานในฟาร์มกันใหม่

การให้อาหารข้นและอาหารหยاب

ฟาร์มนี้มีการให้อาหารข้นในลักษณะ ถ้าโคให้นม 2-3 กิโลกรัมจะให้อาหารข้น 1 กิโลกรัม โดยใช้ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 และแยกให้แม่โครีคนมแต่ละตัวในสัดส่วนที่ต่างกันไป ที่พิเศษคือตรา CP สูตร 21 % นั้นจะใช้กับแม่โครีคนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 3 เดือน สำหรับ โคที่ยังรีคนมไม่ได้ ทางฟาร์มจะให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียวเท่านั้น

ในฤดูฝน ฟาร์มนายสมบุญมีอาหารหยابที่เป็นพืชเขียวสดเพียงพอ ส่วนในฤดูหนาวและฤดูร้อน นำฟางหมักมาใช้ทดแทนอาหารหยابที่เป็นพืชเขียวสด และปลูกข้าวโพดไว้ในฟาร์มเพื่อเก็บเกี่ยวไว้เป็นอาหารโคนมในฤดูร้อน ฟาร์มแห่งนี้มีบ่อหมักฟาง 4 บ่อ แต่ละบ่อมีขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เพื่อหมუნเวียนฟางหมักให้พอเพียงใช้ได้ในช่วงฤดูร้อน ส่งผลให้ประหยัดแรงงานและเวลา เนื่องด้วยฟาร์มแห่งนี้มีพื้นที่มากจึงนิยมเลี้ยงโคนมแบบผสม โดยเลี้ยงโคนมแบบผูกขึ้นโรงสลับกับการปล่อยลงแปลงหญ้า

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

เมื่อพบว่า โคนมผิดปกติก็จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของทางปศุสัตว์อำเภอทันที แต่ไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาของอาการภายในตัวโคนมได้ นอกจากนี้การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งเริ่มเป็นปัญหามากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะบ่อที่ขุดไว้เริ่มเก็บกักน้ำไม่อยู่

ความคิดเห็นของนายเทวิน อินทร์ปง

จากการมีเจ้าหน้าที่โครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ เข้ามาให้คำแนะนำ ทำให้ลดปัญหาโรคเต้านมอักเสบ ท้องอืด มดลูกอักเสบ คลอดยาก รกค้าง แท้งลูก ได้พอสมควร และการใช้น้ำเชื้อผสมเทียมชนิด 100 % HF สามารถปรับระดับสายเลือดของโคนมในฟาร์ม เมื่อกลายเป็นแม่โครีคนม จะให้ได้ผลผลิตน้ำนมสูงขึ้นมากกว่าแม่โครีคนมที่เกิดจากน้ำเชื้อผสมเทียมชนิด ไม่ 100 % HF

นายแก้ว ลัยยะ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายแก้ว ลัยยะ อายุ 38 ปี สมรสกับนางอรุณ ลัยยะ อายุ 37 ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปี มีบุตรชาย 2 คน บุตรคนแรกชื่อนายเอกชัย ลัยยะ อายุ 19 ปี กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ชั้นปีที่ 1 คนที่สองชื่อเด็กชายเฉลิมพล ลัยยะ อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นายแก้วเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 15 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 23 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,700

กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการปลูกพริก ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง เพื่อหารายได้เพิ่ม นอกจากนี้ภรรยา ก็ออกไปรับจ้างบ้าง

ช่วงกลางปี พ.ศ. 2540 ฟาร์มนายแก้วย้ายมาตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 5 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ เป็นพื้นที่ที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินที่จัดสรรให้ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ที่พักอาศัย ประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่สองคือคอกโคและโรงเรือน มีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า และมีสระน้ำขนาด 10 x 10 x 6 เมตร 1 บ่อ มีบ่อหมักจำนวน 2 บ่อ แต่ละบ่อมีขนาด 3 x 3 x 3 เมตร นอกจากนี้นายแก้วยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ ในเขต หมู่ที่ 4 ตำบลศรีดงเย็น นอกจากนี้ทางฟาร์มยังลงทุนทำบ่อก๊าซชีวภาพด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายแก้วไม่มีการจ้างแรงงาน ใช้แรงงานในครอบครัวเพียงอย่างเดียว ครอบครัวนายแก้วเป็นครอบครัวที่ช่วยกันทำงานทุกคน และไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างชัดเจน ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างนายประพัฒน์เป็นผู้ส่ง ลูกชายคนเล็กของนายบุญส่งจะช่วยงานในฟาร์มบ้างในช่วงเช้า เย็น วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน ส่วนลูกชายคนโตช่วยงานในฟาร์มได้ในช่วงวันหยุดที่เดินทางกลับบ้านและช่วงปิดภาคเรียน นอกจากนี้นายแก้วและภรรยา ยังแบ่งงานกันดูแลกิจกรรมการเกษตรอื่นด้วย

การให้อาหารชั้นและอาหารหยাব

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น มีการใช้อาหารตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงอย่างเดียว โดยให้แม่โครีดนมในสัดส่วน 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนม 2.5 กิโลกรัม และให้อาหารชั้นกับโคนมกลุ่มที่เหลือตัวละ 4 กิโลกรัม แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนจะใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % ผสมกับตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ในอัตราส่วน 1 : 1 ให้กับโคในสัดส่วนเดิม

การให้อาหารหยาบของฟาร์มแห่งนี้ในช่วงฤดูฝนไม่แตกต่างจากฟาร์มอื่นมากนัก แต่ในช่วงฤดูร้อน ฟาร์มนายแก้วจะใช้ข้าวโพดและต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ในฟาร์ม ให้สลับกับฟางหมัก ทำให้ทางฟาร์มสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มาก เป็นผลจากได้เข้ารับการอบรมการทำอาหารหมัก และคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่โปรแกรมดูแลสุขภาพฯ

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายแก้วมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระค่าอาหารและค่าเวชภัณฑ์ ที่สะสมมาในอดีต เป็นผลพวงจากการเลี้ยงโคนมในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทำให้มีปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ และยังมีปัญหาวิธีการป้องกันและดูแลสุขภาพของโค รวมทั้งการการประเมินสุขภาพโค

ความคิดเห็นของนายแก้ว ลัยยะ

การตัดสินใจลดต้นทุน โดยขายโคที่ไม่สามารถรีดนมจำนวน 5 ตัว แล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ กลับมีเงินหมุนเวียนในครอบครัวดีขึ้น จึงทำให้สงสัยว่าทุกวันนี้การเลี้ยงโคนมอย่างเดียวยังไม่คุ้มค่า แต่ฟาร์มที่มีขนาดใหญ่ มีเงินมาก มีความเหมาะสมต่อการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลักมากกว่า

นายฉลวย ภมรพล

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายฉลวย ภมรพล อายุ 48 ปี สมรสกับนางรักใคร่ ภมรพล อายุ 44 ปี ทั้งคู่จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรรวมกัน 3 คน คนโตเป็นหญิงกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คนที่สองและคนที่สามเป็นชายซึ่งเป็นฝาแฝดกัน ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่เดิมทั้งคู่มีอาชีพรับจ้างและเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 นายฉลวยเป็นผู้ดูแลกิจการฟาร์มเกือบทั้งหมด ภรรยาช่วยงานในฟาร์มเป็นบางครั้ง เพราะยังคงรับจ้างตามเดิม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 9 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 17 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,800 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการทำสวนลำไย สวนลิ้นจี่ ปลูกพริก ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง เพื่อหารายได้เพิ่ม

ฟาร์มนายฉลวยเป็นพื้นที่จัดสรรโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร(สปท.) ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 5 ตำบลศรีคงเขิน แบ่งพื้นที่ฟาร์มออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่พักอาศัย ประมาณ 150 ตารางวา ส่วนที่สองคือโรงเรือนและคอกโค ประมาณ 60 ตารางวา ส่วนที่สามเป็นสวนลิ้นจี่และลำไย ประมาณ 14 ไร่ โรงเรือนกับบ้านพักแยกกันอยู่แต่ก็ไม่ห่างกันมากนัก มีการขุดสระน้ำจำนวน 1 สระ ขนาด 10 x 10 x 8 เมตร และมีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร 1 บ่อ

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้เป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน ไม่มีการจ้างแรงงาน ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน การปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะใครว่างก็มาช่วยกันทำ ภรรยาลูกชายทั้งสองช่วยทำงานได้บ้าง โดยเฉพาะช่วงเวลารีดนม และทำความสะอาดอุปกรณ์รีดนม แต่การหาอาหารหยาบ นายฉลวยมักทำคนเดียว ส่วนการส่งนมจ้างนายพัฒน์เป็นผู้ส่งนมให้

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายฉลวยใช้อาหารข้นหลายสูตรผสมกัน โดยใช้อาหารข้นตรา CP สูตร 16 % จำนวน 8 กิโลกรัม และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % จำนวน 15 กิโลกรัม รำละเอียด 3 กิโลกรัม ใช้เลี้ยง

โคทั้งหมดได้ 1 วัน โดยยึดถืออัตราส่วนแม่โคที่รีคนมได้ 3 กิโลกรัม จะให้อาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัมเป็นเกณฑ์ สำหรับ โคนมที่ยังไม่สามารถรีคนมได้ให้อาหารชั้นสูตร 17 % เท่านั้น

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายฉวยใช้นั้น มีความคล้ายคลึงกับฟาร์มอื่น ๆ เช่น หญ้า ต้นกล้วย ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคัตทิ้ง เป็นต้น แต่หลังเข้ารับการอบรมการอาหารหมัก จึงลงทุนสร้างบ่อหมัก ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เพิ่มอีก 2 บ่อ เพื่อทำฟางหมัก และปลูกต้นข้าวโพด และถั่วเขียว ที่ปลูกเตรียมไว้ช่วงปลายเดือนธันวาคมไว้เป็นอาหารหยาบให้โคนมช่วงฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ไม่มีการจ้างแรงงาน นายฉวยเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในฟาร์มเพียงคนเดียวเกือบทั้งหมด ภรรยาสนใจอาชีพรับจ้างและทำสวนมากกว่าเพราะต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัว อีกทางหนึ่ง เพราะรายได้จากการเลี้ยงโคนมไม่เพียงพอ ทำให้มีเวลาช่วยเหลือนายฉวยทำงานในฟาร์มไม่เต็มที่ ส่วนบุตรทั้งสามสามารถช่วยงานได้ในบางกิจกรรมเท่านั้น นอกจากนี้สหกรณ์จัดลำดับให้ฟาร์มอยู่ในกลุ่มที่มีความก้าวหน้าต่ำ เพราะมีหนี้ค้างชำระสูง เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ ลักษณะพื้นที่ฟาร์มเป็นที่ลาดเชิงเขาซึ่งมีปัญหาบ้างในฤดูฝน เนื่องจากสระน้ำที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ในฟาร์มไม่สามารถรองรับน้ำได้ทั้งหมดบางครั้งจึงไหลมาท่วมคอกโคที่มีพื้นที่ติดกัน

ความคิดเห็นของนายฉวย ภรรยา

เมื่อได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในโครงการ จึงตัดสินใจลดต้นทุน โดยขายลูกโคและโคสาวออกไปจำนวน 8 ตัว แล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ กลับมีเงินหมุนเวียนในครอบครัวดีขึ้น ผลการประกอบการดีขึ้น น่าจะขยายเวลาโครงการเพิ่มมากขึ้น และคิดว่าการเลี้ยงโคนมให้เป็นอาชีพเดียวสำหรับเกษตรกรรายเล็กทั่วไปคงทำไม่ได้ โดยสังเกตเปรียบเทียบกับฟาร์มใหญ่ ๆ ในพื้นที่

นางสาวลดา สว่างทิตย์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางสาวลดา สว่างทิตย์ อายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 และสำเร็จหลักสูตรวิชาชีพการเย็บเสื้อผ้า มีบุตรสาว 1 คน อายุ 2 ปี ในการเลี้ยงโคนม การจัดการฟาร์มส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของนางสาวลดา สามารถช่วยงานในฟาร์มได้เฉพาะช่วงเช้า เย็น และวันหยุด เนื่องจากมีอาชีพรับราชการตำรวจ ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ครอบครัวนี้มีรายได้เสริมจากการรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า จำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องสำอาง ปลูกส้มเขียวหวาน และมะม่วง ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 17 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 24 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 6,200 กิโลกรัมต่อเดือน

ลักษณะพื้นที่ฟาร์มมีทั้งเป็นที่ราบลุ่ม ที่สูง และเป็นเนินสูงต่ำ มีการจัดสรรพื้นที่ในการทำฟาร์มโคนมดังนี้ พื้นที่ 3 ไร่ ใช้ในการเลี้ยงโคนม พื้นที่ 20 ไร่ ใช้ในการทำแปลงปลูกหญ้า อีก 20 ไร่ ปลูกข้าวโพด เป็นอาหารโคนมช่วงฤดูร้อน พื้นที่ 20 ไร่ ปลูกส้มเขียวหวาน พื้นที่ 10 ไร่ ปลูกมะม่วง ที่เหลือเป็นพื้นที่หญ้าขึ้นเองตามธรรมชาติ มีการขุดสระน้ำขนาด 10 x 8 x 8 เมตร 1 บ่อ มีบ่อหมักอาหารหยาบ 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน ฟาร์มแห่งนี้ มีการเลี้ยงแบบผูกอินโรง และปล่อยลงแปลงหญ้า หรือการเลี้ยงแบบผสม

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้เป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน มีการจ้างแรงงานก็ต่อเมื่อมีธุระจำเป็นหรือเจ็บป่วยเท่านั้น ฟาร์มนี้ไม่มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เป็นไปในลักษณะช่วยเหลือกัน การหาอาหารหยาบสามารถประหยัดเวลาได้มาก เนื่องจากเลี้ยงโคนมแบบผสม และมีพื้นที่แปลงหญ้ากว้างขวาง ส่วนการส่งนมใช้บริการของนายประพัฒน์

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้ใช้อาหารข้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % มาผสมกันในอัตราส่วน 1 : 1 โดยชั่งถั้อตราส่วนแม่โคให้นม 3 กิโลกรัม จะให้อาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน ทางฟาร์มเพิ่มปริมาณการให้อาหารข้นแก่แม่โครีคนมประมาณ 20 % และ 40 % ตามลำดับ ส่วนโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้ จะให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น

ฟาร์มนี้ไม่ต้องออกไปหาอาหารหยาบเหมือนฟาร์มอื่น เพราะในฟาร์มมีพื้นที่ปลูกหญ้ากว้างขวาง หลังเข้ารับการอบรมการทำอาหารหมัก ทางฟาร์มจึงตัดสินใจลงทุนขุดสระน้ำขนาด 10 x 8 x 8 เมตร 1 บ่อ เพื่อนำน้ำมาใช้ในฟาร์ม และเป็นแหล่งน้ำสำหรับปลูกต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียว เติรมไว้เป็นอาหารหยาบให้โคนมในช่วงฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ปัญหาสุขภาพโคนม เป็นปัญหาที่พยายามป้องกันแล้ว แต่โคนมในฟาร์มยังป่วยบ่อย เสียค่าใช้จ่ายด้านค่าเวชภัณฑ์มากพอสมควร และแม่โครีคนมบางตัวให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอ ทั้งที่ดูแลอย่างดี การจ้างแรงงานต่างด้าวก็ทำได้ลำบากมากขึ้น เพราะสามีมีอาชีพตำรวจ ถ้าจ้างแรงงานต่างด้าวจะทำให้เป็นเรื่องที่ไม่ดีกับสามี จ้างแรงงานท้องถิ่นก็มีราคาแพงสูง

ความคิดเห็นของนางสาวยลดา สว่างทิพย์

เรื่องที่ถูกกล่าวถึงกันมากในหมู่เพื่อนสมาชิกสหกรณ์ที่ต้องการเลี้ยงลูกโคให้โตเป็นแม่โคเพื่อรีดนมคือ ปัญหาพันธุกรรมโคไม่ดี เลี้ยงได้อย่างไรเมื่อให้น้ำนมได้ ปริมาณน้ำนมที่ได้ก็ต่ำ ถ้าแก้ปัญหาโดยใช้น้ำเชื้อ 100 % HF ไม่น่าแก้ปัญหาได้ทั้งหมด น่าจะมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยให้แม่โคให้นมมากขึ้น

นายจรัล เทพใจ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายจรัล เทพใจ อายุ 38 ปี สมรสแล้วกับ นางผ่องศรี เทพใจ อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งคู่ มีบุตร 2 คน คนแรกเป็นบุตรของสามีแก่นางผ่องศรี คือนายวิรุทธ พันผูก อายุ 20 ปี มีอาชีพรับจ้างไปทำงานอยู่ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ คนที่สองเป็นบุตรที่เกิดระหว่างนายจรัลกับนางผ่องศรีคือเด็กหญิงรัตติกาล เทพใจ อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ปัจจุบัน ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 9 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 15 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,800 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีรายได้จากการปลูกมันฝรั่ง กะหล่ำปลี และกระเทียมด้วย

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 169 หมู่ที่ 7 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นพื้นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค และเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพด 3 ไร่ ซึ่งติดกัน สภาพของคอกโคไม่มีความสะอาดเท่าที่ควร ไม่มีการขุดบ่อน้ำ เพราะอยู่ในเขตชลประทาน นอกจากนี้ นายจรัลยังมีพื้นที่จัดสรรโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดิน 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ และมีที่ดินอีก 3 ไร่ เพื่อใช้สำหรับปลูกหญ้า มีบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายจรัลเป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน หน้าที่การทำงานไม่มีการแบ่งชัดเจน ส่วนการส่งนมให้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน วันใดที่ภรรยาออกไปรับจ้าง หรือดูแลพืชไร่ที่ปลูกไว้ นายจรัลต้องไปหาอาหารหยาบเพียงลำพัง ส่วนบุตรสาวสามารถช่วยงานครอบครัวได้ช่วงเช้า เย็น วันหยุด และช่วงปิดภาคเรียนสามารถช่วยงานในฟาร์มได้อย่างเต็มที่

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

การให้อาหารข้นในฟาร์มนี้ใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมตรา CP สูตร 16 % ในอัตราส่วน 1 : 1 ให้กับแม่โครีดนม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนม 3 กิโลกรัม ส่วนแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมและโคสาวใกล้คลอดจะใช้อาหารข้นตรา CP สูตร 16 % เมื่อคลอดแล้วจะให้อาหารข้นสูตร 21 % ประมาณ 3 เดือน ลูกโคจะให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายจรัลใช้นั้น ประกอบด้วย หญ้า ต้นข้าวโพด ต้นมันแกว ต้นกล้วย กะหล่ำปลีที่ตัดทิ้ง มันสำปะหลัง เป็นต้น เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางเดือนมกราคม ทางฟาร์มได้เริ่มปลูกข้าวโพด และต้นกล้วยเขียว เตรียมไว้สำหรับช่วงฤดูร้อน ซึ่งจะให้สลับกับฟางที่หมักไว้ตามที่ได้รับการอบรมจากหน่วยงานทางราชการ นอกจากนี้ ทางฟาร์มยังเพาะปลูกพืชไร่ชนิดบางชนิดในช่วงฤดูฝน เพื่อหารายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพโค โดยเฉพาะปัญหาผลผลิตน้ำนมของแม่โคต่อตัวต่อวัน มีปริมาณต่ำ แม้จะพัฒนาและปรับปรุงการจัดการการเลี้ยงแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวแต่มีปัญหายุ่งยากหลายอย่าง ทำให้การดูแลภายในฟาร์ม และกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ทำได้ลำบาก

ความคิดเห็นของนายจรัล เทพใจ

หลังจากเข้าหน้าที่ในพื้นที่และเข้าหน้าที่โปรแกรมดูแลสุขภาพฯ มาช่วยให้คำแนะนำและดูแลการจัดการฟาร์มด้านต่าง ๆ สามารถช่วยแก้ปัญหาได้หลายเรื่อง แต่ปัญหาพันธุ์โคนมไม่ดีให้น้ำนมดิบในปริมาณที่ต่ำนั้นยังแก้ไขไม่ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประกันโคนม โดยเปลี่ยนโคนมตัวใหม่แทนตัวที่ไม่ดี ทุกวันนี้ยังสงสัยว่าโคนมที่เลี้ยงในฟาร์มมีความเหมาะสมกับท้องที่และเกษตรกรรายย่อยหรือเปล่า ถ้ารัฐบาลไม่ประกันราคาให้จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร

นายสุจินต์ กันจันทรวงศ์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายสุจินต์ กันจันทรวงศ์ อายุ 28 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สถานภาพโสดบิดาคือนายไฉน และมาราคือนางสร้อยแก้ว อายุ 66 ปี และ 58 ปี ตามลำดับทั้งคู่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคนในครอบครัวอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 7 ตำบลศรีดงเย็น เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 9 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 17 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,800 กิโลกรัมต่อเดือน ส่วนมารดาช่วยเหลือกิจกรรมภายในฟาร์มได้บ้าง เนื่องจากสุขภาพไม่แข็งแรง และชอบทำสวน และรับจ้างทั่วไปมากกว่า ครอบครัวนี้ มีรายได้จากการขายผลผลิตลำไย มะม่วง พริก กระเทียม และเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ฟาร์มตั้งอยู่ในเขตป่าเสื่อมโทรม ห่างจากบ้านพักประมาณ 1 กิโลเมตร โดยครอบครัวนี้ได้เข้าจับจองและปรับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เมื่อปี พ.ศ. 2530 นอกเหนือจากการสร้างคอกโค สร้างโรงเรือนและที่พัคเมื่อปี พ.ศ. 2538 แล้วฟาร์มนายสุจินต์ยังมีการแผ้วถางเพื่อทำการปลูกพืชสวน เช่น มะม่วง และลำไย เป็นต้น รวมพื้นที่เกือบ 60 ไร่ มีการขุดสระน้ำจำนวน 2 สระ ขนาด 10 x 4 x 2 เมตร และ 6 x 4 x 2 เมตร และบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ ฟาร์มแห่งนี้ มีการเลี้ยงแบบผูกยื่นโรง และปล่อยลงแปลงหญ้า หรือการเลี้ยงแบบผสม

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้เป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน ไม่มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เป็นไปในลักษณะช่วยเหลือกัน การหาอาหารหยาบสามารถประหยัดเวลาได้มาก เนื่องจากเลี้ยงแบบผสม

และมีพื้นที่แปลงหญ้ากว้างขวาง ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน ทำให้มีเวลาเหลือดูแลไก่พื้นเมืองที่เลี้ยง พืชไร่ และพืชสวนอื่น ๆ ที่ปลูกไว้

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้จะใช้อาหารชั้นผสมกันสองสูตร คือตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % กับตรา CP สูตร 16 % ในอัตราส่วน 2 : 1 โดยให้อาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่แม่โคตัวนั้นให้ 3 กิโลกรัม ส่วนลูกโคและโคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง จะให้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียว โคนสาวตั้งท้องใกล้คลอดและแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมจะให้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % เท่านั้น

เนื่องจากการเลี้ยงแบบผสม อาหารหยาบที่ใช้ในฟาร์มแห่งนี้ จึงเป็นพืชจำพวก หญ้าเป็นส่วนใหญ่ และใช้ต้นกล้วย ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคั่วทั้ง ต้นมันฝรั่ง และผลมันฝรั่ง เป็นอาหารหยาบในบางครั้ง และใช้ฟางหมักกับต้นข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้ เป็นอาหารหยาบหลักในฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ พบปัญหาด้านสุขภาพโคนม โดยเฉพาะแม่โครีดนมให้น้ำนมต่อตัวต่อวันต่ำกว่าหลายฟาร์มทั้งที่ดูแลอย่างดี ปัญหานี้สืบค้างจ่ายสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ ด้านค่าอาหารและเวชภัณฑ์สะสมจากอดีตมาถึงปัจจุบัน และปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อนของปี พ.ศ.2544 เป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนมาก เพราะสระน้ำที่ขุดไว้เก็บกักน้ำไม่ได้ ทั้งที่อดีตไม่เป็นเช่นนี้

ความคิดเห็นของนายสุจินต์ กันจันทรวงศ์

โปรแกรมดูแลสุขภาพฯ เป็นการดำเนินงานที่ดี แต่น่าจะมีเครื่องมือ หรือสารเคมีที่จริงจัง ๆ มาให้เกษตรกรใช้ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำนมให้สูงขึ้น การมีโคนมหลายตัวทำให้ต้นทุนสูง ดูแลลำบาก ทุกวันนี้เลี้ยงจนไม่แน่ใจว่าเป็นอาชีพหลักหรือเปล่า เพราะคิดว่าปลูกลำไย ปลูกมะม่วง ปลูกพริก ปลูกกระเทียม และเลี้ยงไก่พื้นเมือง รวมแล้วให้ผลตอบแทนพอ ๆ กัน แต่ใช้เวลาดูแลน้อยกว่า

นายถวิล เพียรศิลป์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายถวิล เพียรศิลป์ อายุ 32 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และกำลังศึกษาต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) สมรสแล้วกับ นางสุรพี เพียรศิลป์ อายุ 35 ปี ซึ่งจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบุตรสาวคนเดียว อายุ 2 ปี เดิมทั้งคู่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นที่สอง เมื่อปี พ.ศ.2540 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 10 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 18 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนายถวิล ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ณ บ้านเลขที่ 173 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า 1.5 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค นายถวิลมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 2 แปลง ประมาณ 5 และ 8 ไร่ ตามลำดับ มีการขุดเจาะน้ำบาดาล 1 บ่อ มีสระน้ำขนาด 4 x 4 x 2 เมตร จำนวน 1 สระ มีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ ครอบครัวนี้มีรายได้จากการปลูกกระเทียม มันฝรั่ง และพริก ซึ่งให้ผลตอบแทนดีพอ ๆ กับการเลี้ยงโคนม

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายถวิลเป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน นายถวิลจะรับผิดชอบการรีดนม การอาบน้ำโค สำหรับภรรยาทำหน้าที่ให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ ทั้งสองจะช่วยกันหาอาหารหยาบ ตัดมูลโค และทำความสะอาดโรงเรือนกับคอกโคร่วมกัน ส่วนการส่งนมใช้วิธีจ้างรถส่งนม เนื่องจากที่ตั้งฟาร์มอยู่ห่างจากศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบ(สหกรณ์การเกษตรไชยปราการ) ประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบไกลที่สุดในกลุ่มที่ทำการศึกษาทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ทั้งสองยังแบ่งการทำงานไปในกิจกรรมการเกษตรอื่น เช่น ปลูกกระเทียม มันฝรั่ง และพริก เป็นต้น

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น จะใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 ให้เฉพาะแม่โครีดนม โดยให้อาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ส่วนโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้จะให้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียว ในช่วงฤดูร้อนทางฟาร์มเพิ่มปริมาณการให้อาหารชั้นแก่โคทุกตัวประมาณ 30 %

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายประทีปใช้นั้นไม่ต่างจากฟาร์มอื่น ประกอบด้วย หญ้า กากฝ้าย รำ ละเอียด กะหล่ำปลีคัตทิ้ง ต้นถั่วเขียว ต้นมันแกว ต้นมันฝรั่ง ผลมันฝรั่ง ในช่วงฤดูร้อนมีการทำฟางหมักไว้ใช้ สลับกับต้นข้าว โปด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ใช้ในฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนี้ประสบปัญหาปริมาณน้ำนมลดลงในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างฤดูหนาวกับฤดูร้อน เมื่อเทียบกับฟาร์มอื่น ๆ ทั้งที่ดูแลให้อาหารไม่แตกต่างกันในแต่ละวัน บางตัวป่วยบ่อยทั้งที่ดูแลอย่างดี ปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มในช่วงฤดูร้อน เริ่มเป็นปัญหามากขึ้นเพราะดินอุ้มน้ำได้น้อยลง น้ำบาดาลบางวันก็มีน้ำ บางวัน ไม่มี และปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าว ที่มีกฎระเบียบยุ่งยาก

ความคิดเห็นของนายถวิล เพียรศิลป์

เคยดูรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง เรื่องอนาคตโคนมไทย ทำให้คิดได้ว่าทุกวันนี้เลี้ยงโคนมในจำนวนเท่าที่จำเป็นก็พอแล้ว ก็สามารถเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น และหากิจกรรมการเกษตรอื่น

มาช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวดีกว่า เพราะต้นทุนการเลี้ยงผู้ต่างประเทศไม่ได้ หากวันหนึ่งรัฐบาลไม่ประกันราคาให้ หรือน้ำนมล้นตลาด จะเดือดร้อนน้อยลง

นายพิพัฒน์ อินถอด

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายพิพัฒน์ อินถอด อายุ 42 ปี สมรสกับนางศิริพรรณ อินถอด อายุ 38 ปี มีบุตรสาว 2 คน บุตรสาวคนแรกกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บุตรสาวคนที่สองกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในฟาร์ม โคนมจะช่วยกันทำและจะร่วมปรึกษาหารือกันอยู่เสมอ ภรรยาเป็นผู้จัดบันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัวเสมอ บุตรสาวทั้งสองคนสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้บ้างเล็กน้อยทั้งงานในบ้านและในฟาร์ม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 14 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 22 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนายพิพัฒน์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 74/1 หมู่ 5 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ทั้งหมด 8 ไร่ เป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน แบ่งเป็นพื้นที่คอกโคและโรงเรือนประมาณ 1.5 ไร่ มีพื้นที่บ่อหมักอาหารหยาบประมาณ 100 ตารางวา จำนวน 5 บ่อ ที่พักอาศัยประมาณ 150 ตารางวา พื้นที่ที่เหลือใช้ปลูกหญ้า มีสระน้ำขนาด 8 x 8 x 8 เมตร จำนวน 1 สระ และมีบ่อก๊าซชีวภาพ จำนวน 1 บ่อ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 10 ไร่ ที่หมู่ที่ 8 ตำบลศรีดงเย็น ซึ่งเป็นพื้นที่ของบิดาภรรยา

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ไม่มีการจ้างแรงงาน ใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก โดยแบ่งหน้าที่กันทำระหว่างสามีกับภรรยา ดังนี้ นายพิพัฒน์มีหน้าที่รีดนม ทำอาหารหยาบ ดูแลความสะอาดโคนม ความสะอาดของโรงเรือนและพื้นที่คอกโค รวมถึงการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย สำหรับภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ และตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขายด้วย ส่วนการส่งนมใช้บริการของนายประพัฒน์ ส่วนลูกทั้งสองคนช่วยงานในฟาร์มบ้างในช่วงเช้า เช่น วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

อาหารชั้นใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ตรา CP สูตร 21 % สูตร DS และสูตรอาหารลูกโค โดยแต่ละสูตรที่ใช้นั้นจะใช้กับโคแต่ละตัวไม่เหมือนกัน สูตร 17 % จะใช้กับโคสาว ลูกโคที่อายุ 6 ถึง 12 เดือน และใช้กับแม่โครีดนมบางตัวที่ใกล้พักการรีดนม สูตร 21 % จะใช้กับแม่โครีดนมบางตัวที่ให้น้ำนมมากหรือคลอดใหม่ ส่วนสูตรอาหารลูก โคนั้นทางฟาร์มจะใช้กับลูกโคอายุ 1-6 เดือน

เท่านั้น แต่สำหรับโคที่ฟักการรีดนม ฟาร์มนายพัฒน์จะไม่ให้อาหารข้น จนกว่า 14 วันก่อนคลอด และหลังคลอดจึงจะให้อาหารข้นตรา CP สูตร DS ซึ่งเกิดขึ้นไม่บ่อยนักในการเลี้ยง

ฟาร์มนายพัฒน์มีการใช้อาหารหยาบที่หาได้ตามฤดูกาลเป็นหลัก ได้แก่ หญ้า ฟาง ต้นข้าว โปด เปลือกเสาวรส กากหัวป่น กากฝ้าย ต้นกล้วย และต้นถั่วเขียว ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูแล้ง มีการทำ ฟางหมักไว้เพื่อให้โคได้มีอาหารตลอดเวลา โดยให้ฟางหมักสลับกับต้นข้าว โปด และต้นถั่วเขียว จึงพอเพียงต่อการเลี้ยงโคทั้งฟาร์ม

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

เมื่อพบว่าโคนมผิดปกติก็จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของทางปศุสัตว์อำเภอทันที แต่ไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาของอาการภายในตัวโคได้ นอกจากนี้น้ำที่ใช้ในฟาร์มมีคุณภาพน้ำไม่ดีเท่าที่ควร มี สนิมเหล็กตกค้างสูง ราคาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ก็สูงขึ้น

ความคิดเห็นของนายพัฒน์ อินถอด

เป้าหมายของฟาร์มคือพยายามลดต้นทุนทุกอย่างเท่าที่ทำได้ แต่ความเป็นจริงนั้นเป็นเรื่อง ยากเพราะราคาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ กับสูงขึ้น ราคาที่ได้รับก็เป็นราคาประกันจากรัฐบาล หากเปิด ให้มีการค้าเสรีจริง ไม่รู้ว่าจะได้รับผลกระทบมากขนาดไหน ความรุนแรงของปัญหาจะอยู่ในระดับ ไค ดังนั้นคิดว่าต่อไปต้องหารายได้ทางอื่นมากขึ้น

นางจันดา อยู่ศิริ

สภาพทั่วไปลักษณะครอบครัว

นางจันดา อยู่ศิริ อายุ 48 ปี สมรสกับนายเชลล์ อยู่ศิริ ซึ่งเสียชีวิตแล้ว จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชาย 2 คน คนโตประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตแล้ว คนที่สองกำลังศึกษาอยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 นางจันดาทำธุรกิจหลายอย่าง เป็นครอบครัวที่มีฐานะดี ฟาร์มตั้งอยู่ในเขตชุมชน หมู่ที่ 5 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ เป็นพื้นที่โรงเรือนประมาณ 100 ตารางวา พื้นที่ บ้านพักคนงานประมาณ 35 ตารางวา เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนม ทั้งหมด 55 ตัว เป็นแม่โครีดนม 40 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 8,000 กิโลกรัมต่อเดือน

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนางจันดาใช้แรงงานจ้างเป็นหลัก โดยมีแรงงานจ้าง 5 คน แบ่งหน้าที่กันทำกิจกรรม ภายในฟาร์มอย่างชัดเจน นางจันดาได้มอบหมายให้นายชาญ หัวหน้าคนงานเป็นคนดูแลฟาร์มร่วมกับคนงานอีก 4 คน ซึ่งเป็นแรงงานสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง มีคนงานหนึ่งคนทำ หน้าที่รีดนม ให้อาหารข้น อาหารหยาบ และดูแลสุขภาพทั่วไป คนงานอีกสามคนและนายชาญ ทำ หน้าที่หาอาหารหยาบเพียงอย่างเดียว ซึ่งหาได้ไม่ยากนักเพราะนางจันดามีที่ดินหลายแปลง ส่วน

การส่งนมจะเป็นหน้าที่ของนายชาญเพียงคนเดียวด้วยข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย และเป็นตัวแทนของฟาร์มเพื่อเข้ารับการอบรมต่าง ๆ ที่สหกรณ์จัดขึ้น

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้มีการให้อาหารชั้นมากที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนฟาร์มทั้งหมดที่ทำการศึกษา การให้อาหารชั้นนั้น จะใช้ตรา CP สูตร 16 % ให้กับแม่โครีคนมเท่านั้น โดยให้ในสัดส่วนปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้น 1 กิโลกรัม และให้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แก่กลุ่มโคนมที่เหลือ ตามสภาพและขนาดของโคนมตัวนั้น ๆ

ฟาร์มมีการเตรียมบ่อหมักเพื่อทำอาหารหมัก จำนวน 6 บ่อ ขนาดบ่อละ 4 x 4 x 4 เมตร และมีบ่อก๊าซชีวภาพ จำนวน 1 บ่อ การสร้างบ่อหมักมากเนื่องจากการหาอาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดหาได้ยากขึ้น ทั้งที่เมื่อก่อนสามารถหาอาหารหยาบประเภทดังกล่าวได้ทุกวัน แม้นางจันดาจะมีที่ดินปลูกหญ้าหลายแปลงแล้วก็ตาม ฟาร์มแห่งนี้ใช้รถบรรทุกขนาดกลาง บรรทุกอาหารหยาบวันละ 2 รอบ จึงจะพอเพียงต่อการเลี้ยงโค เพราะเลี้ยงแบบผูกขี้นโรง

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนี้จัดเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ลักษณะการจัดการไม่ดีเท่าที่ควร เพราะใช้แรงงานจ้างทั้งหมดในการดูแลฟาร์ม แม้จะจ้างเจ้าหน้าที่สัตวบาลเป็นการเฉพาะ เพื่อมาดูแลฟาร์มเกือบทุกสัปดาห์ แต่เป็นการจ้างแบบชั่วคราว ทำให้การปฏิบัติงานไม่ก้าวหน้ามากนัก รวมถึงคนงานยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของ การเลี้ยงโคนมอยู่หลายเรื่อง ทำให้ประสิทธิภาพในการเลี้ยงไม่ดี

ความคิดเห็นของนางจันดา อยู่ศิริ

ความต้องการของเกษตรกรเลี้ยงโคนมในท้องถิ่นนี้ คือต้องการเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์และสัตวบาลอย่างพอเพียง มีความพร้อมด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการป้องกันและรักษาโคนม นอกจากนี้แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ ก็เป็นความต้องการที่สูงยิ่งของเกษตรกรในท้องถิ่นแห่งนี้ด้วย ดังนั้นภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะคำว่า “ต่อเนื่อง” จะหาได้จากโครงการหลาย ๆ โครงการที่มีเข้ามาในท้องถิ่น

นางบัวทอง เกษภูพาน์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางบัวทอง เกษภูพาน์ อายุ 39 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 สถานภาพหม้าย เนื่องจากนายพันธ์ศักดิ์ เกษภูพาน์ สามีเสียชีวิตเมื่อปีที่แล้ว มีบุตรสาว 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับอุดมศึกษาที่สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 2 และมีบุตรชาย 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครอบครัวทำสวนลิ้นจี่และลำไย แต่เกิดความไม่แน่นอนในด้านรายได้ จึงหันมาเลี้ยง

โคนมควบคู่ไปด้วย เป็นกลุ่มแรกที่ทำกรเลี้ยงโคนม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 26 ตัว เป็นแม่โครีโคนม 14 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 5,200 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 114/1 หมู่ที่ 2 ตำบลปงดำ มีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นที่อยู่อาศัย เนื้อที่ประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่สองเป็นโรงเรือนเนื้อที่ประมาณ 200 ตารางวา ส่วนที่ 3 เป็นสระน้ำขนาด 3 x 5 x 2 เมตร และบ่อหมักอาหารหยาบ 3 บ่อขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน และส่วนที่เหลือเป็นทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยง โคนม สาเหตุที่แบ่งพื้นที่ในลักษณะนี้ เนื่องจากต้องการเลี้ยงโคนมแบบผสม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เช่าประมาณ 10 ไร่ เพื่อปลูกหญ้าและพืชชนิดอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นอาหารหยาบแก่โคนม โดยปลูกหมุนเวียนสลับกันไปตามฤดูกาล

การใช้แรงงาน

เนื่องจากมีกิจกรรมทางการเกษตรหลายอย่าง ฟาร์มแห่งนี้จึงใช้แรงงานจ้างสองพี่น้องสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง คนงานทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเลี้ยงโคเกือบทั้งหมด โดยแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนทำ เว้นแต่การเข้าไปติดต่องานและรับการอบรมที่สหกรณ์จะเป็นหน้าที่ของนางบัวทองเท่านั้น ฟาร์มใช้บริการรถรับจ้างส่งนม เสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 400 บาท เพราะนางบัวทองไม่ยอมเสี่ยงที่จะขับรถออกไปนอกฟาร์มเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มให้อาหารข้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 ให้เฉพาะแม่โครีโคนมเท่านั้น โดยแบ่งอาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อแม่โคที่รีดน้ำนมได้ 3 กิโลกรัม ส่วนโคนมกลุ่มที่เหลือจะให้อาหารข้น สูตร 17 % เท่านั้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต

คนงานในฟาร์มออกไปหาอาหารหยาบทุกวัน แต่การปล่อยโคให้เล็มหญ้าเองจะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถออกไปหาอาหารหยาบได้ สำหรับอาหารหยาบที่ฟาร์มใช้คือหญ้า และมันฝรั่ง ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อนอาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสด ได้แก่ ต้นข้าวโพด ต้นถั่วเขียว ต้นมันแกว ผลกะหล่ำปลีคั้ดทั้งที่ซื้อในราคาประมาณ 400 บาทต่อไร่ ให้สลับกันกับฟางหมักที่หมักที่เตรียมไว้

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

หลังการเสียชีวิตของสามี นางบัวทองต้องรับภาระการดูแลฟาร์ม โคนม สวนดินจี้ และสวนลำไย ทำให้มีเวลาดูแลไม่ทั่วถึง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการฟาร์มทั้งสาม อีกปัญหาหนึ่งคือพื้นที่เช่าประมาณ 10 ไร่ ที่ได้ทำสัญญาเช่าปีต่อปีมีราคาเช่าเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 500 บาท ในปี พ.ศ. 2544 นี้ เสียค่าเช่า 4,500 บาท ปัญหาสุขภาพโคนม โดยเฉพาะอัตราการผลิตน้ำนมต่อตัวต่อวันของแม่โคนมแต่ละตัวต่ำและไม่สม่ำเสมอ

ความกีดเห็นนางบังลอง เจษฎาพันธ์

จากการมีเจ้าหน้าที่โครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ เข้ามาให้คำแนะนำ ทำให้ลดปัญหาโรคต่าง ๆ ได้ดี แต่แม้จะดูแลโคนมคืออย่างไร ถ้าได้แม่โครีคนมที่เกิดจากน้ำเชื้อผสมเทียมชนิดไม่ 100 % HF ผลผลิตน้ำนมจากแม่โคนมตัวนั้นก็ไม่ได้สูงขึ้น และควรจัดหาเจ้าหน้าที่ด้านสัตวแพทย์และสัตวบาล มาอยู่ประจำในท้องถิ่นนี้ให้มากขึ้น

นายทองดี ยาสมุทร

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายทองดี ยาสมุทร อายุ 42 ปี สมรสแล้วกับนางบัวจัน ยาสมุทร อายุ 48 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และปีที่ 4 ตามลำดับ มีบุตรสาว 1 คน คือเด็กหญิงวิภา ยาสมุทร อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เดิมทำนาและเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นที่สอง ปี พ.ศ. 2540 โดยมีโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 20 ตัว เป็นแม่โครีคนม 13 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ อยู่ในเขตชลประทาน มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ โดยเป็นเนื้อที่ปลูกข้าวประมาณ 7 ไร่ เนื้อที่อีก 3 ไร่ เป็นที่ตั้งโรงเรือน บ้านพัก ยุ้งฉาง สำหรับเก็บข้าวและฟางข้าว มีสระน้ำขนาด 10 x 7 x 4 เมตร ซึ่งขุดเมื่อปี พ.ศ. 2543 และบ่อหมักอาหารหยาบขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 3 บ่อ ฟาร์มนี้มีพื้นที่คอกโคกว้างขวาง และห่างจากโรงเรือนประมาณ 20 เมตร นอกจากนี้ยังมีแปลงหญ้า 2 แปลง แปลงแรกมีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แปลงที่สองมีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่

การใช้แรงงาน

การทำงานในฟาร์มจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก นายทองดีและนางบัวจันร่วมกันทำงานในฟาร์ม ไม่มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน บุตรสาวช่วยงานในฟาร์มได้ในช่วงเช้า เย็น วันหยุดและช่วงปิดภาคเรียน นอกจากนี้ทางฟาร์มยังแบ่งการทำงานเพื่อการปลูกพริก ทำสวนลำไย และปลูกกระเทียม เพื่อสร้างรายได้เพิ่มอีกด้วย

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายทองดีมีการให้อาหารข้นสูตร ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 แบ่งอาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม สำหรับแม่โครีคนมที่ให้น้ำนม 3 กิโลกรัม สำหรับลูกโค แม่โคตั้งท้องพักการรีคนม โคสาวตั้งท้องและไม่ต้องท้อง มีการให้ปริมาณอาหารข้นที่ไม่แน่นอน แต่ให้เฉพาะอาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น

แม้ว่าในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อนหญ้าที่ปลูกมักจะมีไม่เพียงพอ แต่เพราะอยู่ในเขตชลประทาน จึงแก้ไขโดยปลูกถั่วเขียว ต้นกล้วย และข้าวโพด เตรียมไว้ในช่วงปลายเดือนธันวาคมของทุกปี พอถึงฤดูร้อน จะให้พืชที่ปลูกนี้สลับกับฟางหมักตามที่ได้รับการอบรมมา ซึ่งแต่เดิมฟาร์มนี้พยายามหลีกเลี่ยงการใช้อาหารหมัก ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้นายทองดีและนางบัวจัน ไม่ต้องออกไปหาอาหารหยาบไกลเหมือนแต่ก่อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

จำนวนโคนมของฟาร์มต่าง ๆ มีมากขึ้น ประกอบกับอากาศที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดในช่วงฤดูฝนนั้น เริ่มขาดแคลนเร็วมากขึ้น การผสมเทียมมีปัญหาที่การผสมติดต่ำ และภาระหนี้สินก็ยังมีสูงอยู่

ความคิดเห็นของนายทองดี ยาสุมทร

การเลี้ยงโคนมนั้นเป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอนก็จริงอยู่เพราะรัฐบาลประกันราคารับซื้อให้ ซึ่งมีข้อดีที่เห็นเป็นรายได้ทุกวัน แต่การเลี้ยงโคนมทุกวันนี้ ไม่แน่ใจว่าเป็นอาชีพหลักได้หรือเปล่า เพราะทำไปแล้วภาระหนี้สินไม่ได้ลดลงมากนัก เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูง ต้องหันไปประกอบอาชีพการเกษตรด้านอื่นเสริม การดูแลสุขภาพโคนมก็เป็นเรื่องจุกจิกมาก ไปไหนไกลไม่ได้เพราะแรงงานมีจำกัด อาชีพนี้น่าจะเหมาะกับเกษตรกรรายใหญ่ หรือมีเงินทุนมาก ถ้าไม่มีรายได้จากการปลูกพริก ทำสวนลำไย และปลูกกระเทียมด้วยแล้วยิ่งลำบาก

นายดวงใจ ใจคำวัง

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายดวงใจ ใจคำวัง อายุ 42 ปี สมรสกับนางวรรณมา ใจคำวัง อายุ 38 ปี ทั้งคู่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรสาว 2 คน คือ เด็กหญิงสมหญิง ใจคำวัง อายุ 14 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คนที่สองคือเด็กหญิงจินตนา ใจคำวัง อายุ 9 ปี ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครอบครัวนี้เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นที่สอง ปี พ.ศ. 2540 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 19 ตัว เป็นแม่โครีดนม 12 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,000 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลอบ มีพื้นที่ประมาณ 35 ไร่ แบ่งพื้นที่ฟาร์มออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกคือบริเวณบ้านพักและโรงเรียนที่อยู่ติดกันเนื้อที่ประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่สองเป็นสระน้ำ ส่วนที่สามเป็นคอกโค และบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร และส่วนที่สี่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวและปลูกหญ้าเลี้ยงโคมีเนื้อที่ประมาณ 34 ไร่ มีรายได้เพิ่มจากการรับจ้างเกี่ยวข้าว รับจ้างเก็บผลมันฝรั่ง เลี้ยงไก่ ปลูกมันแกวและปลูกถั่วเหลือง

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายดวงใจเป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงานที่ชัดเจน การปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะช่วยกันทำ ลูกทั้งสองสามารถแบ่งเบาภาระการทำงานได้มาก โดยเฉพาะช่วงเวลาการรีดนม การให้อาหารชั้น และการล้างอุปกรณ์การรีดนม

การให้อาหารชั้นและอาหารหยاب

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยให้อาหารชั้น สูตร 17 % กับแม่โครีดนมทุกตัวในอัตราให้น้ำนม 3 กิโลกรัม ต่อปริมาณอาหารชั้น 1 กิโลกรัม เว้นแต่สูตร 16 % นั้นจะใช้กับแม่โคตั้งท้องพักการรีดนม โควางตั้งท้องใกล้คลอด และแม่โครีดนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นจะใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แทนจนกว่าจะคลอดลูกตัวใหม่

ฟาร์มแห่งนี้มีการเลี้ยงแบบผสม ดังนั้นในช่วงฤดูฝนจะมีความสะดวกในการให้อาหารหยاب แต่ก็หาอาหารหยابชนิดอื่นมาให้โคทานป้องกันการเบื่ออาหารของโคด้วย เช่น เปลือกเสาวรส ต้นกล้วย กากถั่วป่น และกะหล่ำปลีที่คัดทิ้ง แต่ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน ต้องใช้ฟางที่หมักไว้มาหมวนเวียนใช้สลับกับต้นมันแกวและต้นถั่วเหลืองที่ปลูกเตรียมไว้ โดยผลผลิตนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

อัตราการผสมติดที่ต่ำยังเป็นปัญหาที่ต้องพยายามแก้ไขต่อไป และปัญหาปริมาณน้ำนมลดลงในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างฤดูหนาวกับฤดูร้อน แม่โครีดนมบางตัวบางวันให้น้ำนมมาก บางวันให้น้ำนมน้อย ทั้งที่ดูแลและให้อาหารไม่แตกต่างกันในแต่ละวัน ฟาร์มนายดวงใจยังมีปัญหาเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอำเภอไชยปราการ ทำให้มีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอในบางช่วงของการเลี้ยงโคนม และยังพบปัญหาโคนมหลายตัวมีอาการเบื่อหน่ายอาหารหมักควบคู่กับปัญหาโคนมป่วยเล็กน้อยบ่อยครั้งในช่วงฤดูร้อน

ความคิดเห็นของนายดวงใจ ใจคำวัง

การหารายได้เพิ่มจากการไปรับจ้างเกี่ยวข้าว รับจ้างเก็บผลมันฝรั่ง ปลูกถั่วเหลืองและมันแกวขาย เพราะรายได้จากการเลี้ยงโคนม แม้จะได้ทุกวัน แต่ต้นทุนสูง เงินสดหมุนเวียนต่ำ ทำให้คิดว่าต่อไปในอนาคตจะประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมต่อไป แต่ต้องหากิจกรรมการเกษตรด้านอื่นเพิ่มเติมเพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว ส่วนโครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชนแห่งนี้ อยากให้เป็นโครงการที่เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว และควรเป็นโครงการที่ทำให้ขายผลผลิตได้หรือหาตลาดให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

นายอนุสรณ์ เภาโต

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

ฟาร์มนายอนุสรณ์ เภาโต อายุ 28 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สมรสแล้วกับ นางศิริวรรณ เภาโต อายุ 25 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชาย 1 คน อายุ 2 ปี และบุตรสาว 1 คน อายุ 9 เดือน แต่เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำสวนลีนจี่และปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ในปี พ.ศ. 2538 จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 29 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 40 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 20,000 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการเลี้ยงปลา ทำสวนลีนจี่ ทำสวนส้ม และปลูกมันฝรั่ง เพื่อหารายได้เพิ่ม

ฟาร์มตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 53 หมู่ที่ 13 ตำบลศรีคงเย็น มีเนื้อที่ประมาณ 17 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพด 14 ไร่ พื้นที่ที่เหลืออีก 3 ไร่เป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงโคนมซึ่ง ประกอบด้วยโรงเรือนบ้านและโรงเรือนสำหรับทำและจัดเก็บข้าวโพดหมัก มีสระน้ำ 2 สระ บ่อหมักก๊าซชีวภาพในฟาร์ม ฟาร์มนายอนุสรณ์ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 3 แปลง แปลงที่หนึ่งใช้สำหรับปลูกหญ้า 6 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของตนเอง แปลงที่สองเป็นพื้นที่เช่าฟรีจากเพื่อนบ้านประมาณ 5 ไร่ และแปลงที่สามเป็นพื้นที่สวนลีนจี่ สวนส้ม โดยปลูกหญ้าแซมประมาณ 8 ไร่

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานสัญชาติพม่าจำนวน 4 คนเป็นคู่สามีภรรยา 2 ครอบครัว มีเอกสารการทำงานถูกต้อง เสียค่าจ้างครอบครัวละ 3,500 บาทต่อเดือน แม้ว่าฟาร์มแห่งนี้จะมีแรงงานจ้าง 4 คน แต่ต้องทำงานในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ด้วย เช่น ทำสวนลีนจี่ สวนส้ม ให้อาหารปลา เป็นต้น คนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ปฏิบัติงานในฟาร์ม และร่วมกันประเมินผลการทำงาน ทำให้ฟาร์มนี้เป็นฟาร์มหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงโคนม

การใช้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว อาหารข้นที่ฟาร์มนี้ใช้ได้แก่ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % และตรา CP สูตร 16 % สูตร 21 % โดยสูตร 16% จะใช้กับแม่โคที่ใกล้พักการรีดนมหรือให้ปริมาณน้ำนมต่ำกว่า 8 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน และสูตร 21 % นั้นจะใช้กับแม่โคที่ให้ปริมาณน้ำนมมากกว่า 8 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ส่วน โคนมกลุ่มที่เหลือจะให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียว เฉพาะช่วงฤดูร้อนเท่านั้นที่ฟาร์มแห่งนี้ให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แก่โคนมทุกตัว

ฟาร์มนี้เลี้ยงโคนมแบบผสม มีการปรุงแต่งคุณภาพอาหารหยาบ ได้แก่ การทำข้าวโพดหมัก และการทำฟางหมัก ซึ่งให้สลับกับอาหารหยาบชนิดอื่น ทำเช่นนี้ทุกฤดูกาล อาหารหยาบที่ใช้ ได้แก่ หญ้า เปลือกเสาวรส ต้นข้าวโพด รำละเอียด กากฝ้าย ถั่วป่น กะหล่ำปลี คัดทิ้ง กากเบียร์ กากถั่ว เศษสับปะรด เป็นต้น

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ปัญหาสุขภาพ โคนม เป็นเรื่องที่ต้องกันอย่างดีแล้ว แต่โคนมในฟาร์มยังป่วยเล็กน้อยอยู่หลายตัว เสียค่าใช้จ่ายด้านเวชภัณฑ์มากพอสมควร และแม้โครีโคนมบางตัวให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอ ทั้งที่ดูแลอย่างดีเหมือน โคนมตัวอื่น ๆ ปัญหาแรงงานก็มีมากพอสมควร เนื่องจากค่าแรงคนงานต่างด้าวเริ่มสูงขึ้นทุกปี แม้รัฐจะมีมาตรการป้องกันแต่เท่าที่ทราบคนงานต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่สนใจปฏิบัติตาม แหล่งงานใดมีค่าแรงสูงก็พร้อมจะหนีมาจ้างไปทำงานที่นั่นทันที

ความคิดเห็นของนายอนุสรณ์ เภาไธ

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นในลักษณะว่า “สหกรณ์จะให้อะไรแก่เขา ไม่ใช่เขาจะให้อะไรแก่สหกรณ์” ความคิดเช่นนี้ทำให้สหกรณ์ไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทำให้การเลี้ยงโคนมกลายเป็นอาชีพทางเลือกที่อาจเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพรองของแต่ละบุคคลก็ได้ ทราบใดที่การเลี้ยงโคนมยังให้ประโยชน์กับเขาอยู่ไม่มากนักก็ค่อย ผู้เลี้ยงโคนมหลายรายจึงมีการทำเกษตรหลายอย่าง ดังนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าในท้องถิ่นนี้ มีการเลี้ยงโคนมขึ้นมากก็เพื่อเป็นอาชีพหลักหรือเพื่อลดความเสี่ยงทางการเกษตรด้านอื่น หากเป็นอย่างหลังการพัฒนาการเลี้ยง โคนมคงเป็นไปอย่างเชื่องช้าอย่างยิ่ง

นายเดชนันท์ สงค์ประชา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายเดชนันท์ สงค์ประชา อายุ 26 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) จากวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเสาร์-อาทิตย์ สถาบันราชภัฏเชียงราย วิทยาเขตอำเภอฝาง บิดาคือนายอนันต์ สงค์ประชา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองประธานสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ มารดาคือนางเพ็ญศรี สงค์ประชา อาชีพรับราชการครู ทำการสอนที่โรงเรียนชุมชนวัดศรีคงเย็น นายเดชนันท์มีน้องสาว 1 คน คือนางสาวอรัญญา สงค์ประชาอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีโคนม 22 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 35 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 7,500 กิโลกรัมต่อเดือน ทำการเลี้ยง โคนมแบบผสม เริ่มเลี้ยงเมื่อต้นปี พ.ศ.2542 ฟาร์มตั้งอยู่บนเนินเขาเล็ก ๆ อากาศถ่ายเทสะดวก ๓ หมู่ที่ 9 ตำบลศรีคงเย็น บนพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่บ้านพักอาศัย 100 ตารางวา โรงเรือน 250 ตารางวา พื้นที่อีกประมาณ 1 ไร่ เป็นที่ตั้งคอกโคและบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 4 บ่อ ที่พักคนงานประมาณ 30 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่แปลงหญ้า นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าและข้าวโพด

อีกประมาณ 30 ไร่อยู่ห่างจากที่ตั้งฟาร์มประมาณ 3 กิโลเมตรเท่านั้น ครอบครัวนี้ยังมีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่และลำไยด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานทั้งหมด 3 คน เป็นแรงงานสัญชาติพม่าสองคน มีเอกสารการทำงานถูกต้อง แบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน โดยมีนายเตชินท์และบิดาคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด แรงงานทั้งหมดต้องทำสวนลิ้นจี่ และสวนลำไยด้วย ส่วนคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ปฏิบัติงานในฟาร์ม และร่วมกันประเมินผลการทำงานตลอดเวลา ทำให้ฟาร์มนี้เป็นฟาร์มหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงโคนม

การให้อาหารชั้นและอาหารหยاب

ฟาร์มนายเตชินท์ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 21 % สลับกับ สูตร 16 % ทุกๆ สองสัปดาห์ แก่แม่โครีคนมในสัดส่วน ปริมาณน้ำนม 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้น 1 กิโลกรัม อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ให้เฉพาะโคสาวตั้งท้องและโคสาวไม่ตั้งท้อง สำหรับลูกโคอายุ 1 ถึง 12 เดือน ทางฟาร์มจะให้อาหารชั้นตรา CP สูตรลูกโค ส่วนอาหารชั้นตรา CP สูตร DS นั้น ทางฟาร์มจะให้แก่แม่โคตั้งท้องพักการรีดนมก่อนคลอด 14 วัน และหลังคลอด 14 วัน

อาหารหยابที่ใช้ในช่วงฤดูฝน ได้แก่ หญ้า ต้นกล้วย รำละเอียด ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคัตทิ้ง ต้นถั่วชนิดต่าง ๆ แต่ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน จะใช้ฟางหมักสลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียว ซึ่งปลูกเตรียมไว้ช่วงปลายเดือนธันวาคมของทุกปี

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ระยะเวลาในการกินทุนเป็นสิ่งที่ครอบครัวนี้มีความกังวล เนื่องจากลงทุนสูงทางด้านปัจจัยการผลิตหลัก ได้แก่ ที่ดิน ทุน แรงงาน และการจัดการ ทำให้ฟาร์มมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว แต่ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะปัญหาการผสมเทียม ซึ่งมีอัตราการผสมติดต่ำกว่าที่คาด ทำให้ได้แม่โครีคนมล่าช้า ส่งผลต่อรายได้ตามไปด้วย

ความคิดเห็นของนายเตชินท์ สังก์ประชา

จากปัญหาข้างต้น ทางฟาร์มคาดว่าในช่วงต้นปี พ.ศ. 2545 จะสามารถส่งนมได้ถึง 15,000 กิโลกรัมต่อเดือน ได้ค่อนข้างแน่นอน เนื่องจากมีแม่โคที่พร้อมสำหรับการรีดนมหลายตัว เพราะหลายตัวเริ่มทยอยหายป่วยแล้ว และยังคงได้แม่โครีคนมตัวใหม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นน่าจะมีเจ้าหน้าที่ด้านสัตวแพทย์ และด้านสัตวบาลในพื้นที่นี้ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อแก้ไขปัญหา และดูแลฟาร์มโคนมต่าง ๆ ได้อย่างใกล้ชิด เพราะการเลี้ยงโคนมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนกว่าที่หลายคนคิด หากมีปัญหาด้านสุขภาพ โคนมขึ้นมาเมื่อไร จะเป็นเรื่องที่แก้ไขยากและใช้เวลานาน

4.3.2) สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายบุคคลที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

นางละออ ไชยาศรี

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางละออ ไชยาศรี อายุ 48 ปี สมรสแล้วกับนายคำ ไชยาศรี อายุ 51 ปี ทั้งคู่จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตรชาย 1 คน และบุตรสาว 1 คน บุตรชายช่วยงานในฟาร์ม ส่วน บุตรสาวรับราชการอยู่ที่จังหวัดเชียงราย เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 14 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 23 ตัว มีผลผลิตนํ้านมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,500 กิโลกรัม ต่อเดือน ครอบครัวนี้ มีรายได้จากการทำสวนลำไย มะม่วง พริก และมันฝรั่ง

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุม ฒ บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 1 ตำบลปงคำ มีพื้นที่ 15 ไร่ ใช้ในการเลี้ยง โคนมทั้งหมด แบ่งเป็น พื้นที่แปลงหญ้า อีก 9 ไร่ เป็นที่คั่งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค ประมาณ 1 ไร่ อีก 2 ไร่เป็นที่ตั้ง บ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ และสระน้ำ จำนวน 2 สระ ขนาด 6 x 4 x 2 เมตร เท่ากัน ที่เหลือเป็นพื้นที่หญ้าขึ้นเองตามธรรมชาติ ประมาณ 3 ไร่ ฟาร์มแห่งนี้ มีการเลี้ยงโคแบบผสม

การใช้แรงงาน

การทำงานในฟาร์มจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก แบ่งหน้าที่กันทำดังนี้ นายคำและ บุตรชาย มีหน้าที่ทำอาหารหยาบ รีดนม ดูแลความสะอาด โคนม ความสะอาดของ โรงเรือน และพื้นที่ คอกโค นางละออทำหน้าที่ทำความสะอาดอุปกรณ์รีดนม ให้อาหารขึ้น ดักมูลโคตากแห้งเพื่อส่ง ขาย ส่วนการส่งนมใช้บริการของรถรับจ้างส่งนมประจำหมู่บ้าน

การให้อาหารขึ้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มแห่งนี้ให้อาหารขึ้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % สลับกับตรา CP สูตร 16 % ทุกๆ สอง สัปดาห์ โดยแบ่งให้แม่โครีดนมในสัดส่วนปริมาณนํ้านมที่รีดได้ 3.5 กิโลกรัมต่ออาหารขึ้น 1 กิโลกรัม อาหารขึ้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ให้โคสาวคั่งท้องและโคสาวไม่คั่งท้อง และให้แก่แม่ โคคั่งท้องพักการรีดนมก่อนคลอด 14 วัน และหลังคลอด 14 วัน สำหรับลูกโคอายุ 1 –12 เดือน ทาง ฟาร์มจะให้อาหารขึ้นตรา CP สูตร 16 % เท่านั้น

ทางฟาร์มออกไปหาอาหารหยาบสลับกับการปล่อยโคให้เล็มหญ้าเอง สำหรับอาหารหยาบ ที่ฟาร์มใช้ช่วงฤดูฝนคือหญ้า ต้นกล้วย ผลและมันฝรั่ง เป็นส่วนใหญ่ ช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสด ได้แก่ ต้นข้าวโพด ต้นถั่วเขียว ผลกะหล่ำปลีคัดทิ้งที่ซื้อในราคา ประมาณ 500 บาทต่อ ไร่ นอกเหนือจากการให้ฟางหมักเป็นอาหาร

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ปัญหาการเลี้ยงโคนมที่ฟาร์มพบบ่อย ได้แก่ การขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มในช่วงฤดูร้อน แม้จุดสระน้ำไว้สองสระ แต่ไม่สามารถเก็บน้ำได้มากนักในช่วงฤดูร้อน นอกจากนี้ยังพบปัญหาแม่โครีคนมให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอ และอยากจ้างแรงงานต่างด้าวแต่ปัจจุบันทำได้ยาก เพราะมีกฎระเบียบยุ่งยาก ทั้งที่ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานในท้องถิ่น

ความคิดเห็นของนางละออ ไชยยาศรี

ทุกวันนี้เลี้ยงโคนมในจำนวนที่พึงพอใจแล้ว แม่โครีคนม 14 ตัว จากโคนมทั้งหมด 23 ตัว ก็สามารถเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นได้ ดูแลได้ทั่วถึง ไม่คิดขยายฟาร์มแล้ว พร้อมกับหากิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ มาช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวดีกว่า เพราะต้นทุนการเลี้ยงโคนมในประเทศสูง

นางศรีวรรณ อภัย

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางศรีวรรณ อภัย อายุ 39 ปี สมรสกับนายสมบัติ อภัย อายุ 44 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตรสาว 1 คน และบุตรชาย 1 คน ทั้งคู่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ตามลำดับ เดิมครอบครัวทำสวนลิ้นจี่และปลูกกระเทียม แต่เกิดความไม่แน่นอนในด้านรายได้ จึงหันมาเลี้ยงโคนมควบคู่ไปด้วย เป็นกลุ่มแรกที่ทำกรเลี้ยงโคนม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 22 ตัว เป็นแม่โครีคนม 14 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 1 ตำบลปงด้า มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ประมาณ 200 ตารางวา ส่วนที่สองเป็นโรงเรือน พื้นที่ประมาณ 200 ตารางวา ส่วนที่ 3 เป็นสระน้ำขนาด 8 x 10 x 5 เมตร และบ่อหมักอาหารหยาบ 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน และส่วนที่เหลือเป็นทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงโคนม สาเหตุที่แบ่งพื้นที่ในลักษณะนี้ เนื่องจากเลี้ยงโคนมแบบผสม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ เป็นสวนลิ้นจี่ โดยใช้พื้นที่นี้ปลูกหญ้าบางส่วน

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายดวงใจเป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน หน้าที่ต่างๆในฟาร์มต้องช่วยกันทำ สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและปฏิบัติงานในฟาร์ม โดยเฉพาะลูกทั้งสองสามารถช่วยงานในฟาร์มได้ดี และชอบงานทางด้านกรเกษตร ฟาร์มนี้เลี้ยงโคแบบผสม ทำให้ประหยัดแรงงานและเวลาในการหาอาหารหยาบได้มาก

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนางศรีวรรณได้ให้อาหารชั้นแก่โคสองวิธีด้วยกัน วิธีแรกคือการใช้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % โดยเป็นการให้ในลักษณะผสมกันในอัตราส่วนอย่างละครึ่ง และให้แก่วัวโครีคนมในสัดส่วนน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม วิธีที่สองคือการใช้รำละเอียด 10 กิโลกรัม ผสมอาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ปริมาณ 40 กิโลกรัม ให้กับโคนมกลุ่มที่เหลือ

อาหารหยาบที่ฟาร์มนี้ใช้ ประกอบด้วย หญ้า ต้นกล้วย กะหล่ำปลีคัตทิ้ง ต้นถั่วชนิดต่างๆ ต้นมันแกว ผลมันฝรั่ง เป็นต้น ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อนมีการทำฟางหมักไว้ใช้ โดยให้สลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ใช้ก่อนเข้าสู่ช่วงฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนี้ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มในช่วงฤดูร้อน โดยในช่วงสองปีมานี้พบว่าปัญหาเริ่มรุนแรงมากขึ้น เพราะดินอุ้มน้ำได้น้อย และบุกรุกตัดไม้ในป่าเพื่อทำสวนส้มกันมากขึ้น ปัญหาสุขภาพโคนมก็มี เช่น บางตัวป่วยบ่อยทั้งที่ดูแลอย่างดี บางตัวให้นมไม่สม่ำเสมอ

ความคิดเห็นของนางศรีวรรณ อาภย์

การเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวทางหนึ่ง แต่มีต้นทุนการผลิตสูง ต้องทำการเกษตรอื่นด้วย ครอบครัวมีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ และปลูกกระเทียมด้วย เป็นการลดความเสี่ยง และมีโอกาสหมุนเวียนเงินสดไว้ใช้ ทุกวันนี้ยังสงสัยว่าการเลี้ยงโคนมจะเหมาะสมเป็นอาชีพหลักกับเกษตรกรรายย่อยหรือเปล่า

นายดวงดี บุตรเปา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายดวงดี บุตรเปา อายุ 45 ปี สมรสกับนางวิไล บุตรเปา อายุ 42 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรสาว 2 คน กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 6 ตามลำดับ ครอบครัวนี้เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 17 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 30 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,700 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 304/1 หมู่ที่ 3 ตำบลปลงคำ บนเนินเขาเล็ก ๆ ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน อากาศถ่ายเทสะดวก ประมาณ 20 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่บ้านพักอาศัย 150 ตารางวา โรงเรือน 250 ตารางวา พื้นที่อีกประมาณ 1 ไร่ เป็นที่ตั้งคอกโคและบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 3 บ่อ ที่พักคนงานประมาณ 50 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่แปลงหญ้า ทำการเลี้ยงโคนมแบบผสม ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ สวนลำไย ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงาน จำนวน 2 คน เป็นสามีภรรยาสัญชาติพม่าและมีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำกิจกรรมการเกษตรทุกอย่างที่มี แต่เรื่องการเลี้ยงโคนมจะทำหน้าที่ให้อาหารชั้น การทำความสะอาดอุปกรณ์ หาดอาหารหยาบ ทำความสะอาดโคนมและโรงเรือน และการตัดมูลโค ตากแห้งเพื่อส่งขาย ส่วนการส่งนมใช้บริการรถส่งนมประจำหมู่บ้าน สำหรับแรงงานในครัวเรือน จะทำงานในลักษณะช่วยกันทำ ไม่แบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น จะใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 3 โดยให้เฉพาะแม่โครีดนม ในสัดส่วนอาหารชั้น 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ส่วนโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้จะให้อาหารชั้นตรา วังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น ในช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มเพิ่มปริมาณการให้อาหารชั้นแก่แม่โครีดนม ทุกตัวประมาณ 50 %

อาหารหยาบที่ฟาร์มใช้นั้น ประกอบด้วย หญ้า กากฝ้าย รำละเอียด กะหล่ำปลีคั้ดทิ้ง ต้นกล้วย เหลือง ต้นมันแกว ต้นมันฝรั่ง ผลมันฝรั่ง เป็นต้น ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อนมีการทำฟางหมัก หมุนเวียนให้โคกินสลับกับต้นข้าวโพด ต้นมันฝรั่ง และต้นกล้วยเขียว

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าว มีความยุ่งยากมาก ค่าจ้างแรงงานต่อวันในท้องถิ่นสูง ไม่คุ้มค่า จำนวนโคนมของแต่ละฟาร์มในพื้นที่ มีมากขึ้น ประกอบกับอากาศที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะช่วงฤดูร้อนน้ำน้อย ทำให้ปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดขาดแคลนเร็วมาก ต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงโคนมก็สูงขึ้นทุกปี

ความคิดเห็นของนายดวงดี บุตรเปา

โครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพฯ ควรมีเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ให้มากกว่านี้ และหาวิธีเพิ่มปริมาณน้ำนมต่อตัวให้สูงขึ้น ดูแลง่าย ทนโรค เพื่อให้ต้นทุนการเลี้ยงต่ำ ทุกวันนี้เลี้ยงจนไม่แน่ใจว่าทำกิจกรรมการเกษตรใดดีกว่ากัน เพราะคิดว่าการทำสวนลั่นจี่ สวนลำไย ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง ให้ผลตอบแทนที่ดีพอ ๆ กัน แต่ใช้เวลาดูแลน้อยกว่า

นายเจริญ สมบัติดวงดี

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายเจริญ สมบัติดวงดี อายุ 49 ปี สมรสแล้วกับ นางรัตนา สมบัติดวงดี อายุ 46 ปี ทั้งสองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตร 2 คน คนโตเป็นหญิงกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยม

ศึกษาชั้นปีที่ 6 คนเล็กเป็นชายกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ฟาร์มนี้เริ่มทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 14 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 26 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนี้ตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ทะลบ ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน 10 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่บ้านพัก โรงเรือน และคอกโค 1.5 ไร่ พื้นที่ประมาณ 1 ไร่ เป็นที่ตั้งบ่อหมักอาหารหยาบ จำนวน 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร มีการขุดสระน้ำจำนวน 1 สระ ขนาด 8 x 8 x 5 เมตร พื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 2 แปลง ประมาณ 4 และ 10 ไร่ ตามลำดับ มีการเลี้ยงโคนมแบบผสม ฟาร์มนี้ยังมีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ และสวนลำไยด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายเจริญใช้แรงงานครัวเรือน นายเจริญจะรับผิดชอบการรีคนม ให้อาหารหยาบ อานน้ำโค สำหรับภรรยาทำหน้าที่ให้อาหารชั้น และทำความสะอาดโรงเรือน ตักมูลโคตากแห้ง ทั้งสองจะช่วยกันหาอาหารหยาบ ส่วนลูกๆช่วยกันทำความสะอาดอุปกรณ์ และงานทั่วไป ส่วนการส่งนมใช้วิธีจ้างรถส่งนม

การให้อาหารหยาบและอาหารชั้น

ฟาร์มนายทองดีมีการใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2.5 แบ่งอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม สำหรับแม่โครีคนมที่ให้น้ำนม 3 กิโลกรัม โคนมกลุ่มที่เหลือมีการให้ปริมาณอาหารชั้นที่ไม่แน่นอน แต่ให้เฉพาะอาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น

เนื่องจากการเลี้ยงแบบผสม อาหารหยาบที่ใช้ในฟาร์มแห่งนี้ จึงเป็นพืชจำพวกหญ้าเป็นส่วนใหญ่ และใช้ต้นกล้วย ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคัตทิ้ง ต้นมันฝรั่ง และผลมันฝรั่ง เป็นอาหารหยาบเสริมในบางครั้ง และให้ฟางหมักสลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ เป็นอาหารหยาบในฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ทางฟาร์มมีปัญหาหนี้สินค้างจ่ายสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ ด้านค่าอาหารและเวชภัณฑ์ และพบปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงในช่วงฤดูร้อน แม้ขุดสระน้ำไว้ก็เก็บกักน้ำได้น้อย ปัญหาสุขภาพโคนมก็เป็นเรื่องที่พบบ่อย โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนแม่โครีคนมให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอ

ความคิดเห็นของนายเจริญ สมบัติดวงดี

การมีเจ้าหน้าที่โปรแกรมดูแลสุขภาพฯ และเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น เข้ามาให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ลดปัญหาของโรคต่าง ๆ ได้พอสมควร แต่ต้นทุนการผลิตก็ยังสูงอยู่ดี และแนว

การแก้ปัญหาโคเครียดด้วยวิธีการอาบน้ำโคทุกตัวช่วงกลางวันคงเป็นไปได้ หรือติดตั้งเครื่องฉีดน้ำบนหลังคาก็ดีแต่เสียค่าไฟต่อเดือนสูง อาจเป็นเพราะพันธุ์โคนมที่ใช้ในฟาร์มมาจากน้ำเชื้อแบบ 100 % HF ทำให้โคร้อนและเครียดง่าย แต่ถ้าใช้น้ำเชื้อแบบไม่เต็ม 100 % HF จะทำให้ได้ปริมาณน้ำนมดิบต่อตัวต่อวันต่ำ

นายศรีวรรณ ใจประสิทธิ์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายศรีวรรณ ใจประสิทธิ์ อายุ 40 ปี สมรสกับ นางดวงดาว ใจประสิทธิ์ อายุ 38 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบุตรชายคนเดียว กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 ก่อนเลี้ยงโคนมมีอาชีพทำสวนลำไย สวนลิ้นจี่ และรับจ้างทั่วไป เริ่มเลี้ยงโครุ่นเป็นรุ่นแรก และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 19 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 28 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 5,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มแห่งนี้ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ณ บ้านเลขที่ 209 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ทะลบ มีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า 8 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค มีสระน้ำขนาด 8 x 8 x 5 เมตร จำนวน 1 สระ มีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 3 บ่อ ทำการเลี้ยงโคแบบผสม นายศรีวรรณมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 3 แปลง พื้นที่ประมาณ 4 ไร่ 2 แปลง และ 8 ไร่ 1 แปลง ตามลำดับ ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ ปลูกกระเทียม มันฝรั่ง และพริกด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานสามักรรยาสัญชาติพม่า และมีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำกิจกรรมการเกษตรทุกอย่างของครอบครัวนี้ โดยเฉพาะการเลี้ยง โคนมจะทำหน้าที่ทุกอย่าง เว้นการส่งนมที่ใช้บริการรถส่งนมของหมู่บ้าน ส่วนแรงงานในครัวเรือนจะทำบ้างก็ในส่วนหาอาหารหยาบดูแลสุขภาพทั่วไป

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้จะใช้อาหารข้นผสมกันสองสูตร คือตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % กับตรา CP สูตร 16 % ในอัตราส่วน 2.5 : 1 โดยให้อาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ส่วนลูกโค โคนสาวไม่ตั้งท้องและตั้งท้องให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % อย่างเดียว โคนสาวตั้งท้องใกล้คลอดและแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมจะให้อาหารข้น ตรา CP 16 % เท่านั้น

การให้อาหารหยาบของฟาร์มแห่งนี้ไม่ต่างจากฟาร์มอื่นมากนัก ได้แก่ หญ้า ต้นกล้วย ใบ และผลมันฝรั่งที่ตัดทิ้ง ผักกาดขาวคั้ดทิ้ง เป็นต้น ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อนหญ้าที่ปลูกมักจะ

เพียงพอ ต้องปลูกถั่วเขียวและข้าวโพด เตรียมไว้ในช่วงต้นเดือนมกราคมด้วย เมื่อถึงฤดูร้อน จะให้ต้นถั่วเขียวและต้นข้าวโพดสลับกับฟางหมัก ส่วนอาหารหยาบชนิดอื่นจะนำมาใช้ในฟาร์มก็ต่อเมื่อจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากต้องเสียเงินสดหาซื้อ

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

การดูแลฟาร์มโคนมส่วนใหญ่จะพึ่งพาแรงงานจ้างเป็นหลัก ซึ่งช่วงนี้ประสบกับปัญหาการเรียกร้องค่าจ้างเพิ่มของแรงงานจ้าง ปัญหาสุขภาพโคนมก็พบบ่อย โดยเฉพาะอัตราการให้น้ำนมต่อตัวต่อวันของแม่โคนมแต่ละตัวไม่สม่ำเสมอ และปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อน เริ่มรุนแรงขึ้นในช่วงสองปีให้หลังมานี้

ความคิดเห็นนายศรีวรรณ ใจประสิทธิ์

จากปัญหาข้างต้น ควรมีเจ้าหน้าที่ด้านสัตวแพทย์ และด้านสัตวบาล ที่พร้อมด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ ในพื้นที่นี้ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อแก้ไขปัญหา และดูแลฟาร์มโคนมต่าง ๆ ได้อย่างใกล้ชิด และลดราคาอาหารขี้เลี้ยงเพื่อลดต้นทุนการผลิต และต้องทำการเกษตรอื่นด้วย จึงจะอยู่รอดได้

นายจันทร์ ยาพรหม

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายจันทร์ ยาพรหม อายุ 38 ปี สมรสแล้วกับนางยุพิน ยาพรหม อายุ 35 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบุตรชาย 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เดิมทำสวนลิ้นจี่และลำไย เริ่มเลี้ยงโคนมรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 20 ตัว เป็นแม่โคริโคนม 12 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,000 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 323 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ทะลบ มีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นที่ตั้งโรงเรือน บ้านพัก ประมาณ 250 ตารางวา พื้นที่แปลงหญ้า 3.5 ไร่ ที่เหลือเป็นคอกโคซึ่งกว้างขวางเป็นที่ตั้งของขุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวและฟางข้าว มีสระน้ำขนาด 8 x 8 x 5 เมตร และบ่อหมักอาหารหยาบขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ นอกจากนี้ยังมีแปลงหญ้า 3 แปลง ขนาดพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ 10 ไร่ และ 4 ไร่ ตามลำดับ ทั้งสามแปลงอยู่ห่างจากฟาร์มประมาณ 4 กิโลเมตร

การใช้แรงงาน

การทำงานในฟาร์มนายจันทร์พึ่งพาแรงงานในครัวเรือน โดยแบ่งหน้าที่กันทำระหว่างสามีกับภรรยา และลูกชายดังนี้ นายจันทร์มีหน้าที่รีดนม ดูแลความสะอาดโคนม ภรรยาจะรับผิดชอบการตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย ทำความสะอาดของโรงเรือนและคอกโค ลูกชายให้อาหารชั้นอาหารหยาบ และทำความสะอาดอุปกรณ์ การหาอาหารหยาบจะช่วยกัน ส่วนการส่งนมใช้บริการของรถส่งนมประจำหมู่บ้าน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ในช่วงฤดูร้อนฟาร์มให้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกัน ในอัตราส่วน 1 : 2 แบ่งอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม สำหรับแม่โครีคนมที่ให้น้ำนม 3 กิโลกรัม กลุ่มโคที่ยังไม่สามารถรีคนมได้ ให้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % อย่างเดียว แต่ช่วงฤดูร้อนกับฤดูหนาว ฟาร์มแห่งนี้ให้อาหารชั้นในสัดส่วนเดิม แต่เปลี่ยนมาใช้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น

อาหารหยาบที่ใช้ในช่วงฤดูฝน ได้แก่ หญ้า ต้นกล้วย รำละเอียด ต้นมันแกว กะหล่ำปลีตัดทิ้ง ต้นถั่วชนิดต่าง ๆ เป็นต้น แต่ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน จะใช้ฟางหมักสลับกับต้นข้าวโพค และต้นถั่วเขียว ซึ่งปลูกเตรียมไว้ช่วงปลายเดือนธันวาคมของทุกปี

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

แม้พยายามลดต้นทุนการผลิตด้านต่าง ๆ ในการเลี้ยงโคนม แต่ไม่เป็นผลเท่าที่ควร เพราะปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะอาหารชั้นและเวชภัณฑ์ถูกกำหนดราคาโดยบริษัทยักษ์ใหญ่ ซึ่งไร้คู่แข่ง ส่งผลได้จากผลิตภัณฑ์ที่ขายในสหกรณ์ฯ และร้านค้าสินค้าเกษตรทั่วไป และเมื่อประเมินผลการจัดการฟาร์มตนเองและใกล้เคียงแล้ว พบปัญหาความรู้ด้านเทคนิคการผลิตยังต่ำอยู่มาก

ความคิดเห็นนายจันทร์ ยาพรหม

หลังมีโอกาสดูงานการเลี้ยงโคนมในหลายท้องที่ เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐ ควรมีการรับประกันคุณภาพน้ำเชื้อ โคนมที่ซื้อจากรัฐ แม่โครีคนมตัวโคที่เกิดจากน้ำเชื้อที่ซื้อจากรัฐแล้ว ไม่มีคุณภาพก็ให้รับซื้อคืน หรือแลกเปลี่ยนเป็นแม่โคตัวใหม่แทน โดยมีการประเมินที่เป็นธรรม และใช้หน่วยงานเป็นกลางสักสามหน่วยงานเป็นผู้ประเมิน

นายแก้ว ยี่ลังกา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายแก้ว ยี่ลังกา อายุ 48 ปี สมรสกับนางทองขาว ยี่ลังกา อายุ 47 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรสาว 2 คน คนโตกำลังศึกษาอยู่ระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ บุตรคนที่สองกำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 ณ โรงเรียนประจำอำเภอ เดิมมีอาชีพทำสวนลำไย และรับจ้างทั่วไป ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 15 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 25 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการทำสวนลำไย สวนลิ้นจี่ ปลูกพริก ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง เพื่อหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว

ฟาร์มนายแก้วตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 236 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ทะลบ มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ ที่ได้รับการจัดสรรให้โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร(สปก.) แบ่งพื้นที่ฟาร์มออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่พื้กอาศัยประมาณ 50 ตารางวา ส่วนที่สองคือโรงเรือนและคอกโคประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่สามเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า ประมาณ 3.5 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ตั้งบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ มีการขุดสระน้ำจำนวน 1 สระ ขนาด 8 x 8 x 6 เมตร

การใช้แรงงาน

นายแก้วและภรรยาช่วยกันดูแลงานในฟาร์มเกือบทั้งหมด หน้าที่ของนายแก้วคือการรีดนม ดูแลสุขภาพและความสะอาดโคนม ภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารหยาบ ความสะอาดของโรงเรือน และพื้นที่คอกโค ทั้งสองร่วมกันหาอาหารหยาบ และตัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย บุตรสาวคนเล็กจะทำหน้าที่ให้อาหารชั้น และทำความสะอาดอุปกรณ์รีดนม ส่วนการส่งนมใช้บริการข้างรถส่งนมของหมู่บ้าน สำหรับกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ของครอบครัว จะใช้แรงงานจ้างในท้องถิ่นมาช่วยงานด้วย

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

สำหรับการให้อาหารชั้นในฟาร์มนายแก้วนั้น ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % ควบคู่กับตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % โดยแยกการให้อาหารชั้นสูตร 16 % แก่แม่โคตั้งท้องพักการรีดนม ลูกโคโคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง ส่วนแม่โครีดนมใช้สูตร 17 % ผสมรำละเอียดในอัตราส่วนอาหารชั้น 3 ส่วน ต่อรำละเอียด 2 ส่วน แบ่งให้แม่โคที่รีดนมได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นที่ผสมกับรำละเอียด 2 กิโลกรัม

อาหารหยาบที่ใช้ในฟาร์ม ประกอบด้วย หญ้า ต้นกล้วย ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคั้ดทิ้ง ต้นมันฝรั่ง ผลมันฝรั่งคั้ดทิ้ง และให้ฟางข้าวที่ผ่านการปรุงแต่งสลับกับต้นข้าวโพคและต้นถั่วเขียวเป็นอาหารหยาบในช่วงฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

นายแก้วและภรรยาประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม โดยเฉพาะช่วงฤดูร้อน ปริมาณน้ำในสระลดลงจนเกือบแห้งขอด เพราะดินอุ้มน้ำได้ไม่มากและให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงใช้น้ำในสระร่วมด้วย ในช่วงฤดูร้อนพบปัญหาโคป่วยเล็กน้อยบ่อยครั้ง แม่โครีดนมบางตัวหงุดหงิดง่าย ส่งผลให้ได้รับน้ำนมในปริมาณที่ไม่สม่ำเสมอ และปัญหาการเพิ่มขึ้นของราคาอาหารชั้นและเวชภัณฑ์ยังไม่สามารถแก้ไขได้

ความคิดเห็นของนายแก้ว ยี่ลั้งกา

การลดค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตจำพวกอาหารชั้น โดยให้สหกรณ์ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิตหรือแปรรูปเป็นอาหารชั้นจำหน่ายแก่สมาชิกเองนั้น เพื่อนสมาชิกหลายคนคิดว่าเป็นไปไม่ได้ในปัจจุบัน แต่ต้องการให้ศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังก่อน หากเป็นไปได้จะส่งผลดีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมอย่างมาก

นายศรีมูล เรือนป้อม

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายศรีมูล เรือนป้อม อายุ 55 ปี สมรสแล้วกับนางอินสวน เรือนป้อม อายุ 51 ปี ทั้งสองจบ การศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตรชาย 3 คน แยกย้ายไปมีครอบครัวสองคน ส่วนลูกคน สุดท้องช่วยงานในฟาร์มคือนายพงษ์พันธ์ เรือนป้อม อายุ 23 ปี แต่เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำนา ทำ สวนลั่นจี่ เริ่มเลี้ยงโคนมเมื่อปี พ.ศ. 2538 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 18 ตัว จาก จำนวนโคนมทั้งหมด 30 ตัว มีผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยประมาณ 5,000 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 121 หมู่ที่ 12 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นที่ตั้งบ้านพัก 50 ตารางวา โรงเรือนและคอกโค 150 ตารางวา พื้นที่ประมาณ 1 ไร่ มีการ ขุดสระน้ำ ขนาด 8 x 8 x 5 เมตร จำนวน 1 บ่อ มีบ่อหมักอาหารหยาบจำนวน 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน ที่เหลือเป็นพื้นที่แปลงหญ้า นายศรีมูลมีที่ดินสำหรับปลูกหญ้าอีกจำนวน 2 แปลง ทำ การปลูกหญ้าอย่างเดียวนี้อีกมีพื้นที่ 3 ไร่ แปลงที่สองมีเนื้อที่ 10 ไร่ เป็นพื้นที่สวนลั่นจี่ที่ทำการปลูก หญ้าแซมไว้ ครอบครัวนี้มีรายได้จากการปลูกกระเทียม มันฝรั่งและพริกด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้มีการจ้างแรงงานสัญชาติพม่าสองพี่น้องคน มีเอกสารการทำงานถูกต้อง คน งานทำหน้าที่เกือบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเลี้ยงโคนมและกิจกรรมการเกษตรอื่นของ ครอบครัวนี้ โดยทำงานในลักษณะช่วยเหลือกัน ส่วนการส่งนมใช้บริการรถรับจ้างส่งนมของหมู่ บ้าน เสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 400 บาท

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้มีการใช้ปัจจัยการผลิตหมวดอาหารข้นอยู่ 2 วิธี คือ จะใช้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % ในอัตราส่วน 2 : 1 ให้กับแม่โครีคนม ในสัดส่วนแม่โคที่รีด นมได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม เมื่อเข้าสู่ฤดูร้อน ทางฟาร์มให้อาหารข้นที่ผสมใน อัตราส่วนดังกล่าว ผสมกับรำละเอียดอีก 30 กิโลกรัม แบ่งให้กับแม่โครีคนมในสัดส่วนที่เปลี่ยนไป โดยแม่โคที่รีดนมได้ 2 กิโลกรัมจะให้อาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม ส่วน โคนมกลุ่มที่เหลือให้อาหาร ข้นในจำนวนแตกต่างกันไป

ฟาร์มนายศรีมูลมีการให้อาหารหยาบที่หาได้ตามฤดูกาลเป็นหลัก ได้แก่ หญ้า ต้นข้าวโพด เปลือกเสาวรส กากถั่วป่น กากฝ้าย ต้นกล้วย และต้นถั่วเหลือง ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน มีการปรุง แต่งอาหาร เช่น ฟางและต้นข้าวโพดหมัก โดยให้สลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียว ที่ปลูกเตรียม ไว้ จึงจะพอเพียงต่อการเลี้ยงโคนมทั้งหมดในฟาร์ม

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนี้พบปัญหาแรงงานไม่มีระเบียบวินัยหลายครั้ง โดยแรงงานต่างด้าวหลายคนที่เคยทำงานในฟาร์ม ไม่สนใจปฏิบัติตามกฎของรัฐบาลไทย แรงงานต่างด้าวมักหนีนายจ้างไปทำงานในแหล่งงานที่มีค่าตอบแทนสูง ปัญหาสุขภาพได้รับการแก้ไขช้า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษาหรือให้การรักษามีน้อยมาก ประกอบกับอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจรักษาโคนมมีจำกัด ราคาปัจจัยการผลิตก็เพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะราคาอาหารข้น

ความคิดเห็นจากนายศรีมูล เรือนป้อม

จากการสังเกตแม่โครีคนมที่เกิดจากน้ำเชื้อพันธุ์ดีจากต่างประเทศ มักให้ผลผลิตน้ำนมสูง แต่ยุ่งยากในการดูแลสุขภาพโค แต่เกษตรกรหลายรายเปลี่ยนมาใช้น้ำเชื้อพันธุ์ดีจากประเทศกันมากขึ้น เพราะคิดว่าคุ้มค่ากว่าในระยะยาว แต่ยังอยากให้มีการคัดพันธุ์โคนมที่ให้ปริมาณน้ำนมมาก กินน้อย และทนโรค จึงจะเกิดประโยชน์กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมอย่างมาก

นายมานิตย์ ยี่ลังกา

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายมานิตย์ ยี่ลังกา อายุ 41 ปี สมรสกับนางศรีเพ็ญ ยี่ลังกา อายุ 37 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชายหนึ่งคน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ณ โรงเรียนประจำอำเภอ เค็มประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและทำสวนลำไย ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 18 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 27 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,700 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนายมานิตย์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว มีพื้นที่ทั้งหมด 8 ไร่ เป็นแบ่งพื้นที่ออกเป็นสี่ส่วน ส่วนแรกคือบ้านพัก มีพื้นที่ประมาณ 50 ตารางวา ส่วนที่สองเป็นที่ตั้งของคอกโคและโรงเรือนประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่สามเป็นพื้นที่ตั้งบ่อหมักอาหารหยาบ สระน้ำ และบ่อก๊าซชีวภาพ ประมาณ 1 ไร่ พื้นที่ส่วนสุดท้ายคือพื้นที่แปลงหญ้า สระน้ำของฟาร์มนี้มีขนาด 8 x 10 x 6 เมตร จำนวน 1 สระ และมีบ่อหมักอาหารหยาบจำนวน 2 บ่อ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 10 ไร่ ณ หมู่ที่ 8 ตำบลศรีดงเย็น โดยปลูกแซมไว้กับต้นลำไย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ว่าจ้างแรงงานสองสามีภรรยาสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง และแรงงานจ้างยังได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งในการขายมูลโคแต่ละครั้ง เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ป้องกันการหนีงานด้วย คนงานต้องทำกิจกรรมการเกษตรทุกอย่างของครอบครัวนี้ ส่วนแรงงานใน

ครัวเรือนทำงานในลักษณะช่วยกันทำหรือดูแลเรื่องทั่วไป ส่วนการส่งน้ำนมดิบจะใช้บริการรถส่งนมประจำหมู่บ้าน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยাব

ฟาร์มแห่งนี้ซื้ออาหารชั้นจากสหกรณ์ฯเพียงแห่งเดียว โดยใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 ให้แก่แม่โครีคนมกินเท่านั้น โดยให้อาหารชั้นที่ผสมในสัดส่วน 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ส่วนโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้นั้น จะให้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกับรำละเอียดในอัตราส่วน 2 : 1 ให้ตามขนาดและสภาพของโคนม

ในฤดูฝนถึงฤดูหนาวฟาร์มนายมานิตย์ใช้หญ้า ต้นกล้วย ต้นถั่วเหลือง ผลมันฝรั่งและผลกะหล่ำปลีคั่วทั้ง เป็นอาหารหยাবให้โค แต่ในช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มต้องทำฟางหมักให้สลับกับต้นข้าวโพดและต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ช่วงกลางเดือนมกราคม จึงมีปริมาณอาหารหยাবพอเพียงเลี้ยงโคนมทั้งหมดในฟาร์ม

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ในช่วงเริ่มต้นการเลี้ยงโคนม นายมานิตย์ทำการเลี้ยงฝูงโคทดแทนมากเกินไป ทำให้เสียค่าใช้จ่ายด้านค่าอาหารชั้นและค่าเวชภัณฑ์สูง ส่งผลให้เกิดปัญหาเงินสดหมุนเวียนไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว และยังมีปัญหาการป้องกันและดูแลสุขภาพของโคนม

ความคิดเห็นของนายมานิตย์ ยี่ลังกา

เมื่อเห็นเพื่อนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ประสบความสำเร็จมากขึ้น หลังจากขายฝูงโคทดแทนออกไปบ้าง จึงตัดสินใจลดต้นทุนด้วยวิธีการดังกล่าว แล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ ผลการประกอบการเลี้ยงโคนมดีขึ้น ทำให้มีเงินสดหมุนเวียนในครอบครัวมีมากขึ้น และต้องการให้สหกรณ์ฯ หาทางลดราคาอาหารชั้นและราคาเวชภัณฑ์ลงบ้าง ปัญหาคนงานขอเรียกร้องค่าแรงเพิ่มก็ยังไม่ได้แก้ไข เพราะคิดว่าแรงงานจ้างเหล่านี้คงหนีไปทำงานแหล่งอื่นแน่นอน เนื่องจากเพิ่มค่าแรงให้มากกว่านี้ไม่ได้แล้ว

นายสร ไชยของ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายสร ไชยของ อายุ 50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 สมรสกับนางรุ่งเรือง ไชยของ อายุ 41 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทั้งคู่มีบุตรสามคน บุตรคนโตและคนรองแยกย้ายไปมีครอบครัวแล้ว บุตรคนสุดท้ายกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ฟาร์มนี้เริ่มทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครี

นม 10 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 20 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,900 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 114 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีคงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่บ้านพักประมาณ 50 ตารางวา พื้นที่คอก โค และโรงเรือนประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าและข้าว โปด มีบ่อน้ำจำนวน 1 บ่อ และมีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 2 บ่อ ฟาร์มนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ อยู่ห่างจากพื้นที่ฟาร์มประมาณ 2 กิโลเมตร นอกจากนี้ครอบครัวนายศรยังมีรายได้จากการให้เช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรอื่นๆ มีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ และค้าขายโคเนื้อด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายศรใช้แรงงานครัวเรือนเพื่อการเลี้ยงโคนม ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน การปฏิบัติงานในฟาร์มต้องช่วยกันทำกับภรรยา ลูกชายคนเล็กช่วยงานในฟาร์มได้เฉพาะช่วงวันหยุดที่เดินทางกลับบ้านและช่วงปิดภาคการศึกษา ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้นายศรและภรรยา ยังแบ่งงานกันดูแลกิจกรรมการเกษตรอื่นและกิจกรรมนอกเหนือการเกษตรด้วย

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มแห่งนี้ให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียว โดยให้แม่โครีดนมในสัดส่วนอาหารข้น 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 2.5 กิโลกรัม และให้อาหารข้นกับโคนมกลุ่มที่ใกล้คลอดตัวละ 8 กิโลกรัมต่อวัน โคนมกลุ่มที่เหลือจะได้รับอาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกับรำละเอียด ในอัตราส่วน 1 : 1 แบ่งให้ตามขนาดและสภาพของโค

อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดของฟาร์มนี้จะสอดคล้องตามฤดูกาลปลูก ได้แก่ หญ้า เปลือกเสาวรส ต้นมันแกว ผลมันฝรั่งและกะหล่ำปลีที่คั้คทิ้ง ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน มีการทำฟางหมัก โดยให้ฟางหมักสลับกับต้นข้าว โปด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ช่วงเดือนธันวาคมปีที่ผ่านมา เพื่อให้โคนมได้มีอาหารคุณภาพและเส้นใยสูงกินตลอด และลดอาการเบื่ออาหารของโค

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

เดิมฟาร์มแห่งนี้มีฝูงโคทดแทนจำนวนมาก แต่นายศรและภรรยาตัดสินใจขายออกไปเพื่อนำเงินไปชำระหนี้สินของครอบครัว และชำระหนี้สินให้กับลูกคนโตและคนรอง รวมถึงนำเงินส่วนที่เหลือไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่นและกิจกรรมนอกเหนือการเกษตรด้วย จากเหตุดังกล่าวจึงเหลือจำนวนโคนมไม่มากนัก นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มช่วงฤดูร้อนยังแก้ไขได้ไม่มากนัก

ความคิดเห็นของนายสร ไชยยอง

การขายโคนมออกไปด้วยเหตุดังกล่าว สามารถชำระหนี้ของครอบครัวและของบุตรทั้งสองได้หมด ครอบครัวปลอดหนี้ ทำให้มีกำลังใจเลี้ยง โคนมต่อไป และนำเงินส่วนที่เหลือไปลงทุนในกิจกรรมอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ ทำให้คิดว่าเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมรายย่อย ควรหารายได้ทางอื่นเสริมด้วย เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มรายได้หมุนเวียนในครอบครัว ฟาร์มขนาดใหญ่เท่านั้นน่าจะเหมาะสมต่อการเลี้ยง โคนมเป็นอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว

นายบุญยืน มูลอินตะ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายบุญยืน มูลอินตะ สมรสกับนางกิ่งแก้ว มูลอินตะ ทั้งคู่อายุ 49 ปี เท่ากัน และจบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 เหมือนกัน มีบุตรชายหนึ่งคนแยกไปมีครอบครัวแล้ว เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีโคนม 12 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 22 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,300 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้ยังมีรายได้จากการให้เช่าพื้นที่ทำการเกษตร และทำสวนลิ้นจี่

ฟาร์มแห่งนี้เดิมตั้งอยู่ในเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 333 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น บนเนื้อที่ประมาณ 1.5 ไร่ แต่หลังจากที่มีการก่อสร้างถนน โรงพยาบาลไชยปราการ และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากบ้านและโรงเรียนเลี้ยง โคนมมากนัก นายบุญยืนจึงตัดสินใจย้ายฟาร์มไปตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ห่างจากที่ตั้งเดิมประมาณ 3 กิโลเมตร บนพื้นที่ของบิดาภรรยาประมาณ 6 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งคอกโคและโรงเรือน บ่อน้ำ 1 บ่อ บ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน รวมพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าและข้าวโพด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลง เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ อยู่ห่างจากพื้นที่ฟาร์มประมาณ 2 กิโลเมตร และยังจัดสร้างบ่อกักชีวภาพไว้ใช้ในฟาร์มด้วย

การใช้แรงงาน

การทำงานในฟาร์มใช้แรงงานในครัวเรือน ฟาร์มนายบุญยืนไม่มีการจ้างแรงงาน ใช้แรงงานในครอบครัวเพียงอย่างเดียว ครอบครัวนายบุญยืนเป็นครอบครัวที่ช่วยกันทำงานทุกคน ไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างชัดเจน บุตรชายมีอาชีพรับราชการจะมาช่วยงานในฟาร์มได้เมื่อมีเวลาว่างเท่านั้น ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้สมาชิกในครอบครัวยังแบ่งงานกันดูแลกิจกรรมการเกษตรอื่นของครอบครัวด้วย

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายบุญยืนให้อาหารชั้นตราวงน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงสูตรเดียว แบ่งให้แม่โครีคนมในสัดส่วนอาหารชั้น 1 กิโลกรัม ต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 2 กิโลกรัมเป็นเกณฑ์ สำหรับโคนมที่เหลือนแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มโคนมที่ตั้งท้อง ให้ตัวละ 5 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน และกลุ่มโคนมที่ไม่ตั้งท้อง ให้ตัวละ 3 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน

การให้อาหารหยาบของฟาร์มแห่งนี้ในช่วงฤดูฝน ไม่แตกต่างจากฟาร์มอื่นๆ มากนัก แต่ในช่วงฤดูร้อน ฟาร์มนายบุญยืนใช้ต้นข้าวโพคและต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ในฟาร์มให้สลับกับฟางหมัก ทำให้ทางฟาร์มสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มาก และป้องกันโคนมมีอาการเบื่ออาหาร

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

นายบุญยืนและภรรยาตัดสินใจขายโคทดแทนออกไป เพื่อนำเงินไปชำระหนี้สินของครอบครัว ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเหลือจำนวนโคนมไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์มช่วงฤดูร้อนด้วย ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ อุปกรณ์และเครื่องมือในการดูแลสุขภาพโคไม่เพียงพอ

ความคิดเห็นของนายบุญยืน มูลอินตะ

จากการสนทนากับสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมหลายราย จึงคิดว่าความพยายามลดต้นทุนการผลิตโดยมุ่งเน้นที่การลดราคาปัจจัยการผลิต เช่น อาหารชั้นและเวชภัณฑ์ เป็นต้น มีความเป็นไปได้น้อยมาก เพราะกลุ่มทุนขนาดใหญ่เป็นผู้ผลิตและควบคุมราคาขายปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ดังนั้นหากต้องการลดต้นทุน ควรเลี้ยงฝูงโคนมทดแทนแต่น้อย และใช้น้ำเชื้อพันธุ์ดี ที่สำคัญคือต้องหารายได้ทางอื่นเพิ่มมากขึ้น

นายบัวเรียน พุทธรักษ์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายบัวเรียน พุทธรักษ์ อายุ 48 ปี สมรสกับนางพิมพ์ พุทธรักษ์ อายุ 46 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชาย 2 คน บุตรคนแรกกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ บุตรคนที่สองกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ณ โรงเรียนประจำอำเภอ นายบัวเรียนเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 11 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 25 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,000 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการทำสวนลำไย ปลูกพริก ปลูกกระเทียม และปลูกมันฝรั่ง เพื่อหารายได้เพิ่ม จัดเป็นเกษตรกรหัวก้าวหน้าคนหนึ่ง

ฟาร์มนายบัวเรียนตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 316 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีคงเย็น มีพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ที่พักอาศัย ประมาณ 50 ตารางวา ส่วนที่สองคือคอกโคและโรงเรือน มีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าและสวนลำไย มีสะพานน้ำขนาด 8 x 10 x 6 เมตร 1 บ่อ มีบ่อหมักอาหารหยาบ จำนวน 2 บ่อ แต่ละบ่อมีขนาด 3 x 3 x 3 เมตร นอกจากนี้นายบัวเรียนยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 1 แปลงเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ ในเขตหมู่ที่ 9 ตำบลศรีคงเย็น ห่างจากที่ตั้งฟาร์มประมาณ 5 กิโลเมตร

การใช้แรงงาน

การทำงานในฟาร์มจะใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องช่วยกันทำงาน ไม่มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน ภรรยาและลูกชายคนเล็กช่วยกันทำงานในฟาร์มได้เป็นอย่างดี ส่วนลูกชายคนโตสามารถช่วยงานได้ในช่วงปิดภาคเรียน และวันหยุดที่เดินทางกลับบ้าน ส่วนการส่งนมใช้บริการรถส่งนมประจำหมู่บ้าน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % โดยให้อาหารชั้นสูตร 17 % กับแม่โครีคนมทุกตัว ในสัดส่วนแม่โคให้นม 3 กิโลกรัม จะให้อาหารชั้น 1 กิโลกรัม เว้นแต่สูตร 16 % นั้นจะใช้กับแม่โคพักการรีดนม โคนางตั้งท้องใกล้คลอด และแม่โครีคนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นจะใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แทนจนกว่าจะคลอดลูกตัวใหม่

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายประทีปใช้นั้น ประกอบด้วย หญ้า ผลมันฝรั่งและกะหล่ำปลีคัตทั้งต้นแล้วเหลือ ต้นมันแกว เป็นต้น ทางฟาร์มมีการใช้ข้าวโพดและต้นถั่วเขียวซึ่งปลูกเตรียมไว้ในช่วงเดือนมกราคม โดยนำไปโคมนกินสลับกับฟางหมักในช่วงฤดูร้อน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารหยาบที่มีคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ความบกพร่องในการวินิจฉัยอาการของโคนม อาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ นี่คือนิวหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่มักมองข้าม เพราะผู้เลี้ยงโคนมเชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำการดูแลและรักษาโคนมอย่างมาก ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ไม่เพียงพอ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการรักษายังขาดแคลน นอกจากนี้ต้นทุนการผลิตโคนมก็เพิ่มสูงขึ้นทุกปี

ความคิดเห็นของนายบัวเรียน พุทธรักษ์

นายบัวเรียน มีความเห็นเกี่ยวกับการหาหนทางลดต้นทุนการผลิตในหมวดอาหารชั้น ให้นำสนใจทีเดียว โดยนายบัวเรียนคิดว่าหากให้สหกรณ์การเกษตรไชยปราการ จำกัด ผลิตอาหารชั้นจำหน่ายแก่เพื่อนสมาชิกเอง ต้องพิจารณาหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าผู้ผลิต

รายอื่นหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานต้องดีจริง สุดท้ายคือเก็บรักษาได้นานโดยไม่เสื่อมคุณภาพ แต่ที่กล่าวมาสหกรณ์ไม่สามารถทำได้ และยังคงขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิตและขาดงบประมาณดำเนินการ ต้นทุนการผลิตก็ยังไม่ได้ดีศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้จำกัด หากผลิตอาหารชั้นได้จริงจะมีคุณภาพและได้มาตรฐานหรือไม่ แต่การผสมอาหารชั้นใช้เองในแต่ละฟาร์มมีความจำเป็น โดยจะผสมอาหารชั้นต่างตราสินค้า ต่างสูตร หรือผสมอาหารชั้นกับวัตถุดิบอื่น เช่น รำละเอียด กากฝ้าย เป็นต้น

นายพรหมมา ภูิดป่า

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายพรหมมา ภูิดป่า อายุ 44 ปี สมรสกับนางวันเพ็ญ ภูิดป่า อายุ 39 ปี ทั้งคู่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชาย 2 คน บุตรคนโตกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ บุตรคนที่สองกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประจำอำเภอ เริ่มต้นเลี้ยงโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 11 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 21 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 2,900 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มนี้ตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 344 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีคงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 6 ไร่ แบ่งเป็นที่พักอาศัย 50 ตารางวา โรงเรือนและคอกโคประมาณ 200 ตารางวา ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า มีการขุดสระน้ำจำนวน 1 สระ ขนาด 8 x 10 เมตร ความลึกประมาณ 6 เมตร มีบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน นอกจากนี้จะมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมแล้วยังมีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ซึ่งปลูกไว้ประมาณ 8 ไร่ และทำสวนพริก และปลูกกระเทียม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 6 ไร่ อยู่ห่างจากฟาร์มประมาณ 1 กิโลเมตร

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ใช้แรงงานครัวเรือน การจ้างแรงงานเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีธุระจำเป็นหรือเจ็บป่วยเท่านั้น หน้าที่การทำงานไม่แบ่งชัดเจน การปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะช่วยกันทำ ภรรยาและลูกชายคนที่สองร่วมมือกันทำงานได้อย่างดี ส่วนลูกชายคนโตสามารถช่วยงานในฟาร์มได้ช่วงวันหยุดที่เดินทางกลับบ้านและช่วงปิดภาคการศึกษา ฟาร์มนี้ดำเนินการส่งนมเอง โดยส่งนมสลับวันกับฟาร์มนายปิ่น หุบแก้ว ซึ่งมีที่ตั้งฟาร์มติดกัน และที่ตั้งฟาร์มอยู่ใกล้ศูนย์รับน้ำนมดิบ

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตราวงน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงอย่างเดียว ในสัดส่วนปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ต่อปริมาณอาหารชั้น 1 กิโลกรัม ส่วนโคนมที่เหลือจะให้ลดหลั่นกันไปตามความจำเป็นและสภาพของโคนมแต่ละตัว ส่วนในฤดูฝน ฟาร์มแห่ง

นี้มีอาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดเพียงพอ ได้แก่ หญ้า ต้นกล้วย ต้นถั่วเหลือง และกะหล่ำปลีที่ตัดทิ้ง ส่วนในฤดูหนาวและฤดูร้อน ทางฟาร์มได้นำฟางหมักมาใช้สลับกับต้นข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้ และหญ้าที่หลงเหลืออยู่บ้าง

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ในช่วงฤดูร้อน ปัญหาโคนมป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ มักพบบ่อยและเกิดขึ้นกับโคนมหลายตัว เสียค่าใช้จ่ายด้านเวชภัณฑ์สะสมมากพอควรในแต่ละเดือน และพบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม และมีปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีกฎระเบียบยุ่งยาก ด้านต้นทุนวัตถุดิบก็เพิ่มสูงขึ้นทุกปี เช่น อาหารข้น ค่าเวชภัณฑ์ เป็นต้น

ความคิดเห็นของนายพรหมมา ปู่ดปา

การตัดสินใจลดต้นทุน โดยขายโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้ออกไปเหลือไว้แต่โคสาว แล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่นมาเพิ่มรายได้ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทำให้มีเงินหมุนเวียนในครอบครัวมากขึ้น และสนับสนุนความคิดที่ว่า การเลี้ยงฟาร์มโคนมเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว น่าจะเหมาะสมกับฟาร์มขนาดใหญ่เท่านั้น ฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็กควรหารายได้ทางอื่นเพิ่มด้วย

นางอำพร ตะโปง

สภาพทั่วไปลักษณะครอบครัว

นางอำพร ตะโปง อายุ 50 ปี สมรสกับนายสม ตะโปง อายุ 51 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตร 3 คน แยกย้ายกันไปมีครอบครัวหมดแล้ว ครอบครัวนี้อาชีพทางการเกษตรหลายด้าน เช่น เลี้ยงโคนม ทำสวนลำไย ปลูกมันฝรั่ง กระเทียม และค้าขายทั่วไป เริ่มต้นเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 20 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 27 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 5,300 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บนที่ดินของตนเอง ณ บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 12 ไร่ ทำการเลี้ยงแบบผสม แบ่งเป็นที่พักอาศัย 50 ตารางวา พื้นที่โรงเรือนและคอกโคประมาณ 100 ตารางวา พื้นที่ปลูกหญ้าประมาณ 10 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่สระน้ำ 1 สระ ขนาด 8 x 8 x 6 เมตร มีบ่อหมักอาหารหยาบจำนวน 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน

การใช้แรงงาน

ฟาร์มมีการจ้างแรงงานสองสามีภรรยา สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำงานในฟาร์มหรือกิจกรรมการเกษตรอื่นในลักษณะช่วยเหลือกัน ไม่แบ่งหน้าที่ชัดเจน คนในครอบครัวจะ

ดูผลงานทั่วไปมากกว่า ส่วนการส่งนมขายสมจะดำเนินการเอง โดยส่งนมสลับวันกับฟาร์มขายนม
เดิม เนื่องจากที่ตั้งฟาร์มอยู่ห่างจากศูนย์รับน้ำนมดิบประมาณ 3 กิโลเมตร

การให้อาหารขี้และอาหารหยาบ

อาหารที่ฟาร์มนี้ใช้ได้แก่ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % และตรา CP สูตร 16 % สูตร 21 % โดย
สูตร 16 % จะใช้กับแม่โคที่ใกล้พักการรีดนมหรือให้แม่โคที่รีดนมได้ต่ำกว่า 8 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน
และสูตร 21 % นั้นจะใช้กับแม่โคที่รีดน้ำนมได้มากกว่า 8 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน และ สูตร 17 % จะ
ใช้กับโคนมกลุ่มที่เหลือ

ในช่วงฤดูฝนจะมีความสะดวกในการให้อาหารหยาบ เพราะปล่อยลงแปลงหญ้าได้ หรือใช้
เวลาตัดหญ้าน้อยลง แต่ทางฟาร์มยังหาอาหารหยาบชนิดอื่นมาให้โค เช่น เปลือกเสาวรส ต้นกล้วย
ผลมันฝรั่งและกะหล่ำปลีที่ตัดทิ้ง แต่ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน ต้องใช้ฟางที่หมักไว้มาหมวนเวียน
ใช้สลับกับต้นมันแกวและต้นถั่วเหลืองที่ปลูกเตรียมไว้

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนางอำพรพบปัญหาแม่โคให้น้ำนมไม่สม่ำเสมอในแต่ละวัน และมีปัญหาปริมาณน้ำ
นมโดยรวมลดลงในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างฤดูหนาวกับฤดูร้อน ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือการเพิ่มขึ้น
ของราคาอาหารขี้และค่าเวชภัณฑ์ ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี

ความคิดเห็นของนางอำพร ตะโปง

หลังจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่และเจ้าหน้าที่จากโครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพฯ มาช่วยจัด
การฟาร์มด้านต่างๆ สามารถช่วยลดปัญหาได้หลายเรื่อง โดยเฉพาะการขายโคทดแทนที่มีมากเกินไป
ไปส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนมากขึ้น แต่ยังคงกังวลว่าหากวันหนึ่งรัฐบาลไม่ประกันราคาให้
เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจะแก้ปัญหาอย่างไร เพราะรู้ว่าต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย
สูงกว่าหลายชาติ

นายบุญเตียง กาวิน

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายบุญเตียง กาวิน อายุ 45 ปี สมรสกับนางศรีนวล กาวิน อายุ 39 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุตรชายหนึ่งคน กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เดิมมีอาชีพรับ
จ้างทั่วไปและทำสวนลำไย ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีโคนมทั้งหมด 35 ตัว เป็นแม่โครีดนม 22
ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 6,400 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 253 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 9 ไร่ แบ่งพื้นที่ฟาร์ม
ออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกคือบริเวณบ้านพักและโรงเรือนที่อยู่ติดกันเนื้อที่ประมาณ 100 ตารางวา

ส่วนที่สองเป็นสระน้ำ ส่วนที่สามเป็นคอกโค และบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร และส่วนที่สี่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวและปลูกหญ้าเลี้ยงโคนมเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ มีรายได้เพิ่มจากการรับจ้างเกี่ยวข้าว รับจ้างเก็บผลมันฝรั่ง ปลูกกระเทียม และปลูกหอมหัวใหญ่

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนี้มีแรงงานจ้างสัญชาติพม่าจำนวนสองคน เป็นสามีภรรยาทั้งคู่ มีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำงานในฟาร์มหรือกิจกรรมการเกษตรอื่นในลักษณะช่วยเหลือกัน เช่น ทำสวนลำไย ปลูกกระเทียม เป็นต้น ไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน คนในครอบครัวจะดูแลงานทั่วไปมากกว่า และมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ปฏิบัติงานในฟาร์ม และร่วมกันประเมินผลการทำงาน การส่งนมจะทำสลับวันกับฟาร์มนางอำพร เพราะที่ตั้งฟาร์มอยู่ใกล้กัน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % มาผสมกันในอัตราส่วน 1 : 1 ให้กับแม่โครีคนมแต่ละตัวในสัดส่วนอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม ต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3.5 กิโลกรัม และโคนมที่เหลือจะให้อาหารชั้นสูตร 17 % เท่านั้น ในช่วงฤดูร้อน มีการเพิ่มปริมาณการให้อาหารชั้นแก่แม่โครีคนมประมาณ 20 %

ฟาร์มนี้เลี้ยงโคนมแบบผสม ทำให้ช่วงฤดูฝนไม่มีปัญหาในเรื่องอาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสด แต่ในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน ต้องมีการปรุงแต่งคุณภาพอาหารหยาบ ได้แก่ การทำข้าวโพดหมักและการทำฟางหมัก ให้สลับกับอาหารหยาบชนิดอื่น อาหารหยาบที่ใช้ทั่วไป ได้แก่ หญ้าเปลือกเสาวรศ ต้นข้าวโพด รำละเอียด ถั่วป่น กะหล่ำปลีคัตทิ้ง เป็นต้น

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

แม้จะพัฒนาและปรับปรุงการจัดการการเลี้ยงโคนมแล้วและได้ผลดี แต่ปัญหาเรื่องต้นทุนด้านอาหารชั้น ค่าเวชภัณฑ์ ยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข นอกจากนี้แรงงานจ้างยังขอเรียกร้องค่าแรงเพิ่มกลายเป็นปัญหาใหม่ของฟาร์ม และปัญหาใหม่ของผู้เลี้ยงโคนมในอำเภอไชยปราการ คือปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดที่มีคุณภาพ เริ่มขาดแคลนเร็วมากขึ้น เพราะจำนวนโคนมของฟาร์มต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

ความคิดเห็นนายบุญเตียง กาวิน

การรักษาสัดส่วนจำนวนฝูงโคทดแทนให้เหมาะสม การเลือกใช้น้ำเชื้อพันธุ์ดีจากต่างประเทศ และการทำกิจกรรมการเกษตรอื่นเพื่อหมุนเวียนเงินสดในครอบครัว คือหัวใจสำคัญที่ทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้ เพราะคิดว่ามีควมคุ้มค่าในระยะยาว และผู้เลี้ยงโคนมหลายรายเริ่มยึดหลักการที่กล่าวถึงนี้ และนำไปปฏิบัติแล้วหลายราย พบว่าส่งผลดีต่อการเลี้ยงโคนมอย่างมาก

นายปิ่น หยุบแก้ว

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายปิ่น หยุบแก้ว อายุ 56 ปี สมรสกับนางนวล หยุบแก้ว อายุ 52 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตรชายหนึ่งคนและบุตรสาวสองคน ทั้งหมดแยกย้ายไปมีครอบครัวหมดแล้ว แต่เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำสวนลั่นจี่ และปลูกพืชไร่ เช่น กระเทียม หอมหัวใหญ่ และถั่วเหลือง เป็นต้น เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 15 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 22 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้ยังหารายได้เพิ่มด้วยการทำสวนลั่นจี่ ปลูกมันฝรั่ง และหอมหัวใหญ่

ฟาร์มตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 298 หมู่ 3 ตำบลศรีคงเขิน มีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นพื้นที่แปลงหญ้า 4 ไร่ พื้นที่ที่เหลืออีก 1 ไร่ ประกอบด้วยบ้านพัก โรงเรือนและคอกโค บ่อหมักอาหารหยาบจำนวน 2 บ่อ ขนาด $3 \times 3 \times 3$ เมตร เท่ากัน มีบ่อหมักก๊าซชีวภาพในฟาร์ม 1 บ่อ ใช้น้ำจากบ่อน้ำที่ขุดขึ้นเอง ฟาร์มแห่งนี้มีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 3 แปลง แปลงแรกเป็นที่ดินของตนเอง ใช้สำหรับปลูกหญ้าและทำนาขนาดพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ แปลงที่สองเป็นพื้นที่เช่าจากพี่ชายภรรยาประมาณ 3 ไร่ และแปลงที่สามเป็นพื้นที่สวนลั่นจี่ ซึ่งปลูกหญ้าแซมประมาณ 4 ไร่

การใช้แรงงาน

ในการเลี้ยงโคนมนายปิ่นจะใช้แรงงานครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากคิดว่าหากใช้แรงงานจ้างจะปฏิบัติได้ไม่ดีเท่าตนเอง และจำนวนโคนมในฟาร์มมีไม่มากนักทำให้การใช้แรงงานครัวเรือนน่าจะเพียงพอต่อการทำงาน ลักษณะการทำงานเป็นไปแบบช่วยกันทำระหว่างสามีกับภรรยา การส่งนมจะสลับวันกับฟาร์มนายพรหมา ซึ่งมีที่ตั้งฟาร์มติดกัน สำหรับกิจกรรมการเกษตรอื่นของครอบครัวจะจ้างคนในพื้นที่มาช่วยทำ

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

การให้อาหารข้นในฟาร์มนี้ใช้ตราวงน้ำเย็น สูตร 17 % เพียงอย่างเดียว โดยแบ่งให้แม่โคที่รีดนมได้ 3 กิโลกรัมต่อปริมาณอาหารข้น 1 กิโลกรัม ส่วนแม่โคที่ตั้งท้องพักการรีดนมและโคสาวใกล้คลอดจะให้อาหารข้นแต่ละ 5 กิโลกรัมต่อวัน จนกระทั่งคลอด ส่วนลูกโคและโคสาวที่ตั้งท้องและไม่ตั้งท้องจะให้อาหารข้นประมาณ 1-5 กิโลกรัมต่อตัวต่อสองวัน โดยพิจารณาจากขนาดของลูกโคนมและโคสาวแต่ละตัว

การให้อาหารหยาบส่วนใหญ่แล้วใช้พืชประเภทหญ้าเป็นหลัก และหลังจากได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่โครงการ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ ในเรื่องการผลิตอาหารหมักที่มีคุณภาพ นายปิ่นจึงดำเนินการปลูกต้นข้าวโพด และถั่วเขียว เตรียมไว้ให้โคนมกินในช่วงฤดูร้อน

เพื่อให้สลับกับฟางหมักและข้าวโพดหมัก โดยปลูกเตรียมไว้ในพื้นที่ที่ปลูกแปลงหญ้าเดิม พบว่าได้ผลดี แม่โครีคนมให้น้ำนมสม่ำเสมอมากขึ้นกว่าช่วงฤดูร้อนที่ผ่านมา

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของราคาอาหารชั้นและค่าเวชภัณฑ์ และต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาน้ำนมดิบล้นตลาดอย่างยั่งยืน เพราะภาครัฐแก้ไขปัญหานี้ปีต่อปี ไม่ได้แก้ไขปัญหาในระยะยาว สำหรับปัญหาสุขภาพโคนม มักพบว่าโคนมในฟาร์มยังป่วยเล็กน้อยอยู่หลายตัว อาจเป็นเพราะใช้น้ำเชื้อสายพันธุ์จากต่างประเทศทั้งหมด ทำให้การต้านทานโรคต่ำ

ความคิดเห็นของนายปิ่น หยุบแก้ว

นายปิ่น หยุบแก้ว มีความคิดเห็นสอดคล้องกับฟาร์มนายพรหมา ในเรื่องลดต้นทุนการผลิต โดยขายฝูงโคทดแทนแล้วนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่น ถ้ากิจกรรมการเกษตรนั้นๆมีการรับประกันราคาที่ดี เพื่อให้มีเงินสดหมุนเวียนในครอบครัวมากขึ้น และเห็นด้วยกับความคิดที่ว่า การเลี้ยงฟาร์มโคนมเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว เหมาะสมกับฟาร์มขนาดใหญ่เท่านั้น ฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็กควรหารายได้ทางอื่นเพิ่มด้วย นอกจากนี้การใช้น้ำเชื้อเพื่อผสมเทียมควรใช้น้ำเชื้อสายพันธุ์จากต่างประเทศ เพราะแม่โครีคนมที่เกิดจากน้ำเชื้อสายพันธุ์จากต่างประเทศ จะให้ได้ผลผลิตน้ำนมสูงมากกว่าแม่โครีคนมที่เกิดจากน้ำเชื้อผสมเทียมชนิด

นางเรือนแก้ว อินกัน

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางเรือนแก้ว อินกัน อายุ 48 ปี สมรสกับ นายคี อินกัน อายุ 51 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตรสาวสองคนแยกย้ายไปมีครอบครัวหมดแล้ว เริ่มทำการเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก จากโคสาวตั้งท้องจำนวน 5 ตัว ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 15 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 23 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 3,800 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตพื้นที่ชุมชน ณ บ้านเลขที่ 59/1 หมู่ที่ 4 ตำบลศรีดงเย็น บนเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นสวนลื่นจี 3 ไร่ พื้นที่เลี้ยงโคนมประมาณ 1 ไร่ ที่เหลือเป็นบ้านพัก โรงเรือน และคอกโค มีการขุดบ่อน้ำ 1 บ่อ มีบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน นอกจากนี้นางเรือนแก้วยังมีแปลงปลูกหญ้าประมาณ 10 ไร่ เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบสำหรับโคนม ฟาร์มนางเรือนแก้วนอกจากมีรายได้จากการเลี้ยงโคนมแล้ว ยังมีรายได้จากการทำสวนลื่นจี ปลูกพริก และหอมหัวใหญ่ด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนางเรือนแก้วใช้แรงงานครัวเรือนเพื่อการเลี้ยงโคนมอย่างเดียว หน้าที่การทำงานไม่มีการแบ่งชัดเจน ประกอบกับจำนวนโคนมในฟาร์มมีไม่มากนัก การใช้แรงงานครัวเรือนจึงเพียงพอต่อการทำงาน ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน มีการจ้างแรงงานในฟาร์มโคนมต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นเท่านั้น แต่กิจกรรมการเกษตรอื่นของครอบครัวจะใช้การจ้างแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาย

ในด้านอาหารชั้นนั้น ทางฟาร์มจะใช้ตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 1 และแบ่งให้แม่โคที่รีดนมได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม สำหรับโคนมที่เหลือจะให้อาหารชั้น สูตร 17 % ในสัดส่วนที่ต่างกันไปตามขนาดและสภาพของโค สำหรับอาหารชั้นสูตร 16 % นั้นจะให้แม่โครีดนมที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ไปจนถึงประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นจะใช้ตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % แทนจนกว่าจะคลอดลูกตัวใหม่

อาหารหยายที่ฟาร์มนางเรือนแก้วใช้นั้น ประกอบด้วย หญ้า คั้นข้าวโพด ต้นมันแกว ต้นกล้วย กะหล่ำปลีที่คั้ดทิ้ง มันสำปะหลัง เป็นต้น เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางเดือนมกราคม ทางฟาร์มได้เริ่มปลูกข้าวโพด และถั่วเขียว เตรียมไว้สำหรับช่วงฤดูร้อน ซึ่งจะให้สลับกับฟางหมักตามที่ได้รับการอบรมจากโครงการ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้เคยพบปัญหาความล่าช้าในการวินิจฉัยโรคของโคนม เพราะเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและขาดแคลนเครื่องมือในการตรวจ นอกจากนี้คุณภาพน้ำที่ใช้ในฟาร์มไม่ดีเท่าที่ควร มีปริมาณสนิมเหล็กตกค้างสูง และยังมีปัญหาราคาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ก็สูงขึ้น โดยเฉพาะราคาอาหารชั้นและราคาเวชภัณฑ์ในการรักษาโคนม

ความคิดเห็นของนางเรือนแก้ว อินกัน

อยากให้มีการคัดพันธุ์โคนมที่มีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ ให้นมมาก กินน้อย ทนโรค นำมาให้เกษตรกรเลี้ยง แต่ทุกวันนี้คิดว่าโคนมที่เลี้ยงอยู่ทั่วไปในอำเภอไชยปราการยังมีลักษณะด้อย ทั้งสามประการที่กล่าวถึง และควรมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพสัตว์ให้มากขึ้น รวมถึงควรมีการเพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดูแลสุขภาพโคนมด้วย และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมไม่ควรหวังพึ่งรายได้จากการเลี้ยงโคนมอย่างเดียวแล้ว ควรนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ด้วย และคิดว่า การเลี้ยงโคนมให้เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับคนที่มีความรู้มาก หากรัฐบาลไม่ประกันราคาให้แล้วจะทำอย่างไร

นางคำหน้อย มุกพลอย

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นางคำหน้อย มุกพลอย อายุ 42 ปี สมรสแล้วกับ นายบุญศรี มุกพลอย อายุ 43 ปี ทั้งคู่จบ การศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตร 2 คน คนแรกเป็นชาย กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดม ศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ คนที่สองเป็นบุตรสาว กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 4 ณ โรงเรียนประจำอำเภอ เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โค รีดนม 22 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 37 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 6,000 กิโลกรัมต่อ เดือน ครอบครัวนี้มีรายได้จากการปลูกมันฝรั่ง กระหล่ำปลี และกระเทียมด้วย

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 273 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนมประมาณ 1 ไร่ ที่ตั้งบ้านพัก 80 ตารางวา โรงเรือน 150 ตารางวา มีบ่อน้ำ จำนวน 1 บ่อ และมีบ่อหมักอาหารหยาบจำนวน 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า นางคำหน้อยยังมีที่ดินสำหรับปลูกหญ้าอีกจำนวน 2 แปลง มีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ และ 5 ไร่ ตามลำดับ

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนี้มีการจ้างแรงงานสองสามีภรรยาสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง และแรงงานจ้างยังได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งในการขายมูลโคแต่ละครั้ง แรงงานจ้างจะทำกิจกรรมการเกษตร ทุกอย่างของครอบครัวนี้ ส่วนนายบุญศรีจะดูแลเรื่องทั่วไป นางคำหน้อยรับหน้าที่ติดต่อกับภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมและการเกษตรด้านอื่นของครอบครัว ส่วนการส่งน้ำนมดิบจะใช้ บริการรถส่งนมประจำหมู่บ้าน

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้มีการให้อาหารข้นในสัดส่วนอาหารข้น 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม โดยใช้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น สำหรับโคนมที่เหลือนจะให้อาหารข้นใน สัดส่วนที่ต่างกันไปตามขนาดและสภาพของโค แต่กำหนดว่าจะให้ไม่เกินตัวละ 5 กิโลกรัมต่อวัน

เนื่องจากการเลี้ยงแบบผสม อาหารหยาบที่ใช้ในฟาร์มแห่งนี้ จึงเป็นพืชจำพวก หญ้าเป็น ส่วนใหญ่ และใช้ต้นกล้วย ต้นมันแกว กระหล่ำปลีคัตทิ้ง ต้นมันฝรั่ง และผลมันฝรั่ง เป็นอาหาร หยาบในบางครั้ง และใช้ฟางหมักกับต้นข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้ เป็นอาหารหยาบหลักในฤดูร้อน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนี้พบปัญหาปริมาณน้ำนมโดยรวมลดลงในช่วงฤดูร้อน การผสมเทียมโคสาวมีปัญหา ด้านอัตราการผสมติดต่ำกว่าอีกหลายฟาร์ม ประกอบกับอากาศที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้โคนมป่วย

เล็ก ๆ น้อย ๆ บ่อยครั้ง จำนวนโคที่มีมากขึ้นในท้องถิ่นทำให้ปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดในช่วงฤดูฝนนั้น เริ่มขาดแคลนเร็วมากขึ้น และราคาอาหารขึ้นเพิ่มสูงขึ้นมาก

ความคิดเห็นของนางคำน้อย มุกพลอย

การใช้ข้าวโพดที่ปลูกเตรียมไว้ให้สลับกับฟางหมัก เป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคาดแคลนอาหารหยาบที่มีคุณภาพในช่วงฤดูร้อน การลดจำนวนฝูงโคทดแทน คัดเลือกโคนมที่สมบูรณ์ไว้ และเลี้ยงเท่าที่จำเป็น เป็นการลดต้นทุนการผลิตที่ถูกต้อง เพราะเกษตรกรผู้เลี้ยงหลายรายเลี้ยงโคนมในปริมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็น เนื่องจากต้องการขยายขนาดฟาร์มให้ใหญ่มากขึ้น โดยละเอียดเรื่องประสิทธิภาพการผลิต และน่าจะจัดหาเจ้าหน้าที่ด้านสัตวแพทย์ และด้านสัตวบาลให้มีในพื้นที่นี้มากขึ้น

นายมนัส ใจยายอง

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายมนัส ใจยายอง อายุ 54 ปี สมรสแล้วกับนางปราณี ใจยายอง อายุ 52 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีบุตรสาว 1 คน ทำงานฝ่ายตรวจสอบคุณภาพน้ำนมดิบ สหกรณ์การเกษตรไชยปราการ เดิมทำสวนลิ้นจี่ ลำไย และปลูกกระเทียม เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีคนม 18 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 28 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,600 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่นอกเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 135 หมู่ที่ 9 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เลี้ยงโคนมทั้งหมด แบ่งเป็นพื้นที่บ้านพักประมาณ 200 ตารางวา พื้นที่โรงเรือนและคอกโคประมาณ 200 ตารางวา มีพื้นที่สระน้ำขนาด 8 x 10 x 5 เมตร มีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 3 บ่อ รวมประมาณ 200 ตารางวา ที่เหลือเป็นพื้นที่แปลงหญ้าทั้งหมด นายมนัสมีพื้นที่ปลูกหญ้าเป็นที่ดินของตนเอง 5 ไร่ และอีกประมาณ 10 ไร่ อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

การใช้แรงงาน

เดิมฟาร์มนี้ใช้แรงงานต่างด้าวสองคน แต่ด้วยเหตุผลทางกฎหมายทำให้ไม่สามารถจ้างแรงงานต่างด้าวได้อีกต่อไป ทำให้นายมนัสและภรรยาต้องรับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านโคนมทั้งหมด การทำงานในฟาร์มไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน ต้องช่วยกันทำงาน กิจกรรมการเกษตรอื่นนายมนัสและภรรยาแบ่งเวলাกันดูแล ในบางครั้งจะมีญาติพี่น้องมาช่วยงานในฟาร์มเป็นบางโอกาส

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายมนัสให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % ในอัตราส่วน 3 : 1 ให้เฉพาะแม่โครีคนมเท่านั้น ในสัดส่วนอาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่

รีดได้ 3 กิโลกรัม และใช้อาหารชั้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % ให้กับโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้เท่า นั้น เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนจะเพิ่มปริมาณอาหารชั้นที่ผสมประมาณ 50 % ให้กับแม่โครีดนม แม่โคตั้งท้องพักการรีดนม และโคสาวตั้งท้องใกล้คลอด

ฟาร์มนี้มีพื้นที่ปลูกหญ้ากว้างขวางทำให้สามารถเลี้ยงโคนมแบบผสมได้ และไม่ต้องออกไปหาอาหารหยาบไกล เพราะพื้นที่ปลูกหญ้าทั้งสองแห่งอยู่ใกล้ฟาร์มมาก แต่ก็หาอาหารหยาบชนิดอื่นเสริม เช่น ต้นกล้วย ผลมันฝรั่ง เป็นต้น หลังเข้ารับการอบรมการทำฟาร์มก็ถูกต้อง จัดโดยโครงการโปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ ทางฟาร์มจึงปลูกต้นข้าวโพดเตรียมไว้ตั้งแต่ปลายปีที่แล้ว เพื่อให้อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดแก่โคสลับกับฟางหมัก

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มนายมนัส มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพโค โดยเฉพาะช่วงฤดูร้อน พบปัญหาผลผลิตน้ำนมดิบของแม่โคบางตัวมีปริมาณต่ำ และหลุดหึ่งง่าย แม้จะติดตั้งระบบพ่นน้ำบนหลังคาโรงเรือนแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว แต่มีปัญหาหลายอย่าง ทำให้การดูแลงานภายในฟาร์ม และกิจกรรมการเกษตรด้านอื่นทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ความคิดเห็นของนายมนัส ใจยายอง

ต้องการให้สหกรณ์การเกษตรไชยปราการผลิตอาหารชั้นขึ้นเองโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตชนิดนี้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ดีกว่ามองเรื่องการจัดตั้งโรงงานแปรรูปน้ำนมดิบ เพราะทุกวันนี้ ราคาอาหารชั้นสูงขึ้นมา และเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ให้มีสัตวแพทย์ในพื้นที่อย่างน้อย 10 คน และเจ้าหน้าที่สัตวบาลอย่างน้อย 30 คน เพื่อแก้ไขและปรึกษาปัญหาได้ทันที

นายนิกร เฟื่อมอย

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายนิกร เฟื่อมอย สมรสกับนางพิมพ์า เฟื่อมอย อายุ 38 ปี เท่ากัน ทั้งคู่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 คู่มีบุตรชายหนึ่งคน อายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 เดิมทำสวนลิ้นจี่และลำไย เริ่มเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 23 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 39 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 6,400 กิโลกรัมต่อเดือน ทำการเลี้ยงโคนมแบบผสม ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวนลิ้นจี่ ลำไย ส้มเขียวหวาน มะม่วง และปลูกมันฝรั่งด้วย

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตชุม ณ บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 5 ตำบลศรีดงเย็น ลักษณะพื้นที่ฟาร์มเป็นเนินต่ำและสูงสลับกัน บนพื้นที่ 12 ไร่ ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงโคนมทั้งหมด แบ่งเป็นพื้นที่พักอาศัย

150 ตารางวา โรงเรือนและคอกโค 100 ตารางวา มีการขุดสระน้ำขนาด 8 x 10 x 5 เมตร มีบ่อหมักอาหารหยาบ 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน รวมประมาณ 200 ตารางวา อีก 8 ไร่ใช้ปลูกหญ้าที่เหลือเป็นพื้นที่หญ้าขึ้นเองตามธรรมชาติ ฟาร์มแห่งนี้ยังมีแปลงหญ้าอีก 2 แปลง ขนาด 10 ไร่ และ 5 ไร่ ตามลำดับ

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ใช้แรงงานจ้างสองสามีภรรยาสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง และทำงานการเกษตรด้านอื่นของครอบครัวนี้ด้วย ส่วนการเลี้ยงโคนมต้องทำงานเกือบทุกกิจกรรมของการเลี้ยง เว้นแต่การส่งนมที่ครอบครัวนี้จ้างรถส่งนมประจำหมู่บ้าน การหาอาหารหยาบสามารถประหยัดเวลาได้มาก เนื่องจากเลี้ยงแบบผสม และมีพื้นที่แปลงหญ้ากว้างขวาง ส่วนแรงงานครัวเรือนจะดูแลภาพรวมทั่วไป เพราะมีกิจกรรมการเกษตรหลายอย่าง

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

มีการใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 16% ควบคู่กับตราวังน้ำเย็นสูตร 17 % โดยให้อาหารชั้นสูตร 16 % แก่โคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง และลูกโค แม่โครีคนมให้อาหารชั้น สูตร 17 % ผสมกับสูตร 16 % ในอัตราส่วน 1 : 1 โดยให้อาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม ต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม ส่วนแม่โคตั้งท้องพักการรีดนมให้อาหารชั้น สูตร 17 % เพียงอย่างเดียว ตัวละ 4 กิโลกรัม ต่อวัน จนกระทั่งคลอด

อาหารหยาบที่ฟาร์มนายนิกรใช้ประกอบไปด้วย หญ้า ต้นกล้วย ต้นข้าวโพด ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคัคทั้ง รำละเอียด เป็นต้น ช่วงฤดูหนาวใช้ฟางหมักสลับกับพืชเขียวสดเท่าที่หาได้ เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มจะใช้ข้าวโพดกับต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ให้สลับกับฟางหมัก ซึ่งปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ในช่วงฤดูร้อน จากการสังเกตพบว่าโคนมหลายตัวมีอาการเบื่ออาหารหยาบเร็ว พยายามแก้ปัญหาคือให้ต้นข้าวโพดและต้นถั่วเขียวสลับกับฟางหมักแล้ว แต่ปริมาณอาหารหยาบประเภทพืชเขียวสดในช่วงฤดูร้อนนี้หายากและไม่สมบูรณ์ การลงทุนบำรุงรักษาต้นข้าวโพดและต้นถั่วเขียวมากไปต้นทุนการผลิตก็สูง หรือการออกไปหาอาหารหยาบไกลแหล่งเลี้ยงก็เสียค่าใช้จ่ายสูงเช่นกัน

ความคิดเห็นของนายนิกร เฝื่อนมอย

ฟาร์มที่เข้าร่วมโครงการ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมฯ และโครงการระบบบัญชีฟาร์มฯ ส่วนใหญ่เป็นฟาร์มที่มีปัญหาทางด้านการจัดการฟาร์ม และส่วนน้อยเป็นฟาร์มที่มีทุนมากในการประกอบกิจการเลี้ยงโคนม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบดูแล้วคิดว่า ฟาร์มโคนมที่มีทุนมากจะมีการจัดการฟาร์มดี ดังนั้นโครงการใดก็ตามจึงไม่สามารถลดช่องว่างความห่างทางการจัดการ

ฟาร์มได้ ถ้าไม่สนับสนุนเงินทุนที่ปลอดดอกเบี้ยระยะหนึ่งเพิ่มเติม และให้พื้นที่เพื่อการเลี้ยงโคนมมากขึ้น วิธีนี้จะสามารถอำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมพัฒนาฟาร์มได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น

นายจำลอง สันลาด

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายจำลอง สันลาด อายุ 37 ปี สมรสกับนางประนอม สันลาด อายุ 38 ปี ทั้งคู่จบการศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบุตรชายรวมกัน 2 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 1 ตามลำดับ เลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก ครอบครัวนี้ช่วยกันดูแลกิจการฟาร์มโคนมเป็นอย่างดี ในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 23 ตัว จากจำนวน โคนมทั้งหมด 40 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ย ประมาณ 6,200 กิโลกรัมต่อเดือน ครอบครัวนี้มีการทำสวนลำไยและสวนลิ้นจี่มาก่อน และยังมีรายได้จากการปลูกพริก กระเทียม และมันฝรั่ง ในแต่ละปีด้วย

ฟาร์มนายจำลองตั้งอยู่บ้านเลขที่ 217 หมู่ 5 ตำบลแม่สุน อำเภอฝาง ห่างจากศูนย์รับน้ำนมดิบ ประมาณ 6 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่จัดสรรให้โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร(สปก.) แบ่งพื้นที่ฟาร์มออกเป็น 4 ส่วน ส่วนที่พักอาศัย โรงเรือนและคอกโค ประมาณ 250 ตารางวา ส่วนที่สองเป็นสวนลิ้นจี่และลำไย ซึ่งปลูกหญ้าแซมไว้ ประมาณ 10 ไร่ และส่วนที่สาม มีการขุดสระน้ำ จำนวน 1 สระ ขนาด 10 x 10 x 8 เมตร และมีบ่อหมักอาหารหยาบ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร จำนวน 3 บ่อ รวมประมาณ 1 ไร่ แลส่วนสุดท้าย เป็นที่นา ประมาณ 5 ไร่

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้จ้างแรงงานชายสองพี่น้อง สัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง หน้าที่หลักของคนงาน คือ การรีดนม การอาบน้ำโค การให้อาหารข้น ให้อาหารหยาบ ทำความสะอาด อุปกรณ์และโรงเรือน การตากมูลโคเพื่อส่งขาย ส่วนกิจกรรมที่ครอบครัวนี้มีส่วนร่วม คือ การหาอาหารหยาบ และทำฟางหมัก สำหรับการส่งใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

การใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นอาหารขั้นนั้น มีการใช้ตราวงน้ำเย็น สูตร 17 % และตรา CP สูตร 16% และสูตร 21% โดยแยกให้เป็นรายกลุ่ม กลุ่มแม่โครีดนมจะใช้อาหารข้น สูตร 17 % ในสัดส่วนปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัมต่ออาหารข้น 1 กิโลกรัม กลุ่มแม่โคตั้งท้องพักการรีดนม และโคสาวใกล้คลอดจะใช้อาหารข้น สูตร 21 % ส่วนกลุ่มลูกโคและโคสาวตั้งท้องและไม่ตั้งท้อง จะใช้อาหารข้น สูตร 16 %

ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน ฟาร์มนี้ให้ฟางหมักสลับกับต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ในฟาร์ม และให้ผลและลำต้นมันฝรั่งคั่วทิ้งควบคู่ไปด้วย ฤดูฝนนั้น ฟาร์มใช้อาหารหยาบ

จำพวก หญ้า ต้นกล้วย ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว รำละเอียด ผักกาดขาวและกะหล่ำปลีคัตทิ้ง ซึ่งซื้อ
มาในราคาไร่ละ 500 บาท เป็นต้น

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน นายจำลองต้องสละพื้นที่นาตนเองบางส่วนเพื่อเตรียมปลูกข้าว
โพด และต้นถั่วเขียว จึงต้องเช่าที่นาเพื่อนบ้านบางส่วน เพื่อปลูกพริก กระเทียม และมันฝรั่ง ซึ่งมี
ฤดูกาลเพาะปลูกทับซ้อนกัน ที่ทำเช่นนี้เพราะมีจำนวน โคนมในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น อาหารหยาบจึง
มีจำกัดในช่วงฤดูดังกล่าว แต่ก็จำเป็นต้องทำการเกษตรอื่นควบคู่ไปด้วยเพราะรายได้จากการเลี้ยง
โคนมไม่เพียงพอ ส่งผลให้ต้นทุนการปลูกพริก กระเทียม และมันฝรั่ง สูงขึ้น

ความคิดเห็นของนายจำลอง อันลาค

การดูแลและให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่นั้นคืออยู่แล้ว และการมีโครงการ
ต่างๆ เข้ามาช่วยพัฒนาและสนับสนุนการเลี้ยงโคนมในพื้นที่นี้ยิ่งดีขึ้นไปอีก แต่ไม่เห็นมีโครงการ
ใดมุ่งแก้ปัญหาทางการตลาด จึงอยากให้มีโครงการที่หลากหลาย เพื่อเข้ามาแก้ปัญหาทางการตลาด
โดยตรง และน่าจะจัดหาเจ้าหน้าที่ด้านสัตวแพทย์ และด้านสัตวบาลให้มีในพื้นที่นี้ให้มากขึ้น

นายเป็ง วรรณคำ

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายเป็ง วรรณคำ อายุ 55 ปี สมรสแล้วกับ นางแก้ว วรรณคำ อายุ 50 ปี โดยทั้งคู่จบการ
ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครอบครัวนี้มีบุตรสาว 2 คน และบุตรชาย 1 คน ลูกทั้งสามคน
แยกย้ายกันไปมีครอบครัวหมดแล้ว ครอบครัวนี้เดิมประกอบอาชีพทำสวนแต่ไม่ประสบความสำเร็จ
สำเร็จมากนัก เมื่ออายุมากขึ้นเริ่มมีปัญหาสุขภาพ จึงหาทางหลีกเลี่ยงการได้รับสารเคมีจากการทำ
สวน จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมเป็นรุ่นแรก และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีดนม 22 ตัว จาก
จำนวน โคนมทั้งหมด 32 ตัว มีผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยประมาณ 4,500 กิโลกรัมต่อเดือน

ฟาร์มตั้งอยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 ตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง ห่างจากศูนย์รับน้ำนมดิบประมาณ 4
กิโลเมตร ฟาร์มมีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ เป็นที่ดินตนเอง 5 ไร่ และที่ดินจัดสรรให้โดยสำนักงาน
ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร(สปก.) จำนวน 10 ไร่ ที่ดินทั้งสองแปลงมีอาณาเขตติดกัน และอยู่ในเขต
พื้นที่ชลประทาน แบ่งเป็นที่ตั้งบ้านพัก ประมาณ 200 ตารางวา พื้นที่ปลูกข้าว 3 ไร่ พื้นที่ปลูกหญ้า
10 ไร่ ที่เหลือแบ่งเป็นที่ตั้งโรงเรือนและคอกโค มีการขุดน้ำบาดาลใช้จำนวน 1 บ่อ และมีบ่อหมัก
อาหารหยาบจำนวน 3 บ่อ และทำการเลี้ยงโคนมแบบผสม ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวน
ลำไย และปลูกมันฝรั่งด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ใช้แรงงานจ้างเป็นคนสัญชาติพม่าสองสามีภรรยา มีเอกสารการทำงานถูกต้อง ทำหน้าที่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนม และทำกิจกรรมการเกษตรอื่นของครอบครัวนี้ด้วย นายเป็งและภรรยาช่วยงานในฟาร์มบ้าง แต่จะเน้นไปทางด้านดูแลทั่วไปมากกว่าการปฏิบัติ ส่วนการส่งนมใช้บริการจ้างรถส่งนมของหมู่บ้าน

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้ใช้อาหารชั้นตรา CP สูตร 21 % และสูตรวังน้ำเย็น 17 % ร่วมกัน ผสมกันในอัตราส่วน 1 : 3 ให้เฉพาะแม่โครีดนมเท่านั้น ในสัดส่วนอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัมต่อปริมาณน้ำนมที่รีดได้ 3 กิโลกรัม และให้อาหารชั้น สูตร 17 % ให้กับโคที่ยังไม่สามารถรีดนมได้เท่านั้น เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนจะเพิ่มปริมาณอาหารชั้นที่ผสม ประมาณ 30 % ให้กับแม่โครีดนม

อาหารหยาบของฟาร์ม ประกอบด้วย หญ้า ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว ผลกะหล่ำปลี ต้นข้าวโพด ต้นกล้วย ผลมันฝรั่ง กะหล่ำปลีคัตทิ้ง เป็นต้น อาหารหยาบช่วงฤดูหนาวใช้ฟางหมักสลับกับพืชเขียวสดเท่าที่หาได้ให้โคนมกิน ในช่วงฤดูร้อนทางฟาร์มจะใช้ข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้สลับกับฟางหมักให้โคนมกิน

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ในช่วงปี พ.ศ. 2544 นี้ ฟาร์มแห่งนี้ มีปัญหาด้านแรงงานจ้าง เนื่องจากแรงงานจ้างมักหนีหรือละทิ้งงานเดิมไปรับงานใหม่ที่ให้ค่าจ้างสูงกว่า เมื่อรับแรงงานใหม่ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินงานกับหน่วยราชการ และเสียเวลาฝึกสอนงานให้กับแรงงานจ้างรายใหม่ ซึ่งขาดประสบการณ์และความรู้ในการเลี้ยงโคนม นอกจากนี้อาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดมีการขาดแคลนเร็วขึ้น และพบปัญหาโคมีอาการเบื่ออาหารหยาบที่หมักไว้ใช้ในฤดูแล้ง ส่วนปัญหาการดูแลสุขภาพโคนมก็พบว่าแม่โคนมป่วยบ่อย และให้ปริมาณน้ำนมไม่สม่ำเสมอในช่วงฤดูร้อน

ความคิดเห็นของนายเป็ง วรรณคำ

ทางฟาร์มแก้ปัญหาโคนมมีอาการเบื่ออาหารหยาบที่หมักไว้ใช้ในฤดูร้อน ด้วยการให้ข้าวโพดสลับกับฟางหมักและให้ขณะโคนมเริ่มหิวมากขึ้น พบว่าวิธีแก้ปัญหานี้น่าจะได้ผลดี และควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ประจำในท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าเดิม ส่วนภาครัฐควรเข้ามาช่วยในเรื่องราคาวัตถุดิบประเภทอาหารชั้น ซึ่งควรมีราคาถูกกว่านี้ นอกจากนี้การผลิตอาหารชั้นขึ้นเองโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะปฏิบัติไม่ได้ เนื่องจากวัตถุดิบประกอบหายากและมีจำกัด ไม่สะดวกสบายเหมือนการซื้อโดยตรง และผู้เลี้ยงโคนมหลายรายหันไปทำกิจกรรมการเกษตรด้านอื่นกันมากขึ้น เพื่อหารายได้เสริมอีกทาง

เพราะเกษตรกรหลายรายเริ่มมองว่าอาชีพการเลี้ยง ไก่คอนมเพียงอย่างเดียวเหมาะสมกับเกษตรกรที่มี
เงินทุนหมุนเวียนสูงเท่านั้น

นายสุคำ อุปวงศ์

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายสุคำ อุปวงศ์ อายุ 47 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 สมรสแล้วกับ นาง
จันทร์ อุปวงศ์ อายุ 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีบุตรชาย 2 คน ทั้งคู่กำลังศึกษา
ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)ในตัวเมืองเชียงใหม่ เริ่มทำการเลี้ยงไก่คอนมเป็นรุ่น
แรก และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีไก่คอนมทั้งสิ้น 25 ตัว เป็นแม่ไก่คอนม 16 ตัว มีผลผลิตเฉลี่ย
ต่อเดือนประมาณ 4,00 กิโลกรัม

ฟาร์มตั้งอยู่ชานเขตพื้นที่ชุมชน ณ บ้านเลขที่ 137 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะลบ มีพื้นที่ประมาณ
6 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว 2 ไร่ พื้นที่ประมาณ 200 ตารางวา เป็นที่ตั้งบ้านพัก โรงเรือน และคอก
โค ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกหญ้า มีบ่อน้ำขนาด 8 x 8 x 5 เมตร จำนวน 1 บ่อ และมีบ่อหมักอาหาร
หยาบ 3 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน นอกจากนี้นายสุคำยังมีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 2 แปลงเนื้อที่
ประมาณ 5 ไร่ และ 4 ไร่ ตามลำดับ ครอบครัวนี้มีรายได้จากการทำสวนลำไยด้วย

การใช้แรงงาน

ฟาร์มนายสุคำเป็นฟาร์มที่ใช้แรงงานครัวเรือน โดยสองสามีภรรยาแบ่งหน้าที่กันดังนี้ หน้า
ที่หลักของนายสุคำคือการรีดนม ทำความสะอาดโคนม และโรงเรือน รวมถึงการหาอาหารหยาบ
ร่วมกับภรรยา สำหรับภรรยาจะรับผิดชอบการให้อาหารชั้นและการทำความสะอาดอุปกรณ์ รวมถึง
การคัดมูลโคตากแห้งเพื่อส่งขาย ส่วนการส่งนมใช้รถบริการส่งนมของหมู่บ้าน ลูกทั้งสองช่วยงาน
ในฟาร์มช่วงปิดภาคเรียนและช่วงวันหยุดที่เดินทางกลับบ้าน สำหรับการดูแลสวนลำไยนั้นครอบครัว
นี้ใช้เวลาไปดูแลเป็นครั้งคราวเท่านั้น

การให้อาหารชั้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนายสุคำใช้อาหารชั้นตราฉ่ำน้ำเย็นสูตร 17 % ผสมกับตรา CP สูตร 16 % ให้เข้ากัน
ในอัตราส่วนอย่างละครึ่ง และให้เฉพาะแม่ไก่คอนมเท่านั้น ในสัดส่วนแม่โคที่ให้น้ำนม 3 กิโลกรัม
ต่อปริมาณอาหารชั้นที่ผสม 1 กิโลกรัม และใช้อาหารชั้นตราฉ่ำน้ำเย็นสูตร 17 % เพียงสูตรเดียว
สำหรับโคนมกลุ่มที่เหลือ

อาหารหยาบของฟาร์ม ประกอบด้วยการใช้หญ้าสดเป็นหลัก นอกจากนั้นทางฟาร์มได้มีการนำ
การนำ ต้นกล้วย ต้นมันฝรั่ง กะหล่ำปลีคัตทิ้ง มาใช้เป็นอาหารหยาบด้วย ในฤดูร้อนมีการทำฟาง
หมัก นอกจากนี้ยังใช้ข้าวโพดกับต้นถั่วเขียวที่ปลูกไว้ก่อนเข้าสู่ช่วงฤดูร้อน ให้สลับกับฟางหมัก

เนื่องด้วยมีแรงงานครอบครัวเพียง 2 คน จึงมีการให้ฟางหมักเป็นบางครั้งในฤดูฝน แต่วันนั้นต้องมีการให้อาหารชั้นในปริมาณที่มากขึ้นจากเดิมประมาณ 50 %

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ในช่วงฤดูร้อน ฟาร์มแห่งนี้มีปัญหาหลายด้าน ปัญหาด้านการเลี้ยง ได้แก่ ปัญหาปริมาณน้ำนมลดลง ปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ในฟาร์ม ปัญหาอาหารหยาบที่เป็นพืชเขียวสดขาดแคลน และมีปัญหาออกเหนื่อจากการเลี้ยงโค เช่น ปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าว ที่มีกฎระเบียบยุ่งยาก ปัญหาค่าใช้จ่ายด้านอาหารชั้น ที่มีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นต้น

ความคิดเห็นจากนายสุคำ อู่วงค์

ควรจัดให้มีสัตวแพทย์ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเลี้ยงโคนมในพื้นที่มากขึ้น เพื่อป้องกัน แก่ไข และปรึกษาปัญหาหลายๆด้านได้ทันที นอกจากนี้การเพิ่มผลผลิตน้ำนมให้มากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีและการจัดการรูปแบบใหม่มาประยุกต์ใช้นั้น เป็นเรื่องดีแต่ปฏิบัติได้ยาก เพราะผู้เลี้ยงมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวไม่มากนัก และจำนวนเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่รู้เรื่องนี้ก็ยังมีน้อย ไม่สมดุลกัน

นายกิ่งเพชร ศรีจุมภู

สภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัว

นายกิ่งเพชร ศรีจุมภู อายุ 40 ปี สมรสแล้วกับ นางเรีองรอง ศรีจุมภู อายุ 41 ปี ทั้งคู่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีบุตรสาวสองคน บุตรสาวคนโตกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และบุตรสาวคนเล็กกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในตัวเมืองเชียงใหม่ เดิมครอบครัวนี้มีอาชีพทำสวนลำไย และเริ่มเลี้ยง โคนมควบคู่ไปด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 มีแม่โครีโคนม 22 ตัว จากจำนวนโคนมทั้งหมด 33 ตัว มีผลผลิตเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 6,200 กิโลกรัม ครอบครัวนี้มีรายได้เสริมจากการปลูกพริก ปลูกกระเทียม และทำสวนลิ้นจี่ และลำไยด้วย

ฟาร์มตั้งอยู่ในเขตชุมชน ณ บ้านเลขที่ 382 หมู่ที่ 3 ตำบลศรีดงเย็น มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นพื้นที่ตั้งบ้านพัก ประมาณ 50 ตารางวา ที่ตั้งโรงเรือนและคอกโค ประมาณ 150 ตารางวา ที่เหลือเป็นแปลงปลูกหญ้า มีการขุดเจาะน้ำบาดาลใช้ 1 บ่อ มีบ่อน้ำขนาด 8 x 8 x 5 เมตร จำนวน 1 บ่อ และมีบ่อหมักอาหารหยาบ 2 บ่อ ขนาด 3 x 3 x 3 เมตร เท่ากัน ฟาร์มแห่งนี้มีพื้นที่ปลูกหญ้าอีก 2 แปลง เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ เป็นสวนลิ้นจี่ และอีก 7 ไร่ เป็นสวนลำไย ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกหญ้าจำนวนสวนละ 2 ไร่

การใช้แรงงาน

ฟาร์มแห่งนี้ มีการจ้างแรงงานสองสามีภรรยาสัญชาติพม่า มีเอกสารการทำงานถูกต้อง รับผิดชอบการเลี้ยงโคนมและกิจกรรมการเกษตรด้านอื่นของครอบครัวนี้ คนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการหาอาหารหยาบ ทำฟางหมัก และดูแลสภาพทั่วไป รวมถึงร่วมกันประเมินผลการทำงานในฟาร์ม ส่วนการส่งนมใช้รถบริการส่งนมของหมู่บ้าน

การให้อาหารข้นและอาหารหยาบ

ฟาร์มนี้ใช้อาหารข้นตรา CP สูตร 16 % และตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % มาผสมกันในอัตราส่วน 1 : 2 โดยชั่งถัสดส่วนแม่โคให้นม 3 กิโลกรัม จะให้อาหารข้นที่ผสม 1 กิโลกรัม ในช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มเพิ่มปริมาณอาหารข้นแก่แม่โครีคนมประมาณ 20 % ส่วนโคนมที่ยังไม่สามารถรีดนมได้ จะเปลี่ยนมาให้อาหารข้นตราวังน้ำเย็น สูตร 17 % เท่านั้น โดยให้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นประมาณ 10 % จากปริมาณที่ให้ในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว

อาหารหยาบที่ฟาร์มแห่งนี้ใช้นั้น ประกอบไปด้วย หญ้า ต้นข้าวโพด ต้นถั่วเหลือง ต้นมันแกว กะหล่ำปลีคัตทิ้ง รำละเอียด เสาวรส เป็นต้น ส่วนในช่วงฤดูหนาว ทางฟาร์มเน้นให้หญ้า ผลมันฝรั่งคัตทิ้ง สลับกับฟางหมัก ส่วนช่วงฤดูร้อน ทางฟาร์มจะใช้ต้นข้าวโพด และต้นถั่วเขียวที่ปลูกเตรียมไว้ตั้งแต่ต้นเดือนมกราคมของทุกปี โดยให้สลับกับฟางหมัก

ปัญหาการเลี้ยงโคนม

ฟาร์มแห่งนี้ประสบกับปัญหาการเจ็บป่วยของโคนมบ่อยครั้งในช่วงที่ผ่านมา และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดีขึ้นบ้าง แต่ส่งผลให้มีหนี้สินค่าเวชภัณฑ์ค้างชำระให้แก่สหกรณ์มากพอควร พร้อมกับมีปัญหาต้นทุนการผลิตด้านอาหารข้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อน เป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การเลี้ยงโคนม แม้จะขุดสระน้ำและมีบ่อน้ำบาดาลแล้วก็ตาม แต่ยังไม่พอเพียง และยังขาดแคลนบุคลากรเข้ามาดูแล ป้องกันและรักษาโคนม

ความคิดเห็นจากนายกิ่งเพชร ศรีจุมภู

จากการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรหลายท่าน คิดว่าการเพิ่มผลผลิตน้ำนมให้มากขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับพันธุ์โคนมเป็นสำคัญ เพราะการเลี้ยงโคนมนั้นคิดว่าทางฟาร์มและอีกหลาย ๆ ฟาร์มปฏิบัติคืออยู่แล้ว ดังนั้นควรพัฒนาที่พันธุ์โคนม และปัญหาด้านต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงโคนมที่สูงขึ้นทุกปี ภาครัฐควรมีการช่วยเหลือประกันราคาต่อไป แต่ก็น่าคิดว่าต้นทุนการผลิตในประเทศสูงกว่าอีกหลายประเทศ แสดงว่าประเทศไทยไม่มีความถนัดหรือไม่เหมาะสมในการเลี้ยงโคนมมากนัก ประกอบกับปัญหาทางการค้าระหว่างประเทศยังไม่มี ความชัดเจน ดังนั้นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมควรหากิจกรรมการเกษตรด้านอื่นมาช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวดีกว่า

4.3.3) การเปรียบเทียบสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายบุคคลที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลพื้นฐานการจัดการการเลี้ยงโคนมโดยทั่วไปแล้ว พิจารณาได้จากสภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัวของเกษตรกร ปัญหาการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร จำนวนค่าใช้จ่ายทางด้านเวชภัณฑ์และบริการ จำนวนผลผลิตน้ำนมดิบ ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม นอกจากนี้ยังพิจารณาได้จากลักษณะกิจกรรมในการเลี้ยงโคนมได้อีกด้วย แต่ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวหากมีการพิจารณาเชิงเปรียบเทียบแล้ว ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อย ผลกระทบทางตรงและทางอ้อมของพัฒนาการการเลี้ยงโคนมในอำเภอไชยปราการได้เป็นอย่างดี และการเปรียบเทียบดังกล่าวยังเชื่อมโยงถึงความก้าวหน้าของการเลี้ยงโคนมในระยะยาว ซึ่งเป็นผลจากเกิดความเจริญเติบโตของผลิตภาพการผลิต (Productivity Growth) ที่เนื่องมาจากผลิตภาพการผลิตโดยรวมของปัจจัยต่าง ๆ หรือการเจริญเติบโตของผลิตภาพปัจจัยการผลิตโดยรวม (Total Factor Productivity Growth : TFP Growth) ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพทั่วไปและลักษณะครอบครัวของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวคล้าย ๆ กัน กล่าวคือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งสองกลุ่มมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวประมาณ 3-4 คน ครอบครัวมีความอบอุ่น สามัคคีกันเป็นอย่างดี ร่วมปรึกษาหารือกันตลอด หลายครอบครัวมีการค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรและมีหนี้สินในระบบและนอกระบบ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณหนึ่งแสนถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรไชยปราการ จำกัด ประมาณ 6 ปี แต่สิ่งที่สร้างความแตกต่างให้กับลักษณะครอบครัวของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งสองกลุ่มคือการส่งเสริมการศึกษาให้แก่บุตร โดยกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่นิยมให้ลูกไปเรียนต่อสายวิชาชีพในตัวเมืองจังหวัด เนื่องจากต้องการดูแลอย่างใกล้ชิด ประหยัดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และหวังพึ่งพาให้ลูก ๆ ช่วยเหลือดูแลฟาร์มโคนมของครอบครัว ดังนั้นเมื่อบุตรจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วจึงเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนประจำอำเภอเป็นส่วนใหญ่ แต่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่นิยมให้ลูกเรียนต่อในสายวิชาชีพมากกว่า เนื่องจากเล็งเห็นว่าการมีวิชาชีพติดตัวจะสามารถสร้างโอกาสและช่วยเหลือตนเองได้ดีกว่า สำหรับลักษณะฟาร์มโคนมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันหลายด้านเพราะใช้ปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการเลี้ยงโคนมไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีสระน้ำในฟาร์มเหมือนกัน มีโรงเรือนเหมือนกัน เป็นต้น แต่สิ่งที่ต่างกันคือขนาดและคุณภาพของปัจจัยจำเป็นพื้นฐาน ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีขนาดของพื้นที่การเลี้ยงโคนมน้อยกว่าพื้นที่การเลี้ยงโคนมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ แต่ลักษณะดินในบริเวณที่ตั้งฟาร์มมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า ส่งผล

ให้การจัดทำแปลงหญ้าไม่ยุ่งยาก คนสามารถกักเก็บน้ำได้ดีทำให้ในช่วงฤดูฝนมีปริมาณน้ำในสระ
 มาก และสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในสระได้นานกว่าในช่วงฤดูร้อน ซึ่งประเด็นนี้ส่งผลโดยตรง
 ต่อปริมาณน้ำนมดิบที่ได้ ในส่วนของการใช้แรงงานนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เข้าร่วมโครงการมี
 การพึ่งพาแรงงานข้างมากกว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากมีบุตรและธิดา
 ไปศึกษาต่อในตัวเมือง หรือไม่ก็แต่งงานแยกย้ายไปมีครอบครัวใหม่ ประกอบกับมีพื้นที่การเลี้ยง
 โคนมมากแต่ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ตรงข้ามกับครอบครัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่เข้าร่วม
 โครงการ ซึ่งบุตรและธิดาส่วนใหญ่ศึกษาต่อที่โรงเรียนประจำอำเภอ สามารถเป็นแรงงานช่วยเหลือ
 ครอบครัวได้ทางหนึ่ง และก่อนมีโครงการระบบบัญชีฟาร์มที่เชื่อมโยงกับโปรแกรมดูแลสุขภาพ
 และผลผลิตโคนมของเกษตรกรรายย่อยนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มี
 จำนวนค่าใช้จ่ายทางด้านเวชภัณฑ์และบริการสูงกว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ไม่เข้าร่วมโครงการอยู่
 เล็กน้อย แต่ปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยต่อตัวต่อวันกลับต่ำกว่า และหลังมีโครงการระบบบัญชี
 ฟาร์มที่เชื่อมโยงกับ โปรแกรมดูแลสุขภาพและผลผลิตโคนมของเกษตรกรรายย่อย เมื่อพิจารณา
 ภาพรวมเชิงเปรียบเทียบแล้ว ปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยต่อตัวต่อวันของอำเภอไชยปราการยังต่ำ
 กว่าปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยต่อตัวต่อวันของประเทศเพียงเล็กน้อย ในกรณีของการให้อาหาร
 ขันและอาหารหยาบ มีความเหมือนกันในด้านปัญหาแต่แตกต่างกันในด้านชนิดและปริมาณการให้อาหาร
 โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมสามารถเลือกปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารให้แก่โค
 ได้้อย่างหลากหลาย เช่น หญ้า กะหล่ำปลี ข้าวโพด ผักกาดขาว เป็นต้น จึงเกิดความแตกต่างกันใน
 ด้านชนิดของอาหารหยาบ ในส่วนของอาหารขั้นนั้นแม้จะมีให้เลือกใช้ไม่มากนักแต่เกษตรกรผู้
 เลี้ยงโคนมแต่ละรายก็มักจะคิดค้นผสมอาหารขั้นข้ามตราสินค้าตามแต่คุณสมบัติของตราสินค้านั้น
 จะมี จัดเป็นสูตรเฉพาะของตนเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารขั้นเป็นสำคัญ และการให้อาหาร
 โคนมนั้นจะให้ตามหลักวิชาการทั่วไปจึงมีความแตกต่างกันไปตามแต่ลักษณะทางกายภาพของโค
 นมแต่ละตัว ด้วยเหตุดังกล่าว ส่งผลให้เกษตรกรแต่ละรายทั้งที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วม
 โครงการจึงมีแนวทางการจัดการด้านอาหารขั้นและอาหารหยาบแตกต่างกันไป และแม้ว่าอำเภอ
 ไชยปราการจะอุดมไปด้วยพันธุ์พืชนานาพันธุ์ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนของทุกปี กลับพบปัญหาการ
 ขาดแคลนอาหารหยาบ และน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ นอกจากนี้อาหารขั้นสำหรับโคนมมี
 ราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ ด้วยปัญหา
 ที่เหมือนกันและแตกต่างกันดังกล่าว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครง
 การ จึงมีแนวคิดที่หลากหลายต่อการเลี้ยงโคนม โดยแนวคิดที่คล้ายคลึงกันของเกษตรกรผู้เลี้ยง
 โคนมที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ความต้องการลดภาระ
 หนี้สินจากการเลี้ยงโคนม ด้วยการมีเจ้าหน้าที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่พร้อมให้บริการทางด้าน

จัดการฟาร์มโคนมในจำนวนที่มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเครื่องมือมาตรฐานที่สามารถตรวจสอบคุณภาพอาหารชั้นได้ เพราะไม่แน่ใจในคุณภาพอาหารชั้นที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ และต้องการแนวคิดหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยต่อตัวต่อวันของแม่โคให้สูงขึ้น แต่แนวคิดใหม่ที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเริ่มเห็นว่า หากเป็นฟาร์มโคนมขนาดเล็กหรือขนาดปานกลาง การนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมการเกษตรด้านอื่นควบคู่ไปกับการเลี้ยงโคนมน่าจะคุ้มค่ากว่าการเลี้ยงโคนมเพียงอย่างเดียวซึ่งเหมาะกับฟาร์มที่มีขนาดใหญ่ มีเงินทุนมาก สามารถดำเนินการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลักได้ดีกว่ามาก

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a stylized elephant facing left, with a flame-like symbol above its head. The elephant is surrounded by a circular border containing the text 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964'. There are also decorative floral motifs on either side of the elephant.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved